

Paikka, aika ja minuus

**Irlannin suomalaisten
paikkakokemukset ja kulttuurien
välillä muotoutuva minuus**

Salla Saarela

Web Reports 60

Institute of Migration

2009

Institute of Migration

Eerikinkatu 34

20100 Turku

Finland

Internet:

www.migrationinstitute.fi

PAIKKA, AIKA JA MINUUS

Irlannin suomalaisten paikkakokemukset ja kulttuurien välillä
muotoutuva minuus

Pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
Kulttuuriantropologia
Lokakuu 2009
Salla Saarela

Kiitokset

Turun Siirtolaisuusinstituutille ja
Finn Guildille
taloudellisesta tuesta
sekä
haastatelluille Irlannin suomalaisille
kullanarvoisista keskusteluista

Tekijä Salla Saarela			
Työn nimi Paikka, aika ja minuus – Irlannin suomalaisten paikkakokemukset ja kulttuurien välillä muotoutuva minuus			
Oppiaine Kulttuuriantropologia	Työn laji pro gradu	Aika Lokakuu 2009	Sivumäärä 92 + liitteet
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Irlannin suomalaisten kokemuksia, ajatuksia ja käsityksiä ulkosuomalaisuudesta ja Irlannista siirtolaisuuden kohdemaana. Irlantiin suuntautunutta suomalaissiirtolaisuutta ei ole juurikaan aiemmin tutkittu ja se onkin verrattain uusi ilmiö. Vielä 1980-luvulla Irlannin suomalaisyhteisö oli melko pieni – se alkoi kasvaa Suomen EU-jäsenyyden mahdollistaman vapaan liikkuvuuden myötä 1990-luvun puolivälissä. Tällä hetkellä maassa on noin 1500 suomalaista.</p> <p>Tavoitekenttäni voi jakaa löyhästi kahtia. Ensinnäkin pyrin työssä selvittämään millaisiksi ulkosuomalaiskokemukset muotoutuvat Dublinin urbaanissa ympäristössä ja muutoinkin irlantilaisen kulttuurin parissa. Ne ovat yksi osa kokonaispaikkakokemusta. Toinen tavoitteeni on tarkastella edellä mainittuja kokemuksia ja muita henkilökohtaisesti koetun ja kerrotun minuuden paikkasidonnaisia rakennusaineita ulkosuomalaiskontekstissa.</p> <p>Tutkielmassa on vaikutteita humanistisen maantieteen paikkatutkimusperinteestä. Ymmärrän paikan käsitteen tämän perinteen mukaan henkilökohtaisten merkitysten kyllästäjänä elämyksenä ja eksistentiaalisena, subjektiivisena ilmiönä, jonka avulla yksilö jäsentää kokemusmaailmaansa. Paikka saa ajassa ja tilassa jatkuvasti muuttuvasta subjektipositiosta riippuen erilaisia merkityksiä eri hetkinä ja eri tilanteissa. Paikkakokemus on siis kovinkin liikkuva tutkimuksen aihe; siksi tämän työn tuloksia tulee tarkastella välähdyksenomaisena ajankuvana Irlannin suomalaisten kokemuksista tietynä aikana, loppukesällä 2008.</p> <p>Aineiston keräsin heinä-, elo- ja syyskuussa 2008 kenttämatkalla Irlannissa. Aineisto koostuu viidentoista Irlannissa asuvan suomalaisen haastatteluista, jotka suoritin vaihtelevissa määrin haastattelurunkoon nojaten teemahaastatteluina. Haastattelujen lisäksi olen hyödyntänyt työssä kenttähavaintojani.</p> <p>Työn teoreettisia työkaluja on kolme: Anne Mari Forssin paikan tulkintaan nojaava paikkakokemuksen elementtien jaottelu, Oulun yliopiston maantieteen professori Pauli Tapani Karjalaisen kehittämä topobiografia, joka on elämäkerrallisten paikkasuhteiden tulkintaa, sekä ulkopuolisuus-sisäpuolisuus -dikotomia, jonka avulla tarkastelen työssä lähinnä paikkasidoksia, kuulumisen tunnetta ja koti-tematiikkaa. Läpi työn keskityn haastateltavien kertomiin tulkintoihin kokemuksistaan, eli kokemuksen sanalliseen ilmiösuun, en kokemukseen sinänsä.</p> <p>Työni keskeinen tulos on se, että jokaisella Irlannin suomalaisella on oma henkilökohtainen tapansa kokea kahden kulttuurin vaikutuspiirissä eläminen. Erilaiset lähtökohdat, mieltymykset ja taipumukset vaikuttavat ympäristön kokemiseen ja siksi ulkosuomalaisuuden henkilökohtaisista merkityksistä ei ole mielekää pyrkiä tekemään kaikenkattavia yleistyksiä. Työssä korostuukin yksilön kokemusmaailman ja minuuden muotoutumisprosessin ainutlaatuisuus.</p>			
<p>Muita tietoja</p> <p>Keskeiset asiat: Irlanti, ulkosuomalaisuus, kokemus, paikka, topobiografia</p>			

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Paikantumisia	1
1.2 Keskeiset käsitteet	3
1.3 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	6
1.4 Aineisto	8
1.5 Menetelmälliset suuntaviivat ja analyysiprosessi	11
2 Katsaus muuttoliikkeen historiaan	15
2.1 Siirtolaisuuden suuret linjat	15
2.2 Suomalainen siirtolaisuus ja sen tutkimus	16
2.3 Irlanti – lähtömaasta kohdemaaksi	18
2.4 Suomalaiset Irlannissa	19
3 Paikka, aika ja minuus teorian valossa	21
3.1 Topobiografia	21
3.2 Paikkakokemuksen elementit	24
3.3 Sisäpuolisuus ja ulkopuolisuus	28
3.4 Teorian osien keskinäiset suhteet ja analyysin vaiheet	32
4 Kaupunki	35
4.1 Puheensorinaa ja liikenneruuhkia – Dublin kaikilla aisteilla	35
4.2 Ajan vaikutus kaupunkikokemuksen muutokseen	39
4.3 Sosiaalinen kaupunki	40
4.4 Tinapillit ja Guinness – mielikuvat kaupunkikokemuksessa	43
4.5 Dublinin henki	45
5 Irlanti	47
5.1 Tapojen törmäyskurssilla	48
5.2 Suomalaisena Irlannissa – Talvisota ja tasa-arvo, hullut hovit ja viina	52
5.3 Irlanti ajan myötä	53

6 Suomi	56
6.1 Suomi arjessa	57
6.2 Kieli	61
6.3 Muistot ja nostalgia	63
6.4 Tulevaisuus – Suomi, Irlanti vai kolmas maa?	65
7 Koti	66
7.1 Irlannin suomalaisen koti – käkikelloista keramiikkaan	67
7.2 Kuuluminen – valinnan paikka vai koti kaikkialla?	69
7.3 Koti rutiineissa	71
7.4 Muukalaisuuden tunteita	73
7.5 Ajan myötä kotiin	76
8 Johtopäätökset	78
Lähteet	83
Liitteet	

1 Johdanto

Paikoilla on keskeinen merkitys yksilön minuuden ja kokemushorisontin muotoutumisessa. Jokainen meistä on syntynyt yhdessä paikassa ja elänyt sen jälkeen jatkuvasti muuttuvassa paikkasuhteiden verkostossa. Kaikki kokemamme paikat ovat väistämättä jättäneet jälkensä muistoihimme ja siten ohjaavat osaltaan, muiden kokemusten rinnalla, ajatteluamme ja toimintaamme tästä hetkestä eteenpäin. Siirtolaiselle, tai nykyaikaisemmin maahanmuuttajalle fyysinen ja henkinen muutos eletyn paikan vaihtuessa voi olla suurikin. Mitä tuossa prosessissa tapahtuu? Mihin maahanmuuttaja tuntee kuuluvansa ja missä hän mieltää kodin olevan? Vai onko kuulumisella niin väliä kutistuneessa myöhäismodernissa maailmassa? Minkälaisia merkityksiä aikojen kuluessa eletyt paikat saavat muistoissa? Kahden tai useamman kulttuurin välimaastossa eläminen on jokaiselle siirtolaiselle, maasta- tai maahanmuuttajalle, merkittävä omakohtainen kokemus, joka on tiiviisti sidoksissa eletyn paikan muutokseen. Tuon kokemuksen rakentumista lähdän gradussani mielenkiinnolla jäljittämään.

1.1 Paikantumisia

Pro gradu -tutkielmani käsittelee ulkosuomalaisia ja heidän paikkakokemuksiaan. Olin yhteydessä Turun Siirtolaisuusinstituuttiin, joka on ainoa muuttoliikkeen tutkimiseen ja dokumentoimiseen erikoistunut laitos Suomessa (Siirtolaisuusinstituutin kotisivut). Johtaja Olavi Koivukankaan ja tutkimusjohtaja Elli Heikkilän tuella tutkielmani kohdemaaksi valikoitui Irlanti. Irlannin suomalaisia ei ole juurikaan aiemmin tutkittu. Vuonna 2008 ilmestyi Siirtolaisuusinstituutin julkaisema Suomalaisen siirtolaisuuden historia -teossarjan kuudes osa Suomalaiset Euroopassa, jossa sivutaan myös Britannian ja Irlannin suomalaisväestöä. Teoksen Irlanti-osio on yleiskatsaus Irlannin ja Suomen varhaisiin kontakteihin, suomalaisten sijoittumiseen Irlannin työmarkkinoille ja Irish Finnish Societyn ja muiden suomalaisorganisaatioiden syntyhistoriaan ja toimintaan. Minun työni fokus on jokseenkin erilainen: vaikka käsittelen myös siirtolaisuuden historiallisia kehityskulkuja, perehdyn pääasiassa kuitenkin kokemukselliseen suomalaisuuteen Irlannissa, suomalaisten paikkasidoksiin ja ajatuksiin kahden maan välillä elämisestä.

Siirtolaisuustutkimusta tehdään useilla tieteenaloilla. Niin kielitieteet ja politiikan tutkimus kuin maantiede ja antropologiakin tuovat kukin oman vivahteensa tarkasteluun. Käsillä olevassa työssä pyrin yhdistämään humanistisen maantieteen ja kulttuuriantropologian näkökulmia. Alat linkittyvät toisiinsa monella tavalla, eikä niiden erottelu ole työni tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaista. Humanistinen maantiede syntyi 1970-luvulla maantieteen positivistisen tutkimusotteen kritiikiksi. Elämismaailma, ihminen toimivana subjektina ja yksilön kokemukset haluttiin nostaa tutkimuksen keskiöön. Tutkimuksen keskeiseksi tavoitteeksi nousi merkitysten tulkinta siten, että kohteen *ymmärtäminen* korostui. Yksi tärkeimmistä käsitteistä humanistisessa maantieteessä on alusta lähtien ollut paikka juuri siinä merkityksessä, jossa sitä työssäni käsittelen. Humanistista metodologiaa kehiteltiin aluksi taideaineistojen, kulttuurin ja kirjallisuuden tutkimisen yhteydessä. Myöhempiä esimerkkejä aihealueista ovat muun muassa populaarikulttuurin, kuluttamisen ja kehollisuuden teemat. Fenomenologia ja eksistentialismi toimivat humanistisen maantieteen yleisimpinä taustafilosofioina. Keskeisiä humanistisen maantieteen uranuurtajia olivat kanadalaisteoreetikko Edward Relph, kiinalaislähtöinen yhdysvaltalainen Yi-Fu Tuan ja irlantilainen professori Anne Buttimer, sekä Suomen kohdalla Oulun yliopiston maantieteen professori Pauli Tapani Karjalainen. Humanistista maantiedettä on toisinaan kritisoitu yksilökeskeisyydestä ja filosofisesta kapulakielestä, mutta moitteisiin on myöhempien kehitysvaiheiden myötä pystytty vastaamaan. (ks. esim. Häkli 2004; Haarni, Karvinen, Koskela & Tani 1997)

Ihmismaantiede, jonka osa-alue humanistinen maantiede on, alkoi poikkitieteellistyä 1980-luvulla. Yhteiskuntatieteiden lähestymistavat, metodit ja käsitteet alkoivat saada painoarvoa alalla ja kulttuuriteoria nousi keskeiseen asemaan. (Kytömäki ja Moisio 2006: 7–8) Näihin muutoksiin viitataan maantieteellisissä julkaisuissa usein puhumalla *kulttuurisesta käännteestä* tai *uudesta kulttuurimaantieteestä* (ks. esim. Duncan & Ley 1993; Mitchell 2000; Duncan & Johnson & Schein 2004). Toisaalla kulttuuritieteet, niiden sisällä antropologia, ovat omaksuneet maantieteelle ominaiset paikan ja tilan teemat tärkeämmäksi osaksi tutkimusta kuin ne ovat aiemmin olleet. Tässä siirtolaisuutta käsittelevässä työssäni ymmärrän kulttuurin ja paikan teemat tällaisen postmodernin hybriditieteenalan näkökulmasta koettamatta turhaan karsinoida antropologisia tai maantieteellisiä tulkintoja toisistaan irrallisiksi.

1.2 Keskeiset käsitteet

Siirtolainen on käsite, josta käytetään eri yhteyksissä erilaisia määritelmiä. Vaikka en työssäni pääasiallisesti käytäkään tätä termiä, pidän sen määrittelyä tärkeänä, koska se on ikään kuin kattokäsite omaksumalleni termille ulkosuomalainen. Jokaisella Euroopan Unionin jäsenmaalla on oma tapansa määritellä siirtolaisuus erilaisten siirtolaisuuspolitiikkojen ja -käytäntöjen vuoksi. Siksi siirtolaisuustilastot eivät useinkaan ole keskenään vertailukelpoisia. Osa maista tilastoi vain muualla syntyneet, toisille merkityksellisempää on kansalaisuuden puuttuminen. Eroja on myös virallisten tilastojen, poliittisen diskurssin ja tutkimuskirjallisuuden siirtolaisuuskäsityksissä. (Triandafyllidou & Gropas & Vogel 2007: 6–7) Viitatessani siirtolaisuuteen ymmärrän sen Siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan¹ määritelmän mukaisesti: tarkoitan siirtolaisella henkilöä, joka muuttaa vapaaehtoisesti asuinmaasta toiseen lähinnä toimeentulon hankkimiseksi sieltä. Käsite sisältää maastamuuton lisäksi uuteen maahan asettumisen ja paluumuuton. Siirtolaisia ovat sekä *maasta-* että *maahanmuuttajat*. (Korkiasaari 1989: 2) Edeltävät käsitteet sisältävät hienoisia vivahde-eroja, eivätkä niiden herättämät mielikuvat vastaa täysin alkuperäistä merkitystä: virallisesta toimivuudestaan huolimatta käsite maahanmuuttaja kalskahtaa negatiiviselta ja siirtolaisesta tulee lähinnä mieleen matkalaukun kanssa kotimaansa taakseen jättävä haikea hahmo laivan kannella. Tästä ei suinkaan ole työssäni kyse ja haastattelujen myötä luontevimmaksi työkaluksi arjen puheessa muotoutuikin käsite *ulkosuomalainen*. Ulkosuomalaisia ovat sekä nykyiset että entiset Suomen kansalaiset, jotka asuvat ulkomailla. (Korkiasaari 1989: 2) Pyrin myös työssäni erottelemaan *siirtolaisuus*kokemuksen *turistisesta* jättämällä tarkasteluni ulkopuolelle esimerkiksi suomalaiset vaihto-oppilaat, kesätyöntekijät ja au pair -lastenhoitajat sekä erilaisten yritysten ja valtionhallinnon komennuksella olevat työntekijät Siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan määritelmän mukaisesti.

Toinen keskeinen käsite työssäni on *paikka*. Paikka elää parhaillaan poikkitieteellistä renessanssiaan: siitä tehdään tutkimusta niin filosofisesti, sosiologisesti ja antropologisesti kuin kirjallisuuden ja historian alallakin (ks. esim. Adams & Hoelscher

---

¹ Työministeriön alainen pysyvä komitea, jonka tehtävänä on antaa lausuntoja ja laatia aloitteita Suomen siirtolaisuuspolitiikan kehittämistä, suunnittelua ja seurantaa sekä siirtolaisuusasioiden hallinnollista yhteensovittamista koskevista asioista. (Korkiasaari 1989: 2)

& Till 2001: xviii). Paikkaa käytetään yleiskielessä monella tavalla: sillä voidaan viitata kaupunkeihin, rakennuksiin, topografisiin muodostumiin ja vaikkapa fiktiivisiin sijainteihin. Paikka voidaan ymmärtää kartografisena käsitteenä, jolloin se ilmaisee sijaintia kartalla tarkkoine koordinaatteineen (esim. Karjalainen 1997: 229; Relph 1996: 906). Maantieteen historiassa paikkakäsitettä on käytetty yleisimmin välineellisesti spatiaalisten teorioiden yhteydessä, eikä sillä ole ollut itseisarvoista merkitystä tutkimuskohteena (Häkli 2004: 57). Liikkuvuuden ja niin kutsutun kosmopolitismien lisääntyessä paikka on toisinaan ymmärretty myös esimerkiksi virtojen tilana: yhteydet eri paikkojen välillä tiivistyvät ja konkreettiset sijainnit paikkoina menettävät merkitystään. (ks. esim. Castells 1989; Kymäläinen 2006: 210, Massey 1995; Broner-Bauer 2003: 7)

Kun lähestytään humanistisen maantieteen paikkakäsitystä, voidaan paikkaa luonnehtia tapana ymmärtää maailmaa: se on yhteyksiä ihmisten ja sijaintien välillä (Cresswell 2004: 11). Kyse on inhimillisistä ja kulttuurisista merkityksistä, tilasta, jonka ihminen merkitsee omassa kokemushorisontissaan. Paikkakokemus on siten hyvin subjektiivinen elämys. (Relph 1996: 906; Broner-Bauer 2003: 7) Paikat koostuvat asioita tekevistä ihmisistä: ne eivät siis ole koskaan valmiita, vaan muotoutuvat jatkuvassa prosessissa (Cresswell 2004: 37). Paikka voi rakentua myös mielikuvissa esimerkiksi mediatodellisuuden välittämänä (ks. esim. Tani 1997). Relphin mukaan paikat ovat rakennusten, maisemien, yhteisöjen, toimintojen ja merkitysten kokonaisuuksia, jotka syntyvät asukkaidensa ja vierailijoidensa kokemuksissa. Paikka on siis eksistentiaalinen ilmiö, ei vain maantieteellisen tutkimuksen objekti. (Relph 1996: 907–908) Paikan äärimmäisenä sisällöllisenä merkityksenä voidaankin nähdä kokemus henkilökohtaisesta olemassaolosta (Niskanen 2004: 92).

Ymmärrän paikan humanistisen maantieteen perinteen mukaan tilana, johon ihminen liittyy merkityksiä oman elämismaailmansa – kaiken tutun ja rutiininomaisen, tunteiden ja toiveiden pohjalta; paikka on maailman välittömän kokemuksen keskus, merkitysten kyllästävä henkilökohtainen elämys sekä perustavanlaatuinen ympäristön jäsennystyökalu. (ks. esim. Relph 1976; Tuan 1989) Paikka on ajan myötä uusia tulkintoja, merkityksiä ja sisältöjä saava subjektiivisesti sidonnainen voimavara ja tärkeä

minuuden lähde, johon ihmisellä on syviä emotionaalisia ja psykologisia siteitä (af Forselles-Riska 2006: 229; Relph 1976: 141).

Paikka on siis merkityksenannon ja inhimillisen tulkinnan tulos, joka syntyy kokevan ihmisen elämäntilanteissa (Karjalainen 1997: 230; Karjalainen 2008: 16). Sellaisena paikka myös muuttuu fyysisen ja ajallisen etäisyyden muuttuessa. Kuvaillessamme mennyttä elämäämme, tämänhetkistä tilannettamme tai tulevaisuuden kuvia, teemme sen luontevasti sen paikan kautta, joka kuhunkin aikaan kytkeytyy; paikka on usein tiedostamaton suodatin, taustahahmo puheessamme, elementti joka toimii eräänlaisena ymmärryksen luokitteluvälineenä. Määrittelemme itsemme usein paikkojen avulla (ks. esim. Crang 1998: 102): sieltä olen kotoisin, täällä asun nyt. Käsittelen siis työssäni paikkaa ja paikkakokemusta ihmisyyteen oleellisesti ja väistämättä liittyvänä tekijänä.

Myös *minuus* on työssäni keskeinen käsite. Useimmiten kulttuurintutkimuksessa käytetään identiteetin käsitettä kokemuksia ja elämyksiä, kertomuksia ja ihmisyyttä tarkasteltaessa (ks. esim. Hall 1999, 2003; Rutherford 1990; Weedon 2004). Toisinaan minuus ja identiteetti myös kirjoitetaan sujuvasti yhteen ilman selkeitä erontekoja (ks. esim. Fornäs 1998). Minuus on mielestäni tässä työssä identiteettiä sopivampi käsitteellinen työkalu, koska se tulee ikään kuin lähemmäksi haastateltavaa; minuus on konkreettisempi käsite kuin identiteetti, jota usein käytetään teoreettisena apuvälineenä. Minuus viittaa haastateltavan henkilökohtaiseen kokemukseen, hänen itse määrittelemäänsä yksilöidentiteettiin. Toisin sanoen ymmärrän minuuden hieman suppeampana käsitteenä kuin identiteetin ja katson sen kuvastavan mentaalista elämismaailmaa identiteettiä osuvammin. Myös valitsemani humanistisen maantieteen näkökulma vaikuttaa käsitevalintaani: alalla juuri henkilökohtainen kokemus on keskeistä ja siksi minuus käsitteenä on paljon käytetty.

*Kokemus*² on neljäs tärkeä käsite työssäni. Se on eräänlainen merkityssuhde, jonka määrittelen tarkemmin luvussa 1.5 menetelmällisiä suuntaviivoja käsitellessäni.

---

² Kokemuksen ulottuvuuksista lisää luvussa 3.1 topobiografisen paikan tulkinnan esittelyn yhteydessä.

1.3 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani aihepiiriä ovat ulkosuomalaisuus, minuus ja merkitykselliset paikat. Työni yleistavoite jakautuu kahtia: Ensinnäkin **pyrin todentamaan sen, millaisiksi ulkosuomalaiskokemukset muotoutuvat Dublinissa urbaanina ympäristönä; toiseksi haluan selvittää, minkälaiset paikkasuhteet määrittävät ulkosuomalaisen minuuden kehittymistä.**

Etnografinen tavoitteeni on perehtyä Irlannin suomalaisten kokemuksiin kahden kulttuurin välillä elämisestä sekä kuvailla Irlannin suomalaisten suhdetta Suomeen ja toisaalta nykyiseen asuinmaahan Irlantiin valaisemalla arjen käytäntöjä. Tähän tavoitteeseen pyrin seuraavien etnografisten tutkimuskysymysten avulla:

- Minkälaisena asuinympäristönä Dublin koetaan?
- Minkälaisia Irlanti ja irlantilaiset ovat ulkosuomalaisen näkökulmasta?
- Minkälainen suhde ulkosuomalaisilla on Suomeen? Kuinka tiiviisti maahan pidetään yhteyttä ja kuinka ahkerasti tapahtumia seurataan?
- Miten suomalaiset ovat sopeutuneet englannin kieleen ja kuinka tärkeää on suomen säilyminen?
- Mitä Suomesta kaivataan?
- Minkälainen on Irlannin suomalaisen koti?
- Mihinkin suomalaiset tuntevat kuuluvansa, vai onko kuuluminen heille ylipäätään tärkeää?

Työni teoreettinen tavoitekenttä muodostuu Irlannin suomalaisten paikkakokemusten erittelystä Suomessa ja Irlannissa ja minuuden muotoutumisen tulkinnasta ulkosuomalaiskontekstissa. Erittelemällä Irlannin suomalaisten kertomuksia kokemuksistaan Suomen ja Irlannin, suomalaisuuden ja irlantilaisuuden välimaastossa pyrin **muodostamaan topobiografisen kuvan ulkosuomalaisten minuuden paikkasidonnaisista rakennusaineista.** Tarkastelen suomalaisten suhdetta Irlantiin ja toisaalta Suomeen pyrkimyksenäni **muodostaa käsitys ulkosuomalaisten kokemasta henkilökohtaisesta kuulumisen paikasta kulttuurien välillä.** Näitä asioita käsittelen

sivulla 35 esittämäni teoreettisen mallin avulla. Teoreettiset tavoitteet konkretisoituvat muun muassa seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- Miten kaupunkiympäristö muuttuu sijaintipisteestä henkilökohtaisten merkitysten kyllättämäksi paikaksi?
- Miten suomalaisuus ja irlantilaisuus suhteutuvat toisiinsa Irlannin suomalaisten kertomuksissa? Miten ulko- ja sisäpuolisuuden välillä tasapainottelu muovaa ulkosuomalaisen minuutta?
- Mistä paikkasidonnaisista tekijöistä muotoutuu mielikuvien ja muistojen Suomi Irlannin suomalaisten kokemuksissa? Miksi tietyt paikan ominaisuudet nousevat keskeisiksi Suomeen liittyvissä muistoissa?
- Mistä tekijöistä muodostuu Irlannin suomalaisten paikkaan kuulumisen tunne? Missä on kahteen tai useampaan maahan sidokset omaavan suomalaisen mielestä koti? Mistä tekijöistä kodin tunne syntyy?
- Miten ulkosuomalaisen minuus muovautuu ajan myötä: suhteessa Suomeen, suhteessa Irlantiin ja suhteessa omaan elettyyn ja koettuun paikkaan kulttuurien välimaastossa?

Tutkielmallani on myös soveltava tavoite. Haluan **tuottaa tietoa ulkosuomalaisena elämisen ulottuvuuksista niille, jotka suunnittelevat muuttoa Suomen ulkopuolelle**. Osin tästä syystä korostan työssäni informanttien omaa ääntä, suoria ilmaisuja henkilökohtaisista kokemuksista. Uskon ulkosuomalaisuuden tulevan näin mahdollisimman elävänä lähelle lukijaa.

Topobiografiseen analyysiin sisältyy ajatus kokemusten ja minuuden hetkellisyydestä: on mahdotonta luoda staattista kuvaa siitä mitä ulkosuomalaisena eläminen yleisesti ottaen on. Mielipiteet, käsitykset, muistot ja tunteet muuttuvat jatkuvasti ajan kulun myötä. Muutoksen huomioiminen on keskeistä. Tästä syystä tutkielmani on vain ja ainoastaan hetkellinen välähdyks haastateltavien kokemusmaailmasta loppukesällä 2008. Tänäpäin Irlannin suomalaisuus on jo muuttanut muotoaan.

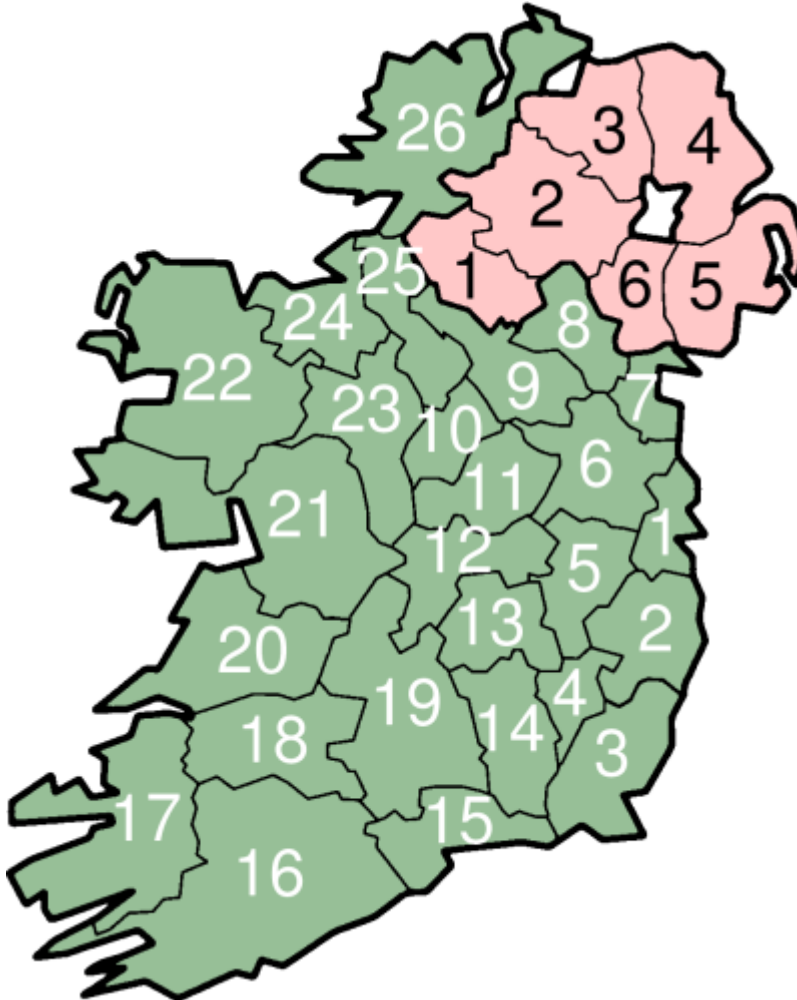
1.4 Aineisto

Aineisto koostuu viidentoista Irlannissa asuvan suomalaisen haastatteluista, jotka suoritin heinä-, elo- ja syyskuussa 2008 Irlannissa. Haastateltavien tavoittelun aloitin ottamalla yhteyttä Suomen suurlähetystöön Dublinissa. Sieltä saatujen kontaktien, Suomi-seuran Irlannin yhteyshenkilön ja yhden ulkosuomalaispalstalla julkaistun ilmoitukseni kautta sain useita haastateltavia. Loput löytyivät lumipallotekniikalla. Yhteydenottoja tuli kiitettävästi ja pyrin haastattelemaan mahdollisimman kattavasti kaikki minua lähestyneet. Jouduin itse kieltäytymään muutamasta haastattelumahdollisuudesta liian myöhään tulleiden yhteydenottojen takia ja yhdessä tapauksessa työn maantieteellisen rajauksen takia (määritelmä jäljempänä). Haastattelut olivat löyhästi teemoitettuja, elämäkerrallisia piirteitä paikkasuhteiden osalta omaavia haastatteluja, joihin vaikutti paljon se, mitä haastateltavat kokivat tärkeäksi tuoda esille. Haastattelut olivat hyvin erilaisia: toisissa nojattiin voimakkaasti haastattelurunkoon (ks. liite 1), toisissa huomioitiin vain teemat ja edettiin muuten vapaamuotoisesti. Pääteemoja olivat suhde Suomeen ja suomalaisuuteen, käsitykset irlantilaisuudesta ja Irlannin suomalaisuudesta, kaupunkiympäristön kokeminen ja kodin ja kuulumisen teema.

Haastattelut kestivät hieman vajaasta tunnista lähes kahteen tuntiin ja litteroitua aineistoa kertyi kokonaisuudessaan 197 sivua. Haastatteluihin osallistui kolme miestä ja 12 naista. Työn tavoitteena ei ole muodostaa yleistävää kuvausta Irlannin suomalaisista, mutta haastateltujen sukupuolijakauma kuvanee jotakuinkin realistisesti myös maassa asuvien suomalaisten sukupuolijakaumaa yleensä. Nuorin informantti oli haastatteluhetkellä 26-vuotias, vanhin 59. Iällisesti aineistossa korostuu 30–40-vuotiaiden osuus. Irlannissa vietetty aika vaihteli kolmesta vuosikymmenestä muutamaan vuoteen. Lyhimmän ajan maassa olivat viettäneet kolme vuonna 2005 muuttanutta informanttia ja yleisimmin Irlantiin oli tultu vuosituhannen vaihteen molemmin puolin. Neljä haastateltavaa oli tiiviisti tekemisissä Suomen ja suomalaisten kanssa työn ja yhdistystoiminnan kautta. Muutoin Suomi-suhteen tiiviys vaihteli päivittäisestä yhteydenpidosta satunnaisiin Suomessa vierailuihin. Suurin osa haastateltavista käy Suomessa pari kertaa vuodessa, mutta Suomeen suuntautuvien

sosiaalisten suhteiden ylläpidon aktiivisuudessa ja tärkeydessä informanteille on suuria eroja.

Maantieteellisenä rajauksena työssä oli alun perin Dublinin kreivikunta. Haastateltavia etsiessäni venyitin tätä rajaa siten, että hyväksyin informanteiksi noin tunnin matkan päässä Dublinista asuvat suomalaiset. Käytännössä haastateltavia asui myös Dublinia ympäröivissä Louthin ja Meathin kreivikunnissa. (ks. kuva 1)

Kuva 1. Irlannin kreivikunnat (counties). Dublin, numero 1; Meath, numero 6; Louth, numero 7. Yhdistyneelle kuningaskunnalle kuuluva Pohjois-Irlanti on merkitty eri värillä ja sen kuusi kreivikuntaa numeroitu erikseen. Kartan lähde:

http://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_Ireland. Luettu 18.4.2009

Dublinin työssäkäyntialue on laaja ja kaukanakin asuvat mieltävät itsensä usein dublinilaisiksi. Siksi tällainen maantieteellinen raja on mielestäni toimiva. Haastatellut edustivat monia eri ammattialoja: mukana oli ihmisiä niin matkailualalta, yliopistosta, EU-virastosta ja valtionhallinnosta kuin paikallisesta nuoriso- ja

toimintakeskuksestaakin. Yksi työskenteli poliittisessa puolueessa, kaksi teollisuuden parissa ja neljä henkilöä toimi erilaisissa IT-alan tehtävissä. Yksi haastateltavista edusti kustannusalaa, yksi toimi puhelinyhtiön soittokeskuksessa ja yksi oli parhaillaan kotiäitinä.

Haastattelut toteutettiin erilaisissa ympäristöissä: viisi haastateltavaa järjesti tapaamiselle aikaa työpäivänsä lomassa työpaikallaan, neljä haastattelua suoritettiin julkisilla paikoilla ja kuudessa tapauksessa informantit kutsuivat minut kotiinsa. Kukin haastattelu keskittyi yhteen informanttiin kerrallaan. Ympäristö vaikutti jonkin verran haastatteluolosuhteisiin: yleisillä paikoilla taustahäly verotti mahdollisesti molempien osapuolten keskittymiskykyä ja kotiympäristössä keskeytyksiä tuli puhelinsoittojen, lasten tai lemmikkieläintenkin vaatiman huomion takia. Työpaikan kokoustila tai työhuone osoittautui parhaaksi haastatteluympäristöksi nauhoittamisen kannalta, mutta joissakin tapauksissa haastateltavan rajallinen aika karsi pohdintaa ja keskustelun polveilua ja näissä tapauksissa huomasin itse pitäväni kiirettä ja oikovani toisinaan teemojen käsittelyn syvyydessä. Kaikkiaan haastattelut onnistuivat mielestäni erittäin hyvin. Ensimmäisen haastattelun kohdalla huomasin puuttuvan testihaastattelun tärkeyden: osa ennalta suunnittelemistani kysymyksistä oli joko huonosti muotoiltuja tai epäoleellisia jollakin tavoin. En ollut myöskään pohtinut ennalta omaa positiotani ja haastattelupuheeseen osallistumistani tarpeeksi, mikä aiheutti epävarmuutta haastattelutilanteessa siten, että välillä keskustelu oli tasapuolista ja välillä taas jätin haastateltavan oman onnensa nojaan aiheuttaen todennäköisesti itseni lisäksi myös hänelle epätietoisuuden tunteen haastattelun tavoitteista. Sittemmin muokkasin haastattelurunkoa jonkin verran ja omaksuin tietoisesti roolin keskustelevana haastattelijana ohjenuoranani Torill Moenin ajatus siitä, että kertomukset kokemuksista muotoutuvat dialogissa tutkijan ja tutkittavan välillä (Moen 2006: 6). Vaikka haastateltavien puhumisen ja kertomisen halu vaihteli paljon ja siten myös minun puheeni määrä, osoittautui tietoinen haastattelijaposition pohtiminen oleelliseksi haastattelujen sujuvuuden ja oman varmuuteni kannalta. Kaikenlaisen johdattelun välttämiseen kiinnitin jatkuvasti huomiota haastattelujen edetessä. Periaatteena oli kohdella haastateltavia oman asemansa ja omien kokemustensa asiantuntijoina ja siksi kannustin joka välissä haastateltavaa pohtimaan sanomaansa mahdollisimman pitkälle esimerkiksi toistamalla hänen sanomansa toisin sanoin tai yhdistelemällä ääneen jo

aiemmin esiin tulleita asioita toisiinsa haastattelun aikana. Näin haastateltavat usein intoutuivat pohtimaan sanomaansa vielä syvemmin tai toisesta näkökulmasta, mikä oli mielestäni erittäin hyödyllistä.

Haluan osoittaa jokaiselle haastatellulle suuren kiitoksen merkittävästä panoksestaan pro gradu -tutkielmassani. Kaikki informantit suhtautuivat työhöni positiivisesti ja kannustavasti ja hyvin monessa haastattelussa päästiin syvällisen pohdinnan tasolle muun muassa ulkosuomalaisuuden ulottuvuuksista ja paikkaan kuulumisen tärkeydestä tai merkityksettömyydestä. Moni oli kokenut haastattelun antoisaksi ja omien valintojen pohtimisen tärkeäksi. Haastattelut olivat mielestäni hyvin avartavia niin käsiteltyjen asioiden kuin erilaisten ihmisten tapaamisenkin kannalta.

1.5 Menetelmälliset suuntaviivat ja analyysiprosessi

Metodisesti työtäni ohjaa pyrkimys ulkosuomalais*kokemuksen* tavoittamiseen *kerrottujen tulkintojen* perusteella. Kokemusta tutkittaessa myös metodien järjeistämiseksi on tärkeää tietää, mitä kokemuksella tarkoitetaan. Ymmärrän kokemuksen Perttulan tapaan tajuavan subjektin ja hänen tajunnallisen toimintansa suhteena toiminnan kohteeseen. Kokemus on siis merkityssuhde. (Perttula 2005: 116) Perttula edustaa fenomenologista erityistiedettä, jonka mukaan kokemus on ihmiselle tosi ja todellinen myös ilman, että tutkija on siitä kiinnostunut. Tässä lähestymistapani eroaa Perttulan käsityksestä: en analysoi kokemusta sinänsä, vaan kokemuksen intersubjektiivisesti syntynyttä kielellistä, kerrottua ilmiä.

Hermeneuttisen ajattelun mukaan tutkittava tulkitsee kokemuksiaan jatkuvasti, eikä tulkintaa (esimerkiksi sosiaaliseen kontekstiin liittyvää) ole tutkimustilanteessakaan tarpeellista estää. Tällaiset refleksiivisesti rakentuneet kokemukset ovat kerronnallisesti painottuneen tutkimuksen keskeinen tutkimuskohde (Perttula 2005: 139, 142). Kertomuksellisuuden peruslähtökohdat ohjaavatkin tapani suhtautua haastattelupuheeseen. Ensinnäkin näen, että ihminen jäsentää luonnostaan kokemuksensa maailmasta kertomuksiksi ja ymmärtää sekä omaa elämäänsä että muiden elämää kerronnan kautta (ks. esim. Karjalainen 2008: 22). Toiseksi näen, että

haastateltavat kategorisoivat kokemuksiaan kielen kautta, kieli tarjoaa keinon henkilökohtaisen kokemismaailman objektivointiin (Berger & Luckmann 1994: 49). Haastateltavat kertovat kokemuksestaan tarinan, eli mielessä oleva ajatus muunnetaan kerronnallisen ajattelun avulla kielelliseksi representaatioksi, haastattelupuheeksi. Näin kokemus tai ajatus ulkoistetaan, jolloin sen tarkastelu ulkopuolisen silmin mahdollistuu. (Erkkilä 2005: 206) Kielellisen ilmaisun kautta on siis mahdollista saada ote informantin kokemusmaailmasta eri tasoilla. Puhemuotoista kokemusta tarkasteltaessa on huomioitava, että ihmisen tuottamat kielelliset representaatiot eivät ole täysin subjektiivisia, vaan ne muotoutuvat vuorovaikutuksessa ympäristön ja kulttuurin kanssa (Tolska 2002: 78–83). Haastattelupuheeseen vaikuttavat niin itse tilanne ympäristöineen ja tutkija persoonana, haastateltavan henkilöhistoria ja sosiokulttuurinen tausta kuin myös oletukset valmiin työn lukijapiiristäkin. (ks. esim. Davies 1999; Erkkilä 2005; Moen 2006) Siksi haastattelupuheen analysoinnissa on kiinnitettävä jatkuvasti huomiota kontekstin vaikutukseen. Sisäinen kokemus ainutlaatuisuudessaan ei myöskään ole käsitykseni mukaan koskaan täysin kuvattavissa. Se on hetkellinen asia, johon voidaan palata vain muistojen kautta. (Kallio 1993: 66) Haastatteluissa tulee siis huomioida myös ajan kulku, etäisyys kerrottuun tapahtumaan tai tilanteeseen.

Tavoittaakseni Irlannin suomalaisten minuuteen vaikuttavia paikkasidonnaisia tekijöitä, tarkastelen heidän arkitodellisuutensa muotoutumista Irlannissa sellaisena kuin he sen kertovat. Bergerin ja Luckmannin mukaan yksilö tiedostaa useampia todellisuuden tasoja, joista arkielämän todellisuus on yksi perustavimmista. Arkitodellisuus on esineiden ja asioiden järjestelmä, joka kielen avulla järjestyy yksilölle mielekkääksi kokonaisuudeksi. Tietoisuuden perussisältö muodostuu ruumiista ”tässä” ja nykyhetkestä ”nyt” – nämä ovat elämismaailman peruskoordinaatit. Elämismaailmaan liittyy myös asioita, jotka eivät tapahdu tässä ja nyt, niihin on sekä ajallista että tilallista etäisyyttä. Kieli yhdistää nämä arkielämän todellisuuden osa-alueet ja tekee niistä mielekkään kokonaisuuden. Kielen avulla voidaan ylittää tässä ja nyt -kokemukset, kielellä on siis tila-, aika- ja sosiaalinen ulottuvuus. Kielen avulla myös yhdistyvät kahden ihmisen kokemismaailmat, joihin sisältyy myös asioita, jotka eivät ole fyysisesti, ajallisesti tai sosiaalisesti läsnä juuri sillä hetkellä. (Berger & Luckmann 1994: 32, 50)

Konkreettinen arkitodellisuutta ylläpitävä mekanismi on keskustelu: arjen elämässä keskustelu rakentaa, muuttaa ja ylläpitää minuutta. Todellisuuden osa-alueiden painotukset muuttuvat toisten jäädessä pois arkikeskusteluista ja toisten saadessa lisää painoarvoa. Jonkin asian subjektiivinen olemassaolo voi kyseenalaistua, jos siitä ei koskaan puhuta. Keskustelujen voi siis sanoa ylläpitävän todellisuutta. (Berger & Luckmann 1994: 172–173) Keskustelua on myös muisteleminen ja yksilöinä olemme muistellesamme riippuvaisia yhteisöstä. Yhteisö, jossa elämme, määrittelee muistamisen arvoiset asiat. (Korkiakangas 1999: 164) Tässä konkretisoituu yhteisön vaikutus muistoihin, puheeseen ja sitä kautta minuuteen. Aineistoni mukaan keskustelukulttuuri on Irlannissa erilainen kuin Suomessa: päivittäisistä asioista puhutaan vilkkaasti, small talk -kulttuuri on vireää ja kiertoilmaisut ovat arkipäivää, kun taas syvistä ja henkilökohtaisista asioista puhuminen koetaan vaikeaksi pitkänkin ystävyuden jälkeen. Suomessa ollaan haastateltavien mukaan avoimempia kuin Irlannissa, niin hyvässä kuin pahassakin. Miten tällaiset erot vaikuttavat informanttieni kokeman minuuden muutoksiin?

Näkökulmaani voisi kutsua kokemuksen etnografiaksi (ks. Rantala 2007). Tärkeimpiä metodisia työkalujani on siis suhtautuminen kieleen ja kerronnallisuuteen henkilökohtaista kokemustodellisuutta avaavina tekijöinä. Luen haastattelulitteraatteja eräänlaisina kertomuksina, haastateltavien tulkintoina kokemuksistaan. En kyseenalaista aineiston sisältöä ja objektiivista paikkansapitävyyttä, vaan kiinnitän huomioni nimenomaan *tulkintoihin*, haastateltavien henkilökohtaisiin kerrottuihin kokemuksiin. Lähestymistapani on hermeneuttinen: esihypoteesien tarkentuessa käytän niitä analyysin suodattimena ja lähestyn näin lopullisia päätelmiäni ulkosuomalaisten kokemuksista vähitellen ja kumuloituvasti. Pyrin pilkkomaan Irlannin suomalaisten paikkakokemukset osiin ja punnitsemaan osien välistä tasapainoa ulkosuomalaiskontekstissa. Aika vaikuttaa kokemuksiin ja sitä kautta puheeseen ja kerrontaan; muistotkin muuttuvat vuosien kuluessa. Eri pituisia aikoja Irlannissa viettäneiden suomalaisten kokemukset eleyistä paikoista ovat toisistaan poikkeavia. Kyselin haastateltavilta heidän muistoistaan, arjen kokemuksista sekä tulevaisuuden odotuksista. Analysoimalla näitä vastauksia pyrin saavuttamaan ymmärryksen ajan vaikutuksista kokemuksen muotoutumiseen ja samalla kulttuurien välillä muotoutuvaan minuuteen.

Tutkielmani edustaa laadullista tutkimusta. Konkreettista analyysimetodiani kutsuisin lähinnä hermeneuttiseksi sisällönanalyysiksi tai narratiivien analyysiksi. Kuten monissa menetelmäoppaissa (esim. Grönfors 1982: 145) todetaan, kvalitatiivisen aineiston analyysi tapahtuu osin yhtäaikaaisesti aineistonkeruun kanssa. Analyysiprosessini alkoi heti haastatteluja tehdessäni: aineiston määrän kasvaessa aloin kiinnittää huomiota toistuviin asioihin ja suuntasin seuraavissa haastatteluissa huomiotani näitä asioita kohti. Aineistosta alkoi siis löytyä luokkia, jotka johdattelivat tutkimusta. Tässä vaiheessa luokat eivät olleet vielä aivan selvärajaisia. Litteroin kaikki haastattelut sanatarkasti, koska tauot, painotukset ja ilmaisujen sävy voivat olla oleellisia kokemusten kuvauksessa. Litteroinnin jälkeen luin haastattelut kertaalleen läpi tekemättä merkintöjä ja sijoittelin mielessäni puheenaiheita muotoutumassa oleviin luokkiin. Toisella tai kolmannella lukukerralla alleviivasin aineistosta tärkeiksi tulkitsemiani kohtia: ne olivat esimerkiksi luokkiin selvästi kuuluvia asioita, voimakkaita tuntemuksia, kannanottoja ja ajatuksia kuvaavia kohtia sekä sitaateiksi sopivia ilmaisuja. Kirjoitin koko analyysiprosessin ajan ylös ajatuksia ja ideoita asioiden yhteyksistä ja jossakin vaiheessa muodostui luontevasti neljä ulkosuomalaiskokemusta eri tasoilla kuvaavaa luokkaa: Kaupunki, Irlanti, Suomi ja Koti. Merkitsin litteraattien marginaaleihin näihin luokkiin kuuluvat alleviivaukset. Aineistoa läpikäydessäni kirjoitin gradudokumentille mieleen tulevia asioita, poimin osuvia lainauksia ja yhdistin niiden viestejä tutkimuskirjallisuuteen. Lukeminenkaan ei siis missään vaiheessa loppunut. Analyysilukujen kirjoittaminen oli kaaosmainen vaihe työssäni, sillä käytännössä kirjoitin kaikkia lukuja yhtä aikaa. Toisinaan syvennyin vain yhteen haastatteluun ja kirjoitin siitä huomioita kaikkien lukujen alle osuvien sitaattien johdattamana. Kun olin saanut dokumentille mielestäni keskeisimmät asiat haastatteluista, aloin järjestää niitä uudelleen ja rakentaa teorian kautta yhteyksiä niiden välille. Näin muodostui vähitellen looginen analyysikokonaisuus.

2 Katsaus muuttoliikkeen historiaan

Irlannin suomalaisia koskeva tutkielmani sijoittuu muuttoliikekontekstiin, joten koen tarpeelliseksi luoda lyhyen katsauksen siirtolaisuuden historiaan ja kehityskulkuihin. Tässä luvussa kertaan merkittävimmät kansainväliset siirtolaisuusvirrat ja tarkastelen Irlantia ja Suomea maahanmuuton lähtö- ja kohdemaina niin historiallisesti kuin tänä päivänäkin. Viimeisessä alaluvussa yhdistän aiempaa tutkimustietoa oman työni tuomiin tietoihin suomalaisten määrästä, sijainnista ja elinkeinoista tämän päivän Irlannissa.

2.1 Siirtolaisuuden suuret linjat

Siirtolaisuutta ei voi millään muotoa kutsua uudeksi ilmiöksi. Sen voi todeta alkaneen ihmislajin synnyn ja maapallon pinnalla leviämisen myötä. Lienee selvää, että kulttuurit ovat muovautuneet vuorovaikutuksessa muualta tulleiden vaikutteiden kanssa. Aikaisimmat ihmisten massaliikkeet johtuivat ilmaston ja ympäristön aiheuttamista muutoksista elinolosuhteissa; myöhemmin on siirrytty paikasta toiseen muun muassa kolonialististen toimien tai työvoimasiirtojen yhteydessä. Teollinen vallankumous ja kapitalismin nousu vauhdittivat osaltaan migraatiota: liikkumista edistävä kulkuneuvotekniikka kehittyi ja aatteet ajoivat ihmisiä muuttotoimiin. Kansainvälinen siirtolaisuus alkoi kasvaa voimakkaasti vasta 1800-luvun loppupuolella. Tuolloin muuttoaalto suuntautui lähinnä periferisistä maaseutumaisista ympäristöistä Länsi-Euroopan, Yhdysvaltojen, Kanadan ja Australian teollistuneisiin maihin. (ks. esim. Westin 2000; Papastergiadis 2000) Aiheuttajina aikakauden siirtolaisuuteen olivat usein demografiset muutokset väestön kasvaessa voimakkaasti; toisaalta esimerkiksi Irlanti menetti puolet väestöstään 1840-luvun nälänhädän myötä osan menehtyessä ja suuren kansanosan jättäessä kotimaansa. (ks. mm. King 1995)

Seuraava huomattava maastamuuttoaalto Euroopassa ajoittui sodanjälkeisiin vuosikymmeniin. Tuolloin oli kyse työvoiman siirtymisestä paremman toimeentulon toivossa pääosin etelästä pohjoiseen: muuttajat olivat suurelta osin köyhiä, teollisuus- ja palveluammatteihin hakeutuvia alemman sosiaaliluokan edustajia. Tällainen

siirtolaisuuden taustamotiivi oli yleistä 1970-luvulle asti. Muuttojen dynamiikka muuttui 1970-luvun alun öljykriisin myötä ja maahanpääsyä rajoitettiin monissa maissa työmarkkinoiden rakenteen muuttuessa (Triandafyllidou & Gropas & Vogel 2007: 1–2) 1980-luvulta lähtien siirtolaisuuden muodot, syyt ja tavat ovat muuttuneet huomattavasti: muuttajaryhmät ovat heterogeenisempiä kuin aiemmin ja muuttajien määrä on kasvanut volyymiltaan, siirtolaiset tulevat yhä useammista maista ja he ovat yhä useammin naisia. Niin kutsutun kolmannen maailman osalta heikoilla elinolosuhteilla on merkittävä työntövoima kallistuttaessa siirtolaisuuteen. Globaalin talouden nopeilla muutoksilla on ollut vaikutuksensa viimeisten vuosien siirtolaisuuteen: työperäiset muuttajat ovat polarisoituneet korkean osaamisen (engl. high-skill) ja matalan osaamisen (low-skill) edustajiin. (ks. mm. King 1995; Runblom 2000) Eurooppalainen siirtolaisuus on kaikkiaan segmentoituneempaa kuin aiemmin: muuttajien tausta, tulotaso, sukupuoli ja valmiudet sopeutua ovat vaihtelevampia kuin ennen ja vastaanottomaassa odottavat kovinkin erilaiset olosuhteet riippuen siirtolaistyyppistä (Triandafyllidou & Gropas & Vogel 2007: 2–6).

2.2 Suomalainen siirtolaisuus ja sen tutkimus

Suomi on perinteisesti ollut maastamuuttomaa. Merkittävimmät muuttovirrat suuntautuivat Pohjois-Amerikkaan 1860–1930 -luvuilla sekä Ruotsiin 1950-luvulta 1970-luvulle. Muualle suuntautuva siirtolaisuus on ollut vähäisempää, eikä tarkkoja tietoja ole. Eurooppaan ja naapurimaihin muuttaneita alettiin tilastoida vasta vuonna 1924: Ruotsiin, Norjaan ja Venäjälle muuttaneiden määrät ennen sotia liikkuvat tuhansissa ellei kymmenissä tuhansissa, mutta Eurooppaan arvioidaan passiluetteloiden mukaan muuttaneen vain alle 2000 henkilöä. (Korkiasaari 1989: 7–8) Myös Australia on ollut huomattava kohdema suomalaisien siirtolaisten keskuudessa: yli 20 000 suomalaista siirtyi sinne pääosin 1950–1960 -luvuilla, ja tällöin pienen osansa suomalaisista sai myös Uusi-Seelanti. Latinalainen Amerikka, Aasia ja Afrikka ovat houkutelleet vaatimattomamman määrän suomalaisia: Tilastojen mukaan näihin

maanosiin on aikojen kuluessa muuttanut alle 10 000 suomalaista utopiasiirotolaisina³, kaivos- ja jokilaivatyöntekijöinä sekä lähetystyön yhteydessä. (Korkiasaari 1989: 148)

Toisen maailmansodan jälkeen siirtolaisuuden muodot ja ominaispiirteet ovat muuttuneet nopeasti. 1980-luvulla maastamuutto oli alimmillaan (Korkiasaari 1992, 1994). Nykyisin maasta muutetaan yhä useammin määrääjäksi tai muuten tilapäisesti. Muuttajien koulutustaso ja ammattitaito ovat keskimäärin korkeampia kuin ennen – siksi usein kuulee puhuttavan niin kutsutusta aivovuodosta (brain-drain) ammattitaitoisen työvoiman siirtyessä toiseen maahan (Williams 2005: 441–442). Erotuksena perinteisestä siirtolaisuudesta maastamuuton motiivit ovat pitkälti eitaloudellisia: uralla eteneminen, itsensä kehittäminen ja elämäkokemusten hankkiminen ovat keskeisiä syitä. (Korkiasaari 1989: 73) Muutto Suomesta muualle Eurooppaan on lähes täysin sodanjälkeinen ilmiö. Sen motiivit ovat paljolti edellä luonnehditun kaltaiset sillä työpaikkoja muille kuin hyvän koulutuksen saaneille erikoisosaajille on selvästi vähemmän (Björklund 1998: 15). Huomattava osa Pohjoismaiden ulkopuoliseen Eurooppaan muuttaneista on alun perin tilapäiseksi tarkoitettun oleskelun jälkeen kohdemaan kansalaisen kanssa avioituneita naisia. Heille on ominaista suhteellisen korkea koulutus ja hyvä taloudellinen asema, vaikka moni heistä ei olekaan mukana työelämässä (Korkiasaari 1989: 105). Euroopan suomalaiset voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään: ennen sotia ja 1950-luvulla muuttaneet, suurten ikäluokkien 1960–1980-luvuilla muuttaneet, sekä uudet siirtolaiset, jotka ovat muuttaneet 1990-luvun jälkeen. Ensimmäiset ryhmät edustavat perinteistä siirtolaisuutta ja ovat pitkälti juurtuneet uusiin kotimaihinsa, kun taas uudet siirtolaiset ovat kovin monimuotoinen joukko: he ovat usein asuneet monissa eri maissa ja säilyttäneet yhteytensä Suomeen, minne monessa tapauksessa palaavatkin. (Björklund 2008: 13)

---

³ Suomalaiset ovat aikojen kuluessa yrittäneet perustaa lähes kaksikymmentä ihanneyhteiskuntaa, joissa toimintaa ohjasivat erilaiset aatteet kuten sosialismi, pasifismi, vegetarismi, paluu luontoon, uskonnollisuus tai yhteishumanismi. Ihanneyhteisöt ovat pienoismaailmoja, joissa yhteiskunnan ongelmat on muokattu käsiteltävän kokoisiksi, jäsenistä huolehditaan henkisesti ja materiaalisesti ja sisäinen järjestys on taattu. Monet pakenivat industrialismin aiheuttamaa turvattomuuden tunnetta tai tiukkaa byrokratiaa ja maalle pako oli oleellista. Suomalainen ihannesiirtolaisuus ei ole määrällisesti merkittävää, mutta se on tärkeä henkistä matkalla oloa ja aatteellisuutta korostava poikkeuksellinen siirtolaisuuden muoto. Tunnetuimpia suomalaisutopioita lienevät Brasiliassa sijainnut Penedo (1929–1940) ja Kanadan Sointula (1901–1905). (Peltoniemi 1985; Peltoniemi 1986)

Suomalaisen siirtolaisuustutkimuksen painopisteet mukailevat muuttovolyymiä: Ruotsiin ja Pohjois-Amerikkaan muuttaneita suomalaisia on tutkittu paljon. Eurooppaan suuntautuneen suomalaissiirtolaisuuden tutkimus on jäänyt sitä huomattavasti vähäisemmälle huomiolle (Korkiasaari 1994). Ruotsinsuomalaisista on kirjoitettu paljon: erityisesti 1970–1980 -luvuilla tehtiin runsaasti raportteja, kartoituksia, opinnäytetöitä ja mietintöjä lähinnä hallinnollisiin tarpeisiin. Näiden tieteellinen anti jäi kuitenkin melko vähäiseksi. 1990-luvulla tutkimus oli akateemisempaa, mutta ei yhtä runsasta kuin aiemmin. (Korkiasaari & Tarkiainen 2000: 14–15) Vuonna 2000 julkaistiin Turun Siirtolaisuusinstituutin Suomalaisen siirtolaisuuden historia -kirjasarjan kolmas osa Suomalaiset Ruotsissa, joka käsittelee aihettaan perusteellisesti ja monipuolisesti. Sarjassa on kuusi osaa, joiden muodostama kokonaisuus tarjoaa kattavan kuvan suomalaisen siirtolaisuuden historiasta ympäri maailman. Ruotsin lisäksi myös Pohjois-Amerikkaan ja Espanjaan suuntautuvasta siirtolaisuudesta on kirjoitettu paljon.

2.3 Irlanti – lähtömaasta kohdemaaksi

Maastamuutto oli ominainen piirre irlantilaiselle yhteiskunnalle pitkään, mutta erityisen huomattavaa se oli nälänhädän vuosina 1840-luvulla. 1800-luvulla ja 1900-luvun alkuvuosikymmeninä sadat tuhannet irlantilaiset jättivät kotimaansa aloittaakseen uuden elämän pääosin Pohjois-Amerikassa, Australiassa ja Britanniassa. (Ryan 2003: 71) 1920-luvun puoliväliin mennessä 43 prosenttia Irlannin väestöstä asui maan rajojen ulkopuolella (Beale 1986: 33).

Vielä 1980-luvulla Irlanti oli emigraatiomaa, eli väkiluku putosi koko ajan. Vuosien 1981 ja 1991 välillä maasta muutti yli 200 000 irlantilaista, mikä tarkoitti lähes kuutta prosenttia väestöstä. 1990-luvun puolivälissä Irlannin taloudessa tapahtui suuria mullistuksia (ks. esim. Honohan & Walsh 2002) ja kasvuvauhti kiihtyi yhdeksi Euroopan nopeimmista. Kansainvälisen talouden kontekstissa Irlanti sain nimen Kelttitiikeri – Celtic Tiger. (Ugba 2007: 169) Talouskasvun seurauksena maahanmuutto lisääntyi, niin emigroituneiden irlantilaisten kuin ulkomaalaistenkin keskuudessa. Maahanmuuttotilanteen muutoksen voimakkuutta havainnollistaa Irlannin

maahanmuuttoviraston⁴ julkaisu, jonka mukaan Irlanti oli vuosina 1991–1994 ainoa muuttotappioma EU-15 -maiden⁵ joukossa. Kuitenkin vuosien 1995 ja 1999 välillä Irlannin keskimääräinen vuosittainen nettomuuttoaste oli silloisten EU-maiden toiseksi korkein Luxemburgin pitäessä kärkisijaa (Immigration Council of Ireland 2005: 2). Euroopan Unionin laajetessa vuonna 2004 kymmenestä uudesta jäsenmaasta muutettiin ahkerasti Irlantiin, koska maa oli yksi kolmesta EU-maasta, jotka eivät rajoittaneet uusien EU-kansalaisten pääsyä työmarkkinoilleen. Kaksi muuta olivat Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta. (Barrett & Duffy 2008: 600)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Irlanti on siis nopeasti muuttunut muuttotappiomaasta paljon siirtolaisia vastaanottavaksi maaksi. Vastoin varsin yleisiä yksinkertaistavia näkemyksiä, Irlannin taloudellisen tilanteen voimakas paraneminen⁶ ei ole ainoa syy maahanmuuton voimistumiseen; siirtolaisten kiinnostus Irlantia kohtaan johtuu myös maan kasvavasta vaikutusvallasta kansainvälisessä politiikassa ja sen yhteyksistä kansainvälisiin organisaatioihin. Myös ympäri maailmaa puhjenneet aseelliset konfliktit ovat lisänneet siirtolaisten Irlantiin hakeutumista. (Ugba 2007: 169)

2.4 Suomalaiset Irlannissa

Irlantilaisten ja suomalaisten varhaisimpien kontaktien oletetaan liittyvän merimiesten vierailuihin. Tietoa Irlannista välittivät myös kirjailijat ja akateemikot. Yhteydet maiden välillä alkoivat tiivistyä kuitenkin vasta toisen maailmansodan jälkeen. Helsinkiin perustettiin Suomi-Irlanti -seura vuonna 1954 levittämään tietoa Irlannin historiasta, kulttuurista ja nykypäivästä. Diplomaattisuhteet maiden välille solmittiin vuonna 1961 ja seuraavalla vuosikymmenellä ryhmämatkailukin alkoi kasvaa. Irlantilaisuuden ja Irlannin imago on Suomessa ollut kautta aikojen positiivinen, ja kulttuuri, lähinnä pubit ja musiikki, on aina kiehtonut suomalaisia. (Bell 2008: 180; Suomi-Irlanti -seuran kotisivut)

---

⁴ Immigrant Council of Ireland

⁵ Viisitoista maata, jotka muodostivat Euroopan Unionin vuoden 2004 toukokuuhun saakka.

⁶ Vuonna 2008 Irlannin taloudellinen kehitys kääntyi kuitenkin jyrkkään laskuun ja maa ajautui vakavaan lamaan. (Suomen suurlähetystön kotisivut)

Irlannin suomalaisten lukumäärä oli kuitenkin vielä 1970-luvulla vähäinen. 1980-luvun alussa taloudelliset etuudet houkuttelivat suomalaisyrityksiä maahan ja sen myötä suomalainen maahanmuutto vilkastui. Suomen suurlähetystö aloitti toimintansa vuonna 1989. 1990-luvun taloudellinen kasvukausi lisäsi Irlannin kiinnostavuutta myös suomalaisten siirtolaisten kohdemaana ja Suomen liittyminen Euroopan Unioniin vuonna 1995 helpotti käytännössä liikkumista maasta toiseen. Irlannissa on 1990-luvulta lähtien ollut myös paljon suomalaisia lyhytaikaisia vaihto-oppilaita ja tutkinnon suorittajia. (Bell 2008: 181)

2000-luvulla EU-virastoissa ja IT-alalla työskentelevien suomalaisten määrä Irlannissa on kasvanut. Irlannissa toimii monien informaatioteknologia-alan suuryritysten toimistoja, jotka rekrytoivat asiakastukiyksiköihinsä suomenkielistä työvoimaa. Marjatta Bellin Irlanti ja muut saaret -artikkelia (2008) varten haastattelemien suomalaisten mukaan heidän maanmiehiään toimii Irlannissa myös hammaslääkäreinä, sairaanhoitajina, ravintola-alalla ja yksityisyrittäjinä. Minun aineistoni perusteella tähän voidaan lisätä muun muassa valtionhallinnon työpaikat, EU-virastot, yliopisto ja matkailuala (ks. myös luku 1.4). Suomalaiset eivät siis leimallisesti edusta Irlannissa jotakin tiettyä ammattialaa, vaan ovat löytäneet paikkansa yhteiskunnan eri sektoreilta.

Suurin osa Irlannin asukkaista elää maan itärannikolla Dublinin seudulle keskittyen. Vuoden 2006 väestönlaskennassa Irlannin asukasluku oli 4 239 848. Dublinin kreivikunnassa asukkaita oli 1 187 176, eli yli neljäsosa koko väestöstä. (Central Statistics Office Ireland, väestön jakautuminen) Suomalaisten sijoittuminen seuraa samaa kaavaa: suurin osa heistä asuu pääkaupungin liepeillä. Irlannissa asuvien suomalaisten määristä ei ole olemassa tarkkaa tilastotietoa, mutta joitakin arvioita voidaan tehdä. Irlannin tasavallan väestönlaskennoissa suomalaiset rekisteröitiin omana ryhmänään vasta vuonna 1996 Suomen Euroopan Unioniin liittymisen myötä. Vuoden 2006 väestönlaskennassa Irlannissa rekisteröitiin yhteensä 926 pysyvästi asuvaa ja paikalla olevaa suomalaista; heistä 574 sijoittui ikäryhmään 24–44 (Central Statistics Office Ireland, kansallisuudet). Kaikkia Irlannin suomalaisia ei kuitenkaan ole tilastoitu, joten määrä lienee todellisuudessa jonkin verran suurempi. Suomen suurlähettiläs Seppo Kauppilan arvion mukaan luku on viime vuosina liikkunut 1500 paikkeilla: aivan viime aikoina joitakin suomalaisia on voinut voimakkaasti heikentyneen taloustilanteen

vuoksi lähteä maasta mutta vastapainoksi lähivuosina Irlannin suomalaisperheisiin on syntynyt enemmän lapsia kuin ennen. (Kauppila, 19.8.2009)

3 Paikka, aika ja minuus teorian valossa

Tässä luvussa esittelen pro gradu -työni teoreettiset lähtökohdat. Työn tavoitteena on selvittää ulkosuomalaisten kokemuksia Irlannin ja Suomen välillä elämisestä, niin mentaalisesti kuin arjessakin. Tämä laaja tavoite jakautuu kahtia: toisaalta koetan Anne-Mari Forssin jaottelun mukaisesti pilkkoa ulkosuomalaisten paikkakokemuksen erillisiin elementteihin, joiden painoarvoa punnitsen haastateltavieni kertomuksissa; toisaalta pyrin Pauli Tapani Karjalaisen topobiografisen paikan tulkinnan kautta tarkastelemaan elettyjen paikkojen merkityksiä haastateltavien kokemalle minuudelle. Luvun ensimmäisessä kappaleessa esittelen topobiografisen paikan tulkinnan, jonka kautta pyrin gradussa tarkastelemaan kahden tai useamman kotimaan ja kulttuurien välisen eletyn paikan vaikutusta yksilön minuuteen. Toinen teoreettinen tavoitteeni on tarkastella Irlannin suomalaisten paikkakokemuksen rakentumista kahden kulttuurin välisessä arjessa. Sitä varten hahmottelen toisessa kappaleessa Anne-Mari Forssin paikkakokemuksen eri elementtien jaottelun, joka toimii tukena Irlannin suomalaisten kertomien kokemusten tarkastelussa. Kolmannessa kappaleessa tarkastelen ulkopuolisuuden ja sisäpuolisuuden käsitteitä, koska aineiston analysoiminen niiden kautta tuo vielä yhden hedelmällisen näkökulman ulkosuomalaiskokemukseen.

3.1 Topobiografia

”Maailma nähdään, ymmärretään ja tulkitaan aina jostakin maailman kohdasta eli havaintopositiosta käsin. Kun kohta vaihtuu, vaihtuu myös maailman kuva.”
(Karjalainen 2008: 22)

Pauli Tapani Karjalaisen *topobiografisen* paikan tulkinta tuo näkökulman ulkosuomalaiskokemuksen avaamiseen. Se kuvaa ihmisen paikkasuhteita erityisesti niiden elämäkerrallisessa merkityksessä ja on siten sidoksissa minuuden tulkintaan.

Topobiografisen ajattelun mukaan koettu minuuus muodostuu muistoista, ajan ja paikan sidoksista. Paikkasuhteet voidaan nähdä tunnetiloina ja havaintoina, jotka heijastavat samanaikaisesti nykyistä, mennyttä ja tulevaa. Yksilön ainutlaatuinen elämäkertamerkitsee ainutlaatuisia paikkakokemuksia ja siten topobiografinen tulkinta ei koskaan voi olla aukotonta. Muistojen kautta yksilön topobiografiasta on kuitenkin mahdollista saada ote, koska muisti ei liity ainoastaan aikaan, vaan myös paikkaan. Muistot taas tulevat näkyväksi kerronnan kautta; narratiivinen identiteettitarkastelu paljastaa jo elettyjä paikkoja, tulevaisuuden toivottuja tai suunniteltuja paikkoja ja vaikkapa mielikuvien paikkoja – toisin sanoen yksilön paikkasuhteet saavat valaistusta kerronnan ja sen topobiografisen tulkinnan kautta. (Karjalainen 2006a: 83–92; 2008) Topobiografiassa olennaisen roolin ihmisen minuutta ja paikkakokemusta tarkasteltaessa saa aika ja sen eri ulottuvuudet: mennyt, nykyisyys ja tuleva. Myös kielen asema on keskeinen, koska se mahdollistaa kokemuksen ulkoisen ilmauksen ja siten sen ulkopuolisen tarkastelun. Topobiografian teoreettisin suuntaviivoin voidaan lähestyä ulkosuomalaiskokemusta keskittymällä puheeseen ja etsimällä siitä paikkoihin liittyviä merkityksiä.

Minuuus on henkilökohtaista ja ainutlaatuista olemista ajassa ja tilassa. Muistoista ja odotuksista muodostuu yhteys elettyihin paikkoihin; nykyisyys, mennyt ja tuleva ovat jatkuvasti läsnä kokemuksessa. Havainnot, muistot ja odotukset siis muodostavat kolmiyhteyden ja niiden yhtäaikaisessa tapahtumisessa tiivistyy senhetkinen minuuus. Paikkasuhteet ovat ruumiillisesti koettuja mielentiloja, havaitsemisen ja tuntemisen dynaamista olemassaoloa. (Karjalainen 2006b: 38–39) Perttula luonnehtii kehoa yhdeksi elämäntilanteen ulottuvuudeksi – se on paikka, jossa ihminen kokee. Kokemukset ovatkin lähes aina kokemuksia kehosta ja siten valtaosa elämäntilanteesta merkityksellistyy kehon kautta. (Perttula 2005: 120–121) Ruumiillisuus ja aistit kuuluvat oleellisena topobiografiseen paikan tulkintaan. Aistihavainnot avaavat yhteyksiä tiedostamattomiin muistoihin: jokin tuoksu tai maku voi tuoda elävästi mieleen jotakin unohtuneena pidettyä. (Karjalainen 1997: 238)

Kieli ja kerronta liittyvät oleellisesti minuuteen. Ihminen paikantaa itsensä, identiteettinsä ja menneisyytensä kertomuksien kautta; kertoessaan kokemistaan paikoista ihminen luo menneisyytensä uudelleen. (Luoto 2008: 111–112) Minäkerronta

tapahtuu tietyssä hetkessä, jossa muistot ja odotukset (menneisyys ja tuleva) tulkitaan juuri sen hetken kontekstin mukaan. Itsensä kertominen on inhimillistä – kerronnan prosessissa luodaan narratiivista identiteettiä, joka muuttuu ajan kuluessa. (Karjalainen 2008: 23) Muovaamme kokemukset tarinoiksi minuudestamme, elämän kuviksi. Elämän kuvat eivät koskaan ole lopullisia: ne ovat puhetta tässä hetkessä ja tässä paikassa, ne ovat alttiita ajan vaikutukselle. Myöhemmin, toisessa kertomispositiossa, aiemmin eletty muovautuu uusiksi kertomuksiksi ja elämäkuviksi. (Karjalainen 2006b: 41–46) Mennyt ei ole merkityksinä lukkoon lyöty, vaan näyttäytyy muuttuvissa tilanteissa aina uudenaikaisena, herää eloon uusina tulkintoina (Karjalainen 2003: 15).

Muistin huomioiminen on tärkeää topobiografiassa: jokaista elettyä paikkaa ei voi muistaa ja osa niistä unohtuukin. Karjalaisen mukaan kaikkia paikkojamme emme voi kuitenkaan koskaan unohtaa, koska silloin unohtuisi myös minuutemme: emme tietäisi keitä olemme, jos emme muistaisi, mistä tulemme. Paikat rakentavat siis minuuden perustaa. Aika kuluu ja paikat vaihtuvat, mutta jokin minuudessa säilyy. (Karjalainen 2003: 15)

Topobiografia on työssäni eräänlainen näkökulma: se liittyy sekä konkreettiseen teoriaan että kerronnan ja kielen korostamisen kautta metodeihin. Jokaisen haastatteluteeman yhteydessä topobiografia tulee esiin muun muassa ajan eri ulottuvuuksien huomioimisessa: haastatteluissa keskusteltiin siitä, miten paikkaan kuulumisen tunne vaihtelee eri aikoina; miten siihen vaikuttavat vierailut Suomessa ja miten se vuosien mittaan muuttuu. Myös moniaistisuus on osa topobiografista analyysiä ja siten eri aistien huomioiminen paikkakokemuksen syntymisessä, aistien kautta kokeminen ovat myös läsnä koko tutkimusprosessini läpi. Valitsemani topobiografinen näkökulma sopii hyvin antropologiassa yleisemmin käytettyyn etnografiaan: kuvaamalla etnografisesti Irlannin suomalaisten olosuhteita Irlannissa, heidän ajatuksiaan ulkosuomalaisuudesta ja heidän suhdettaan Suomeen ja Irlantiin piirtyy työssäni vähitellen esiin Irlannin suomalaisen topobiografisen kuva.

3.2 Paikkakokemuksen elementit

”...paikka on elävä kokonaisuus eikä pelkkä tapahtumien kulissi” (Forss 2007: 78)

Pureudun tutkielmani ensimmäisessä analyysiluvussa (Luku 4: Kaupunki) Irlannin suomalaisten kokemuksiin asumisesta Dublinissa ja sen lähialueilla. Erittelen tätä kaupunkipaikkakokemusta Anne Mari Forssin teorian mukaan. Hänen mukaansa paikan kokemuksellisuuden ymmärtäminen edellyttää ensinnäkin sen *moniaistisuuden* huomioimista ja koko ihmisruumiin näkemistä kokemuksen välittäjänä. Aistihavaintojen lisäksi paikan kokemiseen vaikuttavat tulkinnallisina ominaisuuksina *historiallinen ulottuvuus* ja *ajallinen syvyys*, *sosiaalinen ulottuvuus*, *paikkamielikuvat* sekä *tunnelma* ja *paikan henki* eli *genius loci*. (Forss 2007: 78) Paikan kokemukseen vaikuttavat siis niin tiedon ja järjen ohjaamat havainnot kuin eri aistien välittämä sensorinen elämyskin – voidaan puhua ideosensorisesta ympäristöstä. (Sepänmaa 1998: 10) Rajanveto aistein havaittavien ja tulkinnallisten ominaisuuksien välillä on hankalaa, koska ne yhdessä muodostavat kiinteän paikkakokemuksen, jonka eri osatekijöiden painoarvoa on vaikea määritellä. (Forss 2007: 78–79)

Paikan aistein havaittavat ominaisuudet

Paikan *aistein havaittavista ominaisuuksista* puhuttaessa nousee yleensä ensimmäisenä esiin visuaalisuus. Näköaistin avulla havaittavia paikan ominaisuuksia ovat mm. arkkitehtoniset ja topografiset muodot, kasvillisuus, asemakaava ja esineiden muodot; muotojen lisäksi mittasuhteet ja erilaiset pinnat ovat havaittavissa näköaistin avulla. (Forss 2007: 78) Visuaalisuus painottuu usein liikaa esimerkiksi arkkitehtonisesta näkökulmasta paikkaa tarkasteltaessa, sillä ihminen saa eri aistiensa kautta toisiaan tukevia signaaleja: ympäristön kokemisen syvyys liittyy kokemuksen moniaistisuuteen. (Pallasmaa 2006: 247–248) Muita aistein havaittavia paikan ominaisuuksia ovat mm. äänet, tuoksut ja valot, jotka usein rakentavat paikan tunnelmaa voimakkaasti. (Forss 2007: 79)

Aineistoni suomalaisten paikkakokemusta aistein havaittavalla tasolla leimasivat muun muassa Dublinin jatkuva puheensorina ja äänekkyys, sääolosuhteet ja kaupungin

ränsistyneisyys verrattuna ympäristöön Suomessa. Etenkin äänimaiseman kautta suomalaiset tekivät eron asuinmaidensa välillä: Suomen luonnon ja Dublinin kaupunkiympäristön ero konkretisoitui auditiivisesti ja myös paikkamielikuvat olivat usein sidoksissa äänimaailmaan. Äänet tekevät usein tunnelman.

Myös arkkitehtoniset tyylit ja matala rakennuskanta vaikuttavat paikkakokemukseen. Dublinin suomalaiset mieltävät kaupunkiaan usein fyysisten rakennelmien kautta: keskustan sillat (esim. Ha' Penny Bridge, ks. kuva 2), puistot, merenranta, ostoskadut ja usein epämieluisaksi koettu vastikään rakennettu Spire-torni keskustan läpi kulkevalla pääväylällä jäsentävät kaupunkia suomalaisten kokemuksissa.

Kuva 2. River Liffey ja vanhin joen ylittävä kävelysilta Ha' Penny Bridge Dublinin keskustassa. Silta rakennettiin vuonna 1818 ja se sai lempinimensä puolen pennyn maksusta, joka perittiin kultakin käyttäjältä vuoteen 1919 asti. Elokuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Paikan historiallinen ulottuvuus ja ajallinen syvyys

Paikka toimii asukkaidensa *kollektiivisena muistina* ja ajan kuluessa se saa *historiallista ulottuvuutta* ja *ajallista syvyyttä* (Forss 2007: 83); kaupunki, rakennukset ja muu fyysinen ympäristö voidaan nähdä yhteisön ja yksilön jaetun muistin laajentumana (Pallasmaa 2006: 251). Nykyiset tavat käyttää ympäristöä heijastavat mennyttä aikaa (Semi 2005: 205), siten paikkakokemuksen muodostumisessa erilaiset aikaulottuvuudet ovat väistämättä läsnä. Ajan kulku voidaan jakaa luonnolliseen ja historialliseen aikaan.

Luonnollisen ajan kulku näkyy paikassa kulumisena, elämän jälkinä, jotka näkyvät ajallisena syvyytenä niillekin, jotka eivät tunne paikan historiaa. Historiallinen aika taas on tietoa menneisyyden tapahtumista ja tavoista, kerrottua ja kirjoitettua informaatiota, joka voi näkyä myös fyysisesti ympäristössä vaikkapa monumentteina, kadunnimienä tai arkkitehtonisina tyyleinä. (Forss 2007: 83–87) Ajan jättämien jälkien kerroksellisuuteen viitataan maantieteessä usein termillä palimpsestisuus (ks. esim. Crang 1998: 8). Sillä voidaan tarkoittaa maisemaa, jossa on jäljellä kerrostumia vanhasta, mutta jossa näkyy myös nykyaika. Nämä yhdessä vaikuttavat paikan kokemiseen. Paikan kollektiivinen muisti avautuu, kun siellä asutaan, kun asujasta tulee osa paikan historiaa. Kollektiivisessa muistissa pysyvät myös fyysiset merkkinsä jo menettäneet tapahtumat ja toteutumattomat suunnitelmat. Kollektiivinen muisti on siis muutakin kuin fyysisiä elementtejä. (Forss 2007: 92–93) Tällaisen ajallisen syvyyden karttumisen kokemuksissa vaikuttanee haastateltavieni Irlantiin integroitumiseen – mitä kauemmin maassa on asuttu, sitä syvemmin ympäristö tunnetaan myös siellä tapahtuneiden asioiden kautta. Mielenkiintoista aineistoni kannalta onkin se, kuinka suomalaisten paikkakokemus Dublinissa saa syvyyttä ajan myötä uuden tiedon karttuessa. Toisaalta, miten käy Suomen ja suomalaisuuden heidän mielikuvissaan, kun suora paikkakokemus entisessä kotimaassa ei ole päivittäistä ja paikkaan liittyvä tieto saavutetaan kuulopuheiden ja median välityksellä, valmiiksi tulkittuna? Luonnollisen ajan kulku yllättää nopeudellaan aina Suomessa käydessä, muutokset näyttäytyvät selkeinä, kun niitä ei olla vähittäisesti kokemassa.

Paikan sosiaalinen ulottuvuus

Paikan *sosiaalinen ulottuvuus* koostuu ihmisten ja yhteisöjen keskinäisistä suhteista ja kommunikaatioverkostoista sekä paikassa tapahtuvista julkisista ja yksityisistä toiminnoista. Sosiaalinen ulottuvuus perustuu pääasiassa paikassa asumiseen, mutta siihen voi ottaa osaa myös passiivisena tarkkailijana, vierailijana ja ohikulkijana. Sosiaalisen ympäristön osia ovat myös kieli, jolla kommunikoidaan sekä sosiaalisesta toiminnasta viestivät fyysiset rakenteet kuten arkkitehtuuri. (Forss 2007: 96–97) Sosiaalinen ulottuvuus muodostaa Irlannin suomalaisille keskeisen kiinnittymislähtökohdan niin Suomeen kuin Irlantiinkin: sosiaaliset suhteet nähdään

useimmiten tärkeimpinä vaikuttimina Irlannissa viihtymiseen tai Suomeen kaipaamiseen.

Paikkamielikuvat

Paikan kokemiseen vaikuttavat myös *mielikuvat* siitä. Mielikuvat voivat liittyä niin fyysisiin kuin tulkinnallisiinkin elementteihin ja myös sosiaalinen ja tunnelmaan liittyvä ulottuvuus muodostavat mielikuvia. Jokaisella on henkilökohtainen mielikuvansa kustakin paikasta, koska paikkakokemus on kaikille erilainen: kokemushistoria, mieltymykset, tunteet, elämäntilanne ja aikaisemmat tietomme samoin kuin uusi oppimamme vaikuttavat siihen, miten mielikuva paikasta rakentuu (esim. Relph 1976: 56). Myös se, mitä ja kuinka koemme ja havaitsemme suorassa paikkakokemuksessa, vaikuttaa mielikuvaamme paikasta. Mielikuvat ovat aina prosessuaalisia ja ne muuttuvat sitä monipuolisemmiksi mitä useammin paikassa vierailaan. (Forss 2007: 101–103)

Paikkamielikuvat eivät perustu ainoastaan todellisuuteen, vaan fiktiivisetkin elementit vaikuttavat niihin. Kirjallisuus, televisio ja elokuvat luovat eläviä mielikuvia paikoista ihmiselle, joka ei niissä koskaan ole vierailut. Ollessaan median kautta ”etäläsnä” paikassa, ihminen kokee valmiiksi pureskeltua mielikuvaa, ei paikkaa sinänsä. Tällainen aikaisempi kokemus vaikuttaa mielikuviin, jotka syntyvät paikassa myöhemmin fyysisesti vierailtaessa. (Forss 2007: 105–109) Toisinaan emme edes huomaa henkilökohtaisten välittömien mielikuvien puuttumista, jos käsityksemme perustuvat voimakkaasti toisten luomiin mielikuviin. Vasta ristiriidat omien kokemusten ja aikaisempien mielikuvien välillä saavat huomaamaan ympäristön uudella tavalla. (Tani 1997: 215)

Paikan tunnelma ja genius loci

Paikan kokemiseen vaikuttavat myös *tunnelma* ja *genius loci*, eli paikan henki, jotka eri yksilöt havaitsevat eri tavoin. Subjekti osallistuu tunnelmaan sekä havainnoimalla paikkaa että toimimalla siinä. Tunnelma on siis pitkälti toiminnan tulosta ja yksilö voi myös muuttaa sitä toiminnallaan. Paikan tunnelmaan vaikuttavia elementtejä ovat muun muassa tuoksut ja maut, värit, äännet ja valo. Forss nostaa valon olennaisimmaksi

tunnelman elementiksi, koska se mahdollistaa ympäristön visuaalisten ominaisuuksien havaitsemisen. (Forss 2007: 113–116) Kuitenkin valon sijasta minun aineistoni kannalta keskeisempiä tunnelmallisia elementtejä paikkakokemuksen rakentumisessa ovat tuoksut ja äänet. Ne ovat myös tärkeitä henkilökohtaisen muistin kiinnekohtia: niiden kautta palautuu elävänä mieleen asioita aikojen takaa ja niihin voi liittyä voimakkaitakin tunnekokemuksia.

Kaikki paikan elementit yhdessä, eli aistein havaittavat ominaisuudet, ajallinen syvyys ja historiallinen ulottuvuus, sosiaalinen ulottuvuus, mielikuvat sekä tunnelma muodostavat paikan kokonaiskokemuksen, joka on genius locin perusta. (Forss 2007: 125) Käsitteemme paikoista rakentuu ainutlaatuisen ja yleisen, subjektiivisen ja kollektiivisen kautta. Aistiympäristö muuttuu ajan myötä muistoiksi, jossa ulkopuolisilta omaksumamme mielikuvat sulautuvat itse kokemaamme. (Tani 1997: 226)

3.3 Sisäpuolisuus ja ulkopuolisuus

”The inside-outside division thus presents itself as a simple but basic dualism, one that is fundamental in our experiences of lived-space and one that provides the essence of place”. (Relph 1976: 49)

Sisäpuolisuuden ja ulkopuolisuuden käsitteillä voidaan mielestäni syventää ymmärrystä paikkakokemuksesta ulkosuomalaiskontekstissa. Sisäpuolisuus voidaan nähdä paikkaan kuulumisena ja siihen identifioitumisena. (Relph 1976: 49). Ulkomailla vietetty aika korreloi oletettavasti sisäpuolisuuden tunteen lisääntymisen kanssa: mitä kauemmin suomalaiset ovat asuneet Irlannissa, sitä enemmän he kokevat sisäpuolisuuden tunnetta uudessa kotimaassa. Toisaalta voidaan pohtia, kuinka paljon globalisoituneessa maailmassa kahden maan välillä elävät tarvitsevat erottelua ulko- ja sisäpuolisuuteen: tällainen kaksijakoisuus voi toisaalta tuntua keinotekoiselta kommunikaation ja kulkuyhteyksien vaivattomuuden takia. Kuitenkin paikkakokemuksen välittömän ruumiillisuuden takia tämä teema on mielestäni asiallinen pohdinnan kohde: ihminen

voi olla fyysisesti läsnä vain yhdessä paikassa kerrallaan ja siten sisä- tai ulkopuolisuutena koettua kiinnittymistä varmasti tapahtuu jossain määrin.

Sisä- ja ulkopuolisuuteen liittyy läheisesti ajatus kodista ja kuulumisesta. Edward Relph jakaa sisäpuolisuuden neljään eri syvyysasteeseen, joista syvimpään, eksistentiaaliseen sisäpuolisuuteen hän liittyy jonkin paikan kodiksi kokemisen, siihen kuulumisen ja paikan ja ihmisten syvän tuntemisen. Relphin mukaan ihminen, joka ei identifioitu mihinkään paikkaan, on koditon. (1976: 55) Kotiin liitetään yleisimmin emotionaalisia tuntemuksia, kuten turvallisuuden, yhteisöllisyyden ja inhimillisen lämmön tunne. (Tuomi-Nikula & Granö & Suominen 2004: 9) Eikö kodiksi voikin tuntea vain paikan, jossa olo on sisäpuolinen? Tässäkin törmätään mustavalkoiseen ajatukseen ja sen kyseenalaistamiseksi voidaan tarkastella tarinaa suomalaisesta, jolla on Irlannissa pysyvä työ, monipuolinen sosiaalinen verkosto ja puoliksi irlantilainen perhe: hän on täysin integroitunut irlantilaiseen yhteiskuntaan, viihtyy arjessaan, eikä kaipaa Suomeen, mutta kokee silti Suomen kodikseen. Koti ja sisäpuolisuus eivät yhdisty. Cresswellin mukaan länsimaisessa ajattelussa koti mielletään eräänlaiseksi ideaaliksi pelkän fyysisen paikan lisäksi: se on tilallista ideologiaa, joka usein kytkeytyy konkreettiseen rakennukseen. Kodittomuus on kuitenkin ”talottomuuden” lisäksi myös eksistentiaalinen puutostila, joka siinä merkityksessään on perustavanlaatuisempi ongelma, kuin asumuksen puuttuminen. Ulkopuolisen silmin kodittomat eivät ole vain ihmisiä ilman kattoa pänsä päällä, vaan ihmisiä ”väärässä paikassa” (Cresswell 2004: 115, 122). Myös Ilkka Luoto näkee paikan ja ihmisen välillä tällaisen eksistentiaalisen siteen: hänen mukaansa koditon henkilö, jolla ei ole perhettä tai ystäviä, työtä ja muita sosiaalisia verkostoja, on vaarassa muuttua ”epähenkilöksi”. (Luoto 2008: 155–156) Mutta kuinka näihin edeltäviin ajatuksiin suhteutuu puhe kosmopoliittisesta paikan kokemisesta? Koti nähdään usein elämäntyylin ja minuuden heijastumaksi (Forss 2007: 93–94, ks. myös esim. Tuan 1989; 1996; Relph 1976; Tuomi-Nikula & Granö & Suominen 2004), mutta paikan merkitys ei kuitenkaan ole yksioikoinen – useat teoreetikot ovatkin lähiaikoina peräänkuuluttaneet entistä kosmopoliittisempaa otetta paikan ymmärtämiseen; vaikka paikalla on merkityksensä minuuden rakentumisessa, ovat myös muut tekijät saaneet entistä enemmän painoarvoa liikkuvassa maailmassa, siirtolaisuuden ja pakolaisuuden aikoina (ks. esim. Kymäläinen 2006).

Stuart Hall (2003) puhuu juurista reitteihin siirtymisestä pohtiessaan itseyyden ja kulttuurin kehitystä myöhäismodernissa maailmassa. Hän näkee vilkastuneen kansainvälisen liikkuvuuden tehneen aiheelliseksi pohtia monipaikkaista henkilökohtaista todellisuutta, monisuuntaisempaa identiteetin, tai tässä työssä minuuden, rakennetta. Hall jäsentelee kulttuurin, paikan ja identiteetin uutta suhdetta termillä *diaspora*. Diasporaisen minuuden omaavat ihmiset ”kuuluvat” useampaan kuin yhteen maahan, puhuvat kahta tai useampaa kieltä ja kokevat omakseen useamman kuin yhden identiteetin ja kodin. He tuntevat elävänsä kulttuurien välillä. Minuuden kehitystä ei voi enää nähdä lineaarisena siirtymänä juurista eteenpäin, vaan pikemminkin sitä luonnehtivat jatkuvasti muuttuvat limittäiset reitit. Ulkopuolisuus ja sisäpuolisuus eivät vaikuttaisi tässä yhteydessä perustelluilta määreiltä paikkasuhteita pohdittaessa. Miten diaspora ja ulkopuolisuus–sisäpuolisuus -dikotomia asettuvat Irlannin suomalaisten kokemusten yhteyteen? Peittoako toinen toisen, vai voivatko ne elää ulkosuomalaiskokemuksissa rinnakkain?

Arto Haapala (1998) jäsentelee vierautta ja tuttuutta, jotka voidaan käsittää samantyyppisenä käsiteparina kuin ulkopuolisuus ja sisäpuolisuus. Ne ovat peruskäsitteitä, joilla asioita ja tapahtumia luokitellaan. Vieraus edeltää ajallisesti tuttuutta; kaikki on alussa vierasta. Täysin vierasta ympäristöä, jossa kokisimme absoluuttista kodittomuutta, jossa emme osaisi yhdistää kohtaamiemme asioita toisiinsa ja jossa emme ymmärtäisi asioiden ja tapahtumien keskinäisiä suhteita, ei löydy nykyisenkaltaisesta kulttuurista: vieraassa maassakin tunnistaisimme asioita ja tapahtumia niiden perustavassa muodossa. Vieraus ei ole koskaan pysyvä tila. Ihmistä määrittelee pyrkimys sitoa yhteyksiä ympäristöön ja siten tutustua siihen. Suhteet voivat olla minimaalisiakin, mutta vähäiselläkin toisen ihmisen kategorisoinnilla luomme häneen suhteen ja rakennamme elämismaailmaamme. (Haapala 1998: 113) Ihminen on myös Haapalan mukaan kotia rakentava olento. Yhteyksiä rakentamalla teemme vieraasta ympäristöstä tutun. Asuinkaupunkimme historian oppiminen kertoo fyysisestä ympäristöstämme faktoja, jotka yhdistävät rakennusten subjektiivisen merkityksen laajempaan historialliseen kontekstiin, mikä puolestaan antaa näille paikoille niiden intersubjektiivisen kulttuurisen identiteetin. Tämän kollektiivisen historian (vrt. Forssin kollektiivinen muisti) rinnalla toimii myös subjektiivisen merkityksenannon prosessi: vaikka tuntisimme ympäristömme historian ja fyysiset piirteet läpikotaisin, jotkut osat

sitä ovat erityisen tärkeässä roolissa omassa yksityisessä elämismaailmassamme. Henkilökohtaiset mielenkiinnonkohteet ja kaupungin kiintopisteet muokkaavat kullekin erilaisen yksityisen kaupungin. (Haapala 1998: 114–115)

Olla jossakin voi tapahtua eri tasoilla. Kaupungissa voi olla fyysisellä tavalla: tietyssä pisteessä kartalla, talojen ympäröimänä. Kaupungissa voi olla myös tuntien ympäristön: se onnistuu vasta, kun olemme tutustuneet ympäristöömme, kun olemme luoneet siteitä ja yhteyksiä. Kun olemme luoneet kodin johonkin paikkaan, kun katseemme ei enää keskity ympäröivään uutuuteen, vasta silloin olemme todella paikassa *sisällä*. Yhteisön ulkopuolinen jäsen voi olla paikassa, mutta hän ei jaa yhteisön merkityksiä ja arvoja, kun taas yhteisön jäsen, sisäpuolinen, tietää kuinka käyttäytyä yhteisössä luontevasti, tietää mikä on sopivaa ja mikä ei ja ymmärtää merkitysten ja arvojen vaikutukset toimintaan. (Haapala 1998: 121) Kaupunkiympäristössä on aina jotakin uutta ja vierasta: kaupungeissa voi tehdä valintaa oman elämismaailmansa pohjalta. Kaupunkia on verrattu elävään organismiin: siinä on eri osia, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Eri kulttuurit ja alakulttuurit erilaisine perinteineen ovat sidoksissa toisiinsa niihin osallistuvien ihmisten kautta. (Haapala 1998: 118) Kaupunkiympäristö tarjoaa sekä tuttuutta että vierautta. Kodin tunteen ja verkoston löydyttyä kaupunkiympäristö tarjoaa yhä mahdollisuuksia kokea vierautta. Vaikkakaan jokapäiväisyydessä ja tuttuudessa ei ole mitään välttävää tai huonoa, se voi muuttua pidemmän päälle tylsyydeksi tai passiivisuudeksi. Ihmisen luonnolliseen uteliaisuuteen kuuluu etsiä vaihtelevuutta ja uusia asioita ja kaupungin vierauden puoli tyydyttää tätä tarvetta. Kaupunki kyseenalaistaa sen, minkä otamme itsestänselvyytenä. Sen kompleksisuus voi toisinaan olla niin ylitsevuotavaa, että tunnemme tarvetta palata tuttuuden turvaan. Sekä turva että jännitys, tuttuus ja vieraus, sisäpuolisuus ja ulkopuolisuus ovat oleellisia olemassaolon kannalta: ympäristö muodostuu sekä tutusta että vieraasta ja molemmat ovat myös osa itseämme. (Haapala 1998: 124–125)

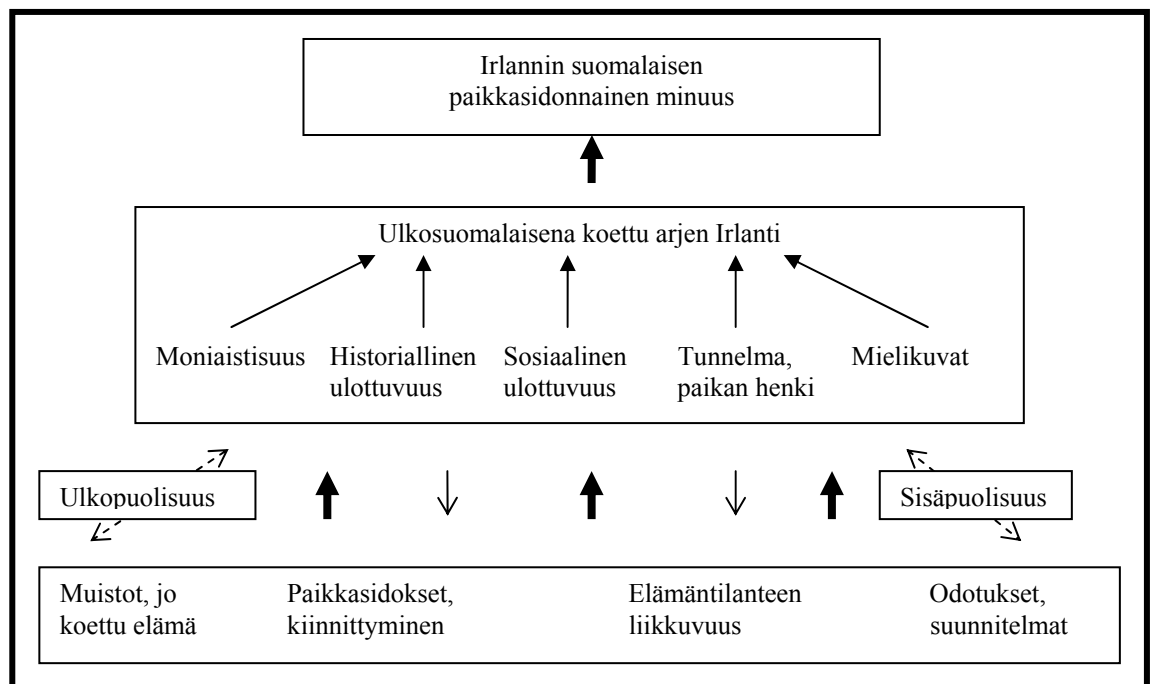
Sisäpuolisuuden ja ulkopuolisuuden sekä tuttuuden ja vierauden dikotomiat olivat läsnä haastatteluissa informanttien kertoessa sopeutumisestaan Irlantiin ja ajatuksistaan maiden välisistä kulttuurieroista. Analyysissä haen näiden dikotomioiden avulla ymmärrystä siitä, mihin suomalaiset sijoittavat itsensä kulttuurien välillä ja mihin he kokevat kuuluvansa, jos kuuluminen ylipäättään on tärkeää. Ulkosuomalaisten kokemus

kodista löytynee näiden määreiden avulla: sisäpuolisuus ja tuttuus arjen toiminnoissa ja sosiaalisissa suhteissa määrittäneen paikan kodiksi kokemista, vaikka diasporaiset minuuden rakennusaineet olisivatkin läsnä.

3.4 Teorian osien keskinäiset suhteet ja analyysin vaiheet

Topobiografian mukaisesti annan *ajalle* aineiston analyysissä keskeisen aseman. Konkreettisesti teen sen turvautumalla Irlannin suomalaisen elämän kuvan ja minuuden hahmottamisessa pitkälti haastateltavien omiin sanoihin ja etnografiseen kuvaukseen. Näin havainnollistuu se, että kokemus on tilannesidonnaista – hetken päästä kokemus voisi kääntyä kielelliseksi ilmaisuksi jo toiseen tapaan. Soveltava tavoite mielessäni haluan myös antaa tilaa selkeälle tilannekuvaukselle ja arjen tallennukselle. Edellä esitellyllä teoreettisella aineksella on kuitenkin myös tärkeä sijansa analyysissä.

Tavoitteeni on tarkastella Irlannin suomalaisten kokemuksia ulkosuomalaiskontekstissa muodostuvasta paikkasidonnaisesta minuudesta. Havainnollistan teorian eri osa-alueiden suhdetta toisiinsa seuraavan mallin (kuva 3) avulla:

Kuva 3. Tutkimusmalli. Teorian osa-alueiden keskinäinen suhteutuminen.

Tavoitekenttäni kaksijakoisuuden vuoksi olen mallissa erotellut irlantilaisen arjen kokemisen ja muut elämis- ja kokemismaailmaan liittyvät tekijät toisistaan. Paikkakokemus on kokonaisvaltainen elämys. Yhden osan siitä muodostaa arjen elinympäristö eri puolineen. Keskimäinen laatikko edustaa tätä arkea, joka oli myös yksi haastatteluteemoista. Perehtymällä Irlannin suomalaisten ajatuksiin olosuhteistaan Irlannissa pyrin valaisemaan kokonaisvaltaisen paikkakokemuksen yhtä osa-aluetta. Se tapahtuu tässä ja nyt, tai ainakin ajallisesti lähellä. Sitä vastoin alin laatikko edustaa edellistä abstraktimpaa, mielenmaisemallista paikkakokemusta, johon sisältyvät tunteet erilaisista paikkasidoksista, minuuden ajalliset ulottuvuudet muistojen ja odotusten muodossa sekä kokonaiskäsitys tämänhetkisestä elämäntilanteesta. Tämän laatikon olen sijoittanut alimmaiseksi, koska se ikään kuin taustoittaa paikkakokemuksen kokonaisuutta. Siitä kumpuaa tapa kokea arjen ympäristö (keskimäinen laatikko), joka taas epäilemättä vaikuttaa takaisinpäin yleiseen maailmaan suhtautumiseen. Ulkосуomalaisuuden haastavassa tilanteessa elävät ihmiset tunnistavat toisinaan itsessään ulko- ja sisäpuolisuuden tunteita. Kaksikärkiset nuolet mallissa kuvaavat niiden jatkuvaa kaksisuuntaista vaikutusta kokonaispaikkakokemuksen muodostumisprosessissa. Kaikkien näiden tekijöiden voidaan sanoa vaikuttavan toisiinsa ja jonkin elementin puuttuminen vain taivuttaisi muutoksen suuntia, mutta ei välttämättä muuttaisi minuutta radikaalisti. Minuus onkin monisuuntainen, moniaikainen ja monipaikkainen kokonaisuus, jossa kausaalisuhteiden etsimisen tarkoituksenmukaisuus voidaan mielestäni kyseenalaistaa. Tutkimusmalliin olen kuitenkin sijoittanut nuolia: niillä pyrin havainnollistamaan sekä minuuden prosessiluonnetta että analyysini etenemistä yleisistä kokemuksista kohti tutkielmani ydintä. Ylimpänä mallissa on laatikko, joka kuvaa sitä kokonaisuutta, jota pyrin työlläni hahmottelemaan: Irlannin suomalaisen paikkoihin sidottua minuuden ja elämän kuvaa.

Seuraavissa luvuissa tarkastelen Irlannin suomalaisuuden kokemuksellista muotoutumista erilaisten paikkasidosten kautta. Koska tutkielmani edustaa paikkatutkimusta, nimeän analyysiluvutkin paikkateemojen mukaan. Ensimmäisessä analyysiluvussa (Luku 4: Kaupunki) käsittelem Forssin teorian jaottelun mukaan haastateltujen suomalaisten asuinympäristön kokemista. Luvussa on kyse arjen ajatuksista: miten Dublin eletään paikaksi? Mitkä tekijät tekevät henkilökohtaisen kaupungin? Haastateltavani ovat sekä keskikaupunkilaisia että metropolialueen

laitamalla asuvia kyläläisiksi itsensä määritteleviä suomalaisia. Tarkastelen ympäristön kokemista siis laajalla otteella huomioiden informanttien itsensä keskeisinä pitämät urbaanin alueen piirteet. Toisessa luvussa (Luku 5: Irlanti) käsittelen Irlantia suomalaisten näkökulmasta: miten tapakulttuurit eroavat toisistaan? Mitkä erot on koettu vaikeimmiksi? Mitä Irlannissa tiedetään Suomesta? Kokevatko suomalaiset tottuneensa ja sopeutuneensa irlantilaiseen elämänmenoon? Kolmannen analyysiluvun (Luku 6: Suomi) aloitan perehtymällä haastateltavien Suomi-suhteeseen konkreettisella tasolla: vierailaanko Suomessa usein, seurataanko tapahtumia ja kuinka tiiviisti pidetään yhteyttä? Lisäksi tarkastelen kielen merkitystä ulkosuomalaiskontekstissa, Suomeen liitettyjä mielikuvia ja nostalgiaa sekä tulevaisuuden näkymiä Suomi-suhteesta. Viimeinen analyysiluku (Luku 7: Koti) käsittelee kotia eri merkityksissään: Irlannin suomalaisen konkreettista kotia ulkosuomalaisuuden heijastamana, kuulumisen tunteen monitahoisuutta, kosmopoliittista suhtautumista henkilökohtaiseen paikkaan maiden välillä sekä muukalaisuuden ja kuulumattomuuden tuntemuksia.

Soveltavan tavoitteeni mukaisesti tuotan teoreettisen analyysin edetessä tietoa erilaisista tavoista, joilla suomalaiset suhtautuvat elämiseen Irlannissa. Mitä ulkosuomalaisuuteen liittyviä ongelmia arjessa koetaan? Millainen paikka Irlanti ja Dublin on elää suomalaisen näkökulmasta? Minkälaisina irlantilainen yhteiskunta ja ihmiset heille näyttävät? Millaiset ovat suhteet Suomeen ja mitä sieltä kaivataan? Koetaanko kuuluminen jompaankumpaan maahan tärkeäksi, vai kokevatko suomalaiset elävänsä jossakin kahden kulttuurin välillä? Pyrin analyysilukujen myötä lisäämään tietoa suomalaisten kokemuksista Irlannissa – ehkä tulevaisuuttaan Irlannissa suunnittelevat suomalaiset pystyvät hyödyntämään sitä omissa muuttovalmisteluissaan.

4 Kaupunki

”Se on vaan se hälinä ja vilinä” (H7)

”Siinä on kato aika monta puolta” (H4)

”Tää on pien, mutta tää on silti niinku suurkaupunki.” (H8)

”Liikaa autoja näille kaduille. Että tosiaan liikaa väkeä” (H11)

Paikan kokonaiskokemus muodostuu lukuisista eri tekijöistä. Tässä luvussa tarkastelen Irlannin suomalaisten kertomuksia arjen elämästä Dublinissa ja sen lähialueilla. Tavoitteeni on kartoittaa suomalaisille merkityksellisiä tekijöitä urbaanin elämän vilskeessä, löytää eroja ja yhtäläisyyksiä informanttien kaupungin kokemisessa ja valaista Dublinissa elämisen yleispiirteitä. Jaan luvun Anne-Mari Forssin teorian mukaan: käsittelen paikkakokemuksen elementtejä vuorotellen aloittaen kokemuksen moniaistisuudesta ja päättäen kaupungin henki -tematiikkaan. Paikkakokemuksen kokonaisvaltaisuus tosin hankaloittaa selkeää erottelua tekijöiden välillä ja siksi jako on mielestäni hieman keinotekoinen, vaikkakin selkeyden vuoksi tarpeellinen.

4.1 Puheensorinaa ja liikenneruuhkia – Dublin kaikilla aisteilla

Kaupungin kokonaiskokemus muodostuu aina moniaistisesti, kaupunki koetaan useiden aistien välityksellä (Sepänmaa 1998: 14). Moniaistisuus ei viittaa vain eri aisteihin, vaan kyse on eri tuntemusten integraatiosta kokijan kehossa (von Bonsdorff 1998: 81). Visuaalisuus on kuitenkin ilmiselvin aistimisen muoto haastatteluaineistossani: kaupungista kerrottiin pääasiassa katseen havaitsemien piirteiden kautta. Dublinin leimallisimmat visuaaliset piirteet ovat rakennuskannan mataluus, ahtaus ja ruuhkaisuus. Tiedyt maamerkit ja kaupunkirakennetta jäsentävät rajaukset olivat pitkälle yhteneväisiä haastateltavien puheessa.

Arkkitehtuuri muodostaa keskeisen osan kaupunkikokemuksesta visuaalisella tasolla. Haastateltavani kokivat Dublinin arkkitehtonisen annin varsin vaihtelevan tasoisena: toiset luonnehtivat kaupunkia suorastaan rumaksi toisten korostaessa miellyttävää arkkitehtuuria.

”Arkkitehtonisestihan tää on ihan läsähtäny paikka, ei täällä oo niinku mitään. Mä en ymmärrä mitä katottavaa noilla turisteilla on suoraan sanottuna. --- Jotku nää georgian rakennukset on kivoja, mutta kuinka monta värikästä ovea sä jaksat kattoo?” (H3)

”Mä oon aina kokenu Dublinin charmikkaana kaupunkina, kun täällä on niin paljon tätä vanhaa. Yrjöläisarkkitehtuuria, joskus vähän ränsistynyttäkin, mutta se on kuitenkin vanhaa ja aitoo. --- Ja niitä on määrättyillä alueilla aika kivasti restauroitu ja pidetty. Että täällä on puhtaita tollasii arkkitehtuurin helmiä.” (H9)

”Täällä on paljon palkittuakin nykyaikaista arkkitehtuuria. Niin ei tuu ajateltua, kun ne nyt on jossain aina vähän piilossa nurkassa ja muuta.” (H15)

Dublinin keskusta on pieni ja jalkaisin on helppo kulkea. Liitteessä 2 on Dublinin keskustan kartta. Keskusta-alueen maamerkit sijaitsevat melko tiiviillä alueella ja niistä useat toistuivat monen haastateltavan puheessa. Maamerkkeinä mainittiin muun muassa Trinity College -yliopisto, St. Stephens Green -puisto, Merrion Square -aukio ja Spire-torni O’Connell Streetillä (ks. kuva 4). Kaupunkia mielletään aineistoni perusteella pitkälti tiettyjen katujen kautta: Grafton Street (ks. kuva 5) ja Henry Street ovat keskeisiä ostoskatuja, toinen etelä- ja toinen pohjoispuolella kaupungin läpi virtaavaa jokea. O’Connell Street koetaan läpikulkuväylänä merkittäväksi ja eteläpuolen Dame Street ja George’s Street saivat myös mainintoja. River Liffey -joki tuli myös esiin kaupunkia määrittävänä väylänä suurimmassa osassa haastatteluja (ks. luku 3 kuva 2). Muita merkittäviä kaupunkia jäsentäviä luonnonmuodostelmia ovat aineistoni perusteella Dublinin eteläpuolella sijaitsevat Wicklow-vuoret ja meri (ks. kuva 6).

Kuva 4. O’Connell Street, ruuhkainen liikenne ja Spire-monumentti. Elokuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Kuva 5. Grafton Street -ostoskatu joen eteläpuolella. Elokuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Kuva 6. Merenrantaa Howthissa Dublinin pohjoispuolella. Maaliskuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Kaupungin kertominen visuaalisten piirteiden kautta painottui aineistossani selkeästi. Muidenkin aistien kautta kaupunkia selvästi koettiin, mutta niiden sanoiksi pukeminen oli harvinaisempaa. Ehkä auditiivisesti tai kinesteettisesti havaittavia piirteitä ei tiedosteta yhtä selkeästi, koska ne eivät ole aineellisia. Niillä on kuitenkin merkittävä osuus kokonaiskokemuksen muodostumisessa. (ks. Forss 2007: 79; Sepänmaa 1998) Esimerkkinä voidaan mainita lähes jokaisessa haastattelussa esiin nostettu Dublinin liikenteen ruuhkaisuus ja ahtaus. Ruuhka näkyy, mutta sitä voi aistia muillakin keinoin:

pakokaasun haju, varoittavat äänimerkit, ahtaus. Itse kiinnitin huomiota Suomesta poikkeavaan signaaliin jalankulkijoiden liikennevaloissa. Äänimaisema rakentaa tunnelmaa voimakkaasti (Forss 2007: 78; ks. myös Lainevuori 1998) ja voi herättää vahvoja muistikuvia paikkaan myöhemmin palattaessa. Dublinia koetaan lopulta varsin moniaistisesti, niin maun, kuulon kuin tuntoaistinkin kautta:

”Musta on kiva tulla tohon kahvilaan cappuccinolle lauantaina ja katella ihmisiä. --- Että mä kyl oon silleen kaupunkilainen” (H11)

”Grafton Streettiä jos koittaa kävellä ylös lastenvaunujen kans, niin ei siit tuu kyl mitään” (H7)

*”Se kuva jos multa kysytään mitä mulla tulee mieleen Dublinista on **tää ihmismassa**. Ku niitä on kaikkialla. **Ja naurua ja laulua ja viheltämistä**. Mutta se on vaan niin isolla tasolla. Se on ku pikkukylän elämä, mutta isossa kaupungissa.” (H9)*

*”[Dublin on] **likainen ja haiseva, ränsistynyt**, vaikka ois kuinka nousukausi ollu. Se ei mua kylä haittaa, mä tykkään siitä ilmapiiristä.” (H15)*

Paikan aistein havaittavat ominaisuudet nähdään usein muuttumattomina: niiden ajatellaan luonnehtivan paikkaa vielä vuosienkin jälkeen. (Forss 2007: 80) Pysyvät elementit ovatkin tarpeellisia paikan jatkuvuuden kokemiselle, koska niiden kautta tunnistamme ympäristömme. (von Bonsdorff 1998: 126) Kuitenkin luonnollisen ajan kulku muuttaa paikkoja: rakennukset rapautuvat, teiden kuopat lisääntyvät, yleiskuva muuttuu. Myös arjen pienet muutokset voivat olla merkittäviä paikan kokemisessa: kaupunki on erilainen päivänvalossa ja illan hämärtyvinä tunteina, auringonpaiste luo aistien kautta erilaista kaupunkikuvaa kuin kaatosade, vuodenaajat vaikuttavat kokemuksiin. Haastateltavani kertoivat paikkakokemuksistaan usein peilaten niitä Suomen olosuhteisiin: Irlantia luonnehtii vuodenaikojen samankaltaisuus:

”Tääl on kuitenkin vaan yks [vuodenaika] – täällä saattaa olla yhtä lämmin juhannuspäivänä ku joulupäivänä” (H1)

4.2 Ajan vaikutus kaupunkikokemuksen muutokseen

Dublinin kokeminen paikkana syventyy ajan kuluessa: tieto ympäristöstä kasvaa ja osallisuus paikan kollektiiviseen muistiin lisääntyy. Luonnollinen ajan kulku tekee kaupungissa tehtävänsä: asuinympäristö muuttuu uutta rakennettaessa ja vanhan patinoituessa. Ajan vaikutus on nähtävissä eri aikakausilta peräisin olevassa rakennuskannassa, tai vaikkapa vanhojen rakennusten uusiokäytössä. Dublinissa esimerkin uusiokäytöstä antaa Powerscourt Townhouse, joka rakennettiin lordi Powerscourtille vuonna 1771 ja palvelee nykyään eleganttina ostoskeskuksena katettuine sisäpihoineen (Irlanti – Näe ja koe). Historiallinen aika puolestaan on tapahtumia, sotia ja aikakausia, jotka eivät välttämättä ole näkyvillä jokapäiväisessä arjessa; historiaa on inhimillinen toiminta paikassa (Forss 2007: 87). Kuitenkin historiallisesta ajasta antavat viitteitä esimerkiksi kadunnimet, monumentit ja rakennukset – niissä konkretisoituu paljon menneisyyttä, joka aukeaa kaupungin kokijalle tiedon lisääntyessä. (von Bonsdorff 1998: 110) Parin viimeisen vuosisadan aikana Dublin on nähnyt paljon levottomuuksia, joiden merkit ovat edelleen havaittavissa kaupunkiympäristössä: Britti-armeija kulki 1830-luvulla läpi sorretun ja rutiköyhän Irlannin vaihtaen kaikki kadunnimet iirin kieleltä englanniksi; vuoden 1916 Pääsiäiskapinan jäljiltä General Post Officen (GPO) seinissä O’Connell Streetillä näkyy edelleen luodinjälkiä; muutaman vuoden ikäinen The Spire -monumentti samalla kadulla rakennettiin vuonna 1966 pommi-iskussa tuhoutuneen Nelson’s Pillar -monumentin paikalle. Myös Irlannin historiaan voimakkaasti vaikuttanut 1840-luvun perunarutosta johtunut nälänhätä näkyy muistomerkeinä katukuvassa (ks. kuva 7).

Kuva 7. Ajan kerroksellisuus katukuvassa. Famine Memorial -muistomerkki muistuttaa 1840-luvun nälänhädästä kontrastinaan nykyaikainen businessrakennus. Maaliskuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Dublin saa kokemuksissa ajallista syvyyttä, kun asumisaika pitenee ja tieto kasvaa. Käsittelen juuri tässä kaupungin sosiaaliseenkin ulottuvuuteen (ks. luku 4.3) tiukasti kietoutuvaa Dublinin asuinalueiden luonnetta, koska haluan korostaa ajan vaikutusta kaupunkikokemuksen muodostumiseen. Ajan myötä haastateltaville oli muotoutunut käsitys ”hyvistä ja huonoista” asuinalueista, jotka vaikuttivat kovin selvärajaisilta. Alueita nimeämättä voi yleistyksenä huonoina pidetyistä asuinalueista mainita kaupungin vuokra-asuntoalueet. Niiden koettiin oleva turvattomia ja siksi epämieluisia alueita kaupungissa.

”Että niinku on tiettyä alueita, joissa mä en missään nimessä kulkis yöllä ja ne on just sellasia, missä jos me ajetaan autolla, niin me lukitaan auton ovet.” (H5)

”Jos mä oon tuolta päin tulossa kotiin, niin mä- siinä on pari semmosta pätkeä, mitä mä en pimeällä kävele vaan.” (H6)

Paikkakokemus kaupungissa syvenee ajan myötä kaupungin kasvaessa tutuksi siellä elämisen ja omien reittien luomisen myötä. Tieto ympäristöstä lisääntyy, historia ja tapahtumat tulevat tutuiksi. Asiat yhdistyvät toisiinsa ja paikat ja toiminnot saavat henkilökohtaisia merkityksiä. Sisäpuolisuuden ja ympäristön hallinnan tunne kasvaa.

4.3 Sosiaalinen kaupunki

Paikan sosiaalinen ulottuvuus koostuu ihmis- ja kommunikaatiosuhteiden sekä inhimillisen toiminnan aineettomasta verkostosta, joka on oleellinen osa paikkakokemusta. Niin asukkaat kuin vierailijatkin tuovat osansa tähän ulottuvuuteen. Kielen asema on keskeinen. Myös rakennettu ympäristö viestii sosiaalista järjestystä. (Forss 2007: 96–97) Tässäkin nähdään paikkakokemuksen elementtien lomittaisuus kokonaiskokemuksessa: paikan aistein havaittavat ja tulkinnalliset ominaisuudet vaikuttavat yhtäaikaisesti ja erottelematta, paikan kokemus on ideosensorinen. Sosiaalinen toiminta on moniaistista: se on pitkälti sidoksissa puheeseen, kieleen; puhe on ääntä, se aistitaan auditiivisesti. Keskustelu on myös fyysistä: se koetaan kinesteettisesti kosketuksen kautta. Paikkakokemuksen sosiaalinen ulottuvuus on myös paljon muuta kuin keskustelua. Tässä alaluvussa pyrin havainnollistamaan lainauksin

sosiaalisen ulottuvuuden keskeisyyttä paikkakokemuksessa sekä kuvaamaan Dublinia kaupunkina sen sosiaalisen olemuksen kautta.

”Irlantilaiset on maalaiskansa, ne elää Dublinia niinku maalaiskylää” (H15)

*”Mut että vähän sellanen kylämäinen paikka: jos menee kaupunkiin, niin yleensä tapaa jonkun, jonka tuntee --- Mä tunnen meidän kadulla lähes kaikki. --- Ja aina ku menee kauppaan, niin siellä on aina joku tuttu. Että **tää on sellanen paikka, että täällä ihmiset tuntee toisensa.** ” (H12)*

”Ihmiset vaan viettää aikaa ja hengaailee ja parantaa maailmaa ja kattoo, mitä tapahtuu seuraavaksi.” (H15)

”No mä sanoisin, että täällähän on valtavasti ihmisiä. Tää on aika kovaääninen, ihmiset puhuu paljon.” (H9)

Kaupunkikokemuksen sosiaaliseen puoleen liittyy Dublinin nopeasti tapahtunut kansainvälistyminen, joka näkyy, kuuluu ja maistuukin paikan kokijalle:

*”Aikaisemmin **kiinalaisia oli joka paikassa**, katsopa mihin tahansa kaupungilla, niin kiinalaisia oli aina. Nyt sitten on hyvin paljon puolalaisia ja näitä itäeurooppalaisia --- **kuulee puolan kieltä paljon ja venäjää ja kaikkee.** Se on rikastanu paljon tätä katukuvaa ja tuonu kansainvälisyyttä.” (H11)*

*”Tänne oli tullu **ensimmäinen japanilainen ravintola**, joka oli näitä harvoja – joitaki näitä tosi alkeellisia kiinalaisia take away paikkoja oli – mutta tällasta eksoottista aasialaista ravintolaa ei ollut aikaisemmin ollut täällä. Ja se oli **niinku tosi iso juttu silloin kesällä 96.**” (H3)*

Dublinin nopea kansainvälistyminen on helpottanut kaupunkiin sopeutumista monien haastateltavien mielestä: liikkuvaan junaan hyppääminen on koettu mielekkäämmäksi, kuin stabiiliin yhteiskuntaan ulkomaalaisena soluttautuminen. Osa maahan aikaisemmin tulleista suomalaisista on nähnyt myös ajan, jolloin Dublinissa ei ollut juurikaan ulkomaalaisia:

”Ja siis mä olin sellanen todella eksoottinen elämys joillekin, että suunnilleen [ihmettelivät, että] ”oikea elävä ulkomaalainen”” (H6)

”Kymmenen vuotta sitten tääl oli hirveen vähän suomalaisii. Et mä olin monelle ensimmäinen suomalainen ihminen, mitä ne oli nähnykään. Et nyt tilanne on ihan eri.” (H8)

Maailman pieneneminen kulku- ja tietoliikenneyhteyksien kehittymisen myötä on helpottanut maasta toiseen siirtymistä. Tässä viitataan yleisestikin Irlantiin, en ainoastaan Dubliniin. Osa haastateltavista ei näe suurta eroa Suomen ja Irlannin välillä toimintaympäristöinä; toisille maat taas edustavat erilaisuutta ja sopeutumisongelmia on koettu. Yhteistä eri näkemyksille on kuitenkin se, että yhteyksien parantuminen lisää läheisyyttä ja helpottaa kommunikaatiota maiden välillä:

”Ne on kuitenkin vaan asuinympäristöä. Muuttaa Helsingist Rovaniemelle tai Turusta Porista Dubliniin, niin eihän siinä oikeestaan hirveesti mikään muutu. --- Täältä pääsee Suomeen ja Suomesta takas. Kommunikaatio pelaa aivan eri tasolla. --- Ei sitä oikein koe olevansa pois Suomesta siinä mielessä, ku aikasemmin oli.” (H14)

”Mutta sinne pääsee aina käymään, ku se on kuitenkin vaan lyhyen lentomatkan päässä. Että se on semmonen lohduke sitten, vaikka ei käytännössä kävis kuitenkaan viikonloppureissuilla tai mitään tämmöstä. --- Kyllä on hyvä olla siirtolaisena tällä vuosituhannella tai vuosisadalla, että ei oo sitä, että joutus jättämään hyvästejä mihinkään suuntaan.” (H11)

Suomen ja Irlannin valtioiden väliset suhteet ovat kunnossa ja kansalaisuudet tulevat yleisesti ottaen hyvin toimeen keskenään. Tietyistä köyhistä maista tuleville siirtolaisille maahan asettuminen on paljon vaikeampaa kuin suomalaisille. Monet haastateltavat nostivatkin esiin juuri kansalaisuuden vaikutuksen vastaanottoon kohdemaassa:

”No kato YK-joukothan laittaa suomalaiset ja irlantilaiset yhteen. Ku me ollaan kuitenkin vähän niinkö samanlaisia.” (H4)

”Suomen ja Irlannin välillä ei oo mitään ongelmia, niin täällä on ihan hyvä olla suomalaisena ja saa olla suomalaisena.” (H9)

Työssäkäynti ja aktiivinen kansalaisuus nähdään positiivisina ja maahan sopeutumista edistävinä piirteinä:

”Mä oon täällä silleen hyvällä tavalla ulkomaalainen, koska mä oon täällä täyspäiväsessä työssä ja kenelläkään ei oo syytä olla mitään vastaan, tavallaan mä oon irlantilaisten mielestä vaan hyvällä tavalla eksoottinen.” (H2)

Irlanti on ikärakenteeltaan hyvin nuori maa: vuonna 2006 asukkaista yli 44% oli alle 30-vuotiaita (Central Statistical Office, väestön ikärakenne). Tämä näkyy myös Dublinin kaupunkikuvassa ja sosiaalisessa ympäristössä: monet haastateltavat luonnehtivat kaupunkia ”nuorten kaupungiksi” (H5), niin ikärakenteen mukaan kuin viihdetarjonnaltaan ja palveluiltaankin. Dublin koettiin tapahtumarikkaana paikkana, jossa ei ole tekemisestä puutetta:

”Tää on nuorten ihmisten kaupunki. --- Tää on huippu paikka, jos oot noin kaksikymppinen, sulla on hyväpalkkanen työ ja tykkäät juhlimisesta. Vähemmän hyvä, jos joku näistä ei täsmää.” (H3)

”Suomeen muutto on ajankohtasta silloin, kun ei enää jaksa olla Dublinissa. --- Tää on hirveesti koko ajan kaikkee meneillään, hirvee määrä ravintoloita. --- Baareja, pubeja, yökerhoja on siis niin valtavasti, tekemistä on niin valtavasti.” (H5)

”Tääl ei koskaan tuu semmosta tilannetta, että mihin menis – on miljoona pubia, mis on hyvää ohjelmaa, irlantilaista livemusiikkia on missä vaan. Teatteria, musikaalia... siis täällä on. Aina jotain tapahtuu. Täällä on aina semmonen menemisen ja olemisen tunne.” (H2)

”Täällä on hirveen hyvä kulttuuritarjonta ja sitte hyvät harrastemahdollisuudet. Riippuen siitä, missä päin Dublinia asuu” (H8)

”Se on ihan uskomatonta, vaik menis maanantaina, kaikki kadut on täynnä ihmisiä.” (H7)

4.4 Tinapillit ja Guinness – mielikuvat kaupunkikokemuksessa

Mielikuvat vaikuttavat paikan kokemiseen. Ne voivat syntyä perustuen historiaan, muiden puheisiin, tai vaikkapa kirjallisuuteen tai elokuvaan. Mielikuvia on jokaisella. Relph (1976: 56–58) jakaa mielikuvat kolmeen mahdolliseen tyyppiin: henkilökohtainen mielikuva, yhteisön mielikuva ja massamedian muovaama mielikuva. *Henkilökohtainen mielikuva* muotoutuu, kun kokemus, tunne, muisti, mielikuvitus, tilanne ja odotukset yhdistyvät. Ne eivät ole kuitenkaan irrallaan muusta maailmasta, vaan niitä tuotetaan intersubjektiiivisessä kanssakäymisessä kielen, symbolien ja kokemusten kautta, jolloin onkin kyse *yhteisömielikuvista*. Nämä kaksi ovat lähellä

toisiaan. *Massamielikuvia* tuottavat Relphin mukaan mielipidejohtajat etenkin mainonnan kautta ja niissä on kyse mielivaltaisesti luoduista stereotyyppioista. Arkipuheessa mielikuvat mielletään usein stereotyyppioiksi, Relphin viimeisen mielikuvatyypin mukaisesti. Tässä merkityksessään haastateltavat torjuivat pitkälle mielikuvien vaikutuksen. Irlannin suomalaisten kohdalla käsitykset maasta olivat melko realistisia ennen muuttoa Dubliniin. Toiset tulivat maahan kertomansa mukaan ilman mitään odotuksia, toiset kokivat tietävänsä, mihin ovat matkalla ja muutamat kertoivat suoraan stereotyyppisistä käsityksistään. Seuraavat lainaukset kuvaavat Irlanti-mielikuvia yleisestikin, eivätkä viittaa ainoastaan paikkakokemukseen Dublinissa.

”Sillon ku mä tulin tänne, niin mulla oli mielikuva Dublinista, että tää on vähän semmonen takapajula, että mä vertasin sitä niin paljon Suomeen. Mutta se on sitte ajan myötä varmaan muuttunu- tai että mä pehmoemmin ajattelen Irlannista. Ja mä en sit tiedä, onks se parantunu, vai onks se, että tavallaan mulla on vaan toi taso laskenu.” (H10)

”Ei mulla mielestäni ollu mitään ennakkokäsityksiä. Kun oli irlantilaisten kanssa ollu aiemminkin tekemisissä, niin ei se ollu sillain sokkona tulemistä. --- Ehkä se oli vähän tylsä tapahtuma tulla Irlantiin.” --- Tietysti vakioajatukset ja tällaset tarinat irlantilaisista oli tuttuja, mutta en mä ajatellu, että se nyt mitenkään pitäis paikkaansa. Paha on niitä stereotyyppijä vakavana pitää. Kyllähän niitäki löytyy. Klassisten vitsien irlantilaisiakin on vastaan tullu.” (H14)

”Mä kyllä tiesin, että mitä se on. Että se ei tullu yllätyksenä kaikki sellanen vähän huithapelius asioihin.” (H11)

”Mä oikeestaan hirveen vähän tiesin Irlannista, että mä ajattelin jotain nummia ja Guinnessia ja sit ne soittelee jotain tinapillejä ja jotain --- Englanti pitää niitä tossun alla. --- Ja sit tietysti tän terrorismin kauttahan Suomessa- siitä oli paljon uutisia. --- Mä muistan ku ekaa kertaa kun mun perhe sai tietää, että mulla oliki yhtäkkiä irlantilainen poikaystävä, niin ne oli ihan että onko sulla noi- mitkä ne nyt on ei turvaliivit- luodinkestävät liivit ku sä meet sinne.” (H2)

Suoran paikkakokemuksen tuottamaan mielikuvaan Irlannista vaikuttavat kaikki edeltävät ennako-oletukset, -kokemukset ja -käsitykset, siis aiemmat mielikuvat. Paikan kokeminen onkin aina mielikuvan varassa (Forss 2007: 100). Jokaisen Irlannin suomalaisen Dublin on erilainen mielikuvien – vaikka merkityksettömiksi koettujenkin – erilaisuuden takia. Mielikuvat rakentavat kaupunkia muiden paikkakokemuksen elementtien rinnalla.

4.5 Dublinin henki

Dublinin henki, *genius loci*, muodostuu kaikista paikkakokemuksen edellä käsitellyistä elementeistä. *Genius loci* voidaan nähdä paikan kokonaiskokemuksena, jossa yhdistyy niin suora, moniaistinen kokemus kuin kokemuksen kontekstin tulkintakin (Stenros 1997: 20). Forssin termein voidaan puhua aistein havaittavista ja tulkinnallisista ominaisuuksista (2007: 78–79). Kysyessäni haastateltaviltani, millaisena he näkevät Dublinin hengen, sain monenlaisia vastauksia: toisissa eriteltiin yksittäisiä henkeen vaikuttavia Dublinille tyypillisiä asioita ja toisissa pyrittiin maalailemaan tunnelmaa kuvauksilla ihmisten mielenlaadusta, toiminnasta kaupungissa ja ympäristön fyysisistä ominaisuuksista. Paikkakokemuksen elementit olivat siis hyvin edustettuina keskusteluissa. Kuten Forss toteaa (2007: 78), paikan elävä kokonaisuus ei ole redusoitavissa yhteen ainoaan elementtiin ja paikkakokemus on aina enemmän kuin osiensa summa. Tämän perusteella koen, että vain tuomalla esiin monenlaisia luonnehdintoja Dublinin hengestä, voin luoda jonkinlaista kokonaiskuvaa Dublinin *genius loci*sta sellaisena kuin suomalaiset sen kokivat kesällä 2008. Seuraava lainaus kuvaa hyvin *genius loci*n kokonaisvaltaisuutta: sitä on vaikea eritellä ja sen koetaan myös muuttuvan ajan myötä:

”Dublin on muuttumassa ihan hirveesti, että mikä tekee Dublinista Dublinin ei oo enää sama ku silloin aikoinaan. Se on se, että on se Liffey-joki siinä keskellä, on nää kaikki tietyt alueet, on nää historialliset maamerkit, ihmiset- Mun mielestä on niin monta asiaa monella tasolla, ei oo sellasta yhtä asiaa mikä tekee Dublinista Dublinin, koska se, että ihmisethän loppujen lopuks sen kaupungin tekee.” (H2)

Keskeisimpänä Dublinin henkeä kuvaavana ominaisuutena, kuten tästäkin lainauksesta kävi ilmi, moni haastateltava nosti esiin ihmiset. Dublin nähdään ihmisten kaupunkina, jossa tunnelma ja ilmapiiri nojaavat vahvasti sosiaaliseen kanssakäymiseen.

”Tämä kaupunki ei ole mitenkään rakennusten varassa – se on ihmisten varassa” (H3)

”Se on vaan se hälinä ja vilinä. Sit on soittajii ja esiintyjii, turisteja ja ulkomaalaisii ja irlantilaisii ja- se on vaan se hälinä ja vilinä” (H7)

Hälinä ja vilinä viittaavat kaupungin ihmismäärään ja äänekkyyteen, eli paikkakokemuksen moniaistiseen puoleen, auditiivisiin ja kinesteettisiin ominaisuuksiin. Ihmismassa tekee Dublinin, etenkin keskustan ilmapiirin toisinaan myös turvattomaksi: monet haastateltavat kertoivat väkivaltaisuuksista ja pikkurikollisuudesta keskusta-alueella. Kaupungin tapahtumarikkaus, ihmismassa ja vilkkaus ovat oleellinen osa Dublinia ja ne koetaan kuitenkin pääasiassa positiivisina.

”No iloinen ja eläväinen [ilmapiiri] minun mielestä kuitenkin. Aina on paljon tapahtumia eri ikäisille, konsertteja ja ulkoilmatapahtumia. --- Ilonen ja hyvä on kuitenkin, vaikka nuo talousasiat on muuttumassa, mutta ihan myönteistä on.” (H11)

Dublinin henkeen liitettiin usein pubikulttuuri ja etenkin Guinness tuotemerkkinä. Dublinissa on Guinnessin panimo, joka on suosittu turistikohde. Se mainittiin maamerkkinäkin monessa haastattelussa, vaikka se sijaitsee keskustan ulkopuolella. Pubit nähtiin paikkoina, joissa vaihdetaan kuulumisia ja joihin suomalaiset vieraat viedään näkemään dublinilaista elämää ja nauttimaan rennosta meiningistä.

”Mun mielest se [Dublinin henki] on vaan ne Guinness-pubit ja vanhat miehet ja tämmöset.” (H10)

”Tunnelmalliset pubit ja iloiset ihmiset”. (H5)

*”Jos tulee Irlantiin, niin just sen irlantilaisuuden näkeminen ja se, että just jonnekin hyvään publiin, mis on jotain livemusiikkia --- se **tunnelma nimenomaan.**”* (H2)

Kaupungin genius locista voi saada otteen myös kiinnittämällä huomiota yksittäisiin asioihin. Eräs haastateltavani luetteli mielenkiintoisen kärjistetyn kokoelman Dublinin hengen rakennusaineita:

”Guinness. Ja jalkapallo. Ja pubit ja tämmöset verkkaripukuiset nuoret naiset ja miehet. --- Viikonloppuiltasin sellaisissa vesirajamekoissa ja korkkareissa, ei mitenkään kauheen tyylikkäitä ollenkaan. Mut sit myös kaikki tämmöset south siderit, jotka on tosi semmosia snobeja. Ja se, että on kauheesti ulkomaalaisia, kuulee tosi montaa kieltä. Ja kaikis kauppoissa on puolalaisii tuotteita. Ja sitte se Luas. [kaksilinjainen raitiovaunu] Ja se, että on niitä tosi nopeesti ja tosi kestävästi rakennettuja taloja. --- Ja halutaan olla kauheen hienoja ja näyttää se, et nyt sitä rahaa on.” (H13)

Lainauksessa esiintyvät niin Dublinin kansainvälisyys ja ikärakenne, alueiden sosiaalisesti mielletty jako, dublinilaisten yleisimmät harrastukset kuin kaupunkisuunnittelulliset ongelmatkin.

Dublinin *genius loci*ssa korostuu siis paikkakokemuksen sosiaalisen elementin painoarvo. Vaikka ihmismassaa, ahtautta ja äänekkyyttä korostettiin, mielsivät useat haastateltavat kaupungin kuitenkin pikkukaupunkina, kylämäisenä ympäristönä, kuten sosiaalisen ulottuvuuden käsittelyssä kävi ilmi. Kylämäisyys liittyy juuri ihmisiin: keveän jutustelun helppouteen, *easy going* -asenteeseen (mm. H2, H8) ja elämäniloisuuteen.

” Siis se on semmosta niinkun- ihmiset vaan viettää aikaa ja hengailee ja parantaa maailmaa ja kattoo mitä tapahtuu seuraavaksi.” (H15)

”Dublin voi olla ihan mitä tahansa kelle vaan. Sehän voi olla boheemi taiteilijalle, se voi olla matemaattinen matemaatikolle, siis ihan mitä tahansa siltä haet.” (H4)

”Se semmonen niinku suttisuus. Ei niin, että irlantilaiset ei osais siivota tai järjestää, vaan se ei oo niille tärkeää. Se on kyllä Dublinia myös.” (H15)

5 Irlanti

Tässä luvussa perehdyn irlantilaiseen yhteiskuntaan paikkakokemuksen muovautumisympäristönä: tarkastelen suomalaisten arkielämän piirteitä irlantilaisessa kontekstissa, nostan esiin eroja ja yhtäläisyyksiä tapakulttuureissa ja kuvaan Irlanti-suhteen muutosta ajan myötä. Läpi luvun näkökulmani on suomalaisten kokemuksissa, siinä mitä haastateltavat itse pitävät tärkeänä.

5.1 Tapojen törmäyskurssilla

”Mun mielestä suomalaiset ja irlantilaiset on hyvin erilaisia, hyvin, hyvin erilaisia.” (H3)

”Itse asiassa ne on tietyllä tavalla yllättävän samanlaisia ku suomalaiset.” (H6)

Haastatteluaineistostani ei voi vetää suoria johtopäätöksiä siitä, ovatko Suomi ja Irlanti samanlaisia vai erilaisia maita. Haastateltavat kokivat erot ja samuudet kovin vaihtelevin tavoin: toisissa asioissa yhtäläisyyksiä nähtiin ja toiset koettiin vastakohtiksi. Haastatteluissa vertailun yhteydessä esiin nousseita asioita olivat muun muassa keskustelutyylit, ajan käsite, alkoholinkäyttö, uskonto, suhtautuminen rahaan ja sosiaalipolitiikka. Tässä käsittelen lähinnä maiden eroja sosiaalisessa kanssakäymisessä ja ajan käsittämässä. Jälkimmäiseen liittyvät tiiviisti paljon keskustelua herättäneet täsmällisyys-suurpiirteisyys -erot maiden tapakulttuurien välillä.

Jotkut haastateltavat halusivat välttää vertailujen tekemistä maiden välillä pääasiassa solidaarisuudesta kumpaakin maata kohtaan. Mielestäni vertaamista ei tarvitse nähdä arvottamisena, vaan se valaisee kulttuurieroja ja huomiota saaneet erotellut myös kertovat ympäristön kokemisesta juuri kyseisellä hetkellä.

Sosiaalinen kanssakäyminen oli haastateltavien mukaan yksi keskeisistä eroista suomalaisten ja irlantilaisten välillä. Irlannissa puhutaan paljon ja joka paikassa, small talk -kulttuuri on voimissaan ja keskustelun tarkoitus on usein eri kuin Suomessa: Suomessa keskustellaan asian vuoksi kun taas Irlannissa keskustelulla voidaan luoda verkostoja ja tunnustella ilmapiiriä. Irlantilaisten asia on usein piilossa rivien välissä ja kommunikoinnin oppiminen koetaan aikaa vieväksi:

*”Irlannissa pitää aina olla lukemassa rivien välistä. **Oikeastaan mitään ei sanota koskaan täysin avoimesti.** Ja jotta oppis tekemään sitä rivien välistä lukemista, niin se kestää monta vuotta, monta monta vuotta.” (H3)*

”Ne ei välttämättä kyllä aina tarkota mitä ne sanoo.” (H1)

”Ne on iloisia, ne on välittömiä ja niitä on helppo lähestyä asiassa ku asiassa. --- Mukavaa väkeä, mutta välillä tosiaan sellanen etelämaalainen asenne, että no voidaan sopia, että tavataan huomenna kaupungilla ja sitten ketään ei näykään, kavereita ei tuukaan paikalle, vaikka on sovittu tapaaminen, kun ne ei välttämättä aina tarkota mitä ne sanoo.” (H11)

”Irlannissa ei oikeen saa sanoa mitään suoraan. Ei niinkun mitään perusasiaakaan. Että jos sä meet kirjastoon ja selvität kirjastohoitajalle, että nyt haluaisin tämmösen kirjan, että missähän se ois, niin se vähän suuttuu, että no johan tultiin vaatimaan.” (H15)

Vaikka Irlannissa puhutaan paljon ja arkipäivän kommunikaatio on elävää, kokevat monet suomalaiset jutustelun melko pinnalliseksi: Irlannissa kynnys puhua vieraille on matala, mutta syvälinen tutustuminen vie kauan, eikä näennäistä muuria ole helppo rikkoa. Yi-Fu Tuan (1996: 940) kysyy, mitä on toisen ihmisen *tunteminen* ja löytää vastauksen hänen kodissaan vierailusta: koti on yksilön olemisen ydin, hänen henkilökohtaisimpien kokemustensa sijaintipaikka, joka kuvastaa hänen maailmankatsomustaan. Vierailu toisten kodeissa ei ole Irlannissa yhtä yleistä kuin Suomessa ja haastateltavat näkivätkin tässä rinnakkaisuutta sosiaalisen avoimuuden asteeseen:

”Hirvu läheinen pitää olla irlantilaisten kanssa, ennen kun ne kutsuu kotiin käymään.” (H11)

”---suomalaisessa kulttuurissa on se kyläily, niinku toisten luona kyläily on mun mielestä yleisempää ku täällä” (H8)

”Ne on hirveen sosiaalisia, avoimia, mutta avoimia tiettyyn asteeseen asti. Irlantilainen on niinku verbaalisesti avoin, mut suomalainen avoimuus, että mennään sit vaikka saunaan nakuna toisen viereen, niin täällä se on aivan ehdoton ei. Että tietyllä tapaa se semmonen etäisyys.” (H2)

Muutamit naispuoliset haastateltavat pohtivat myös sukupuolittunutta sosiaalisuutta. Irlantilaisten naisten kanssa kommunikointi koettiin usein vaikeaksi ja läheisten ystävyysuhteiden luominen nähtiin hankalana.

”Jostakin syystä irlantilaiset naiset ei päästä kauheen lähelle. Voi olla tällasia hyväpäivän tuttuja ja kysellä kuulumisia, mutta ei niiden kanssa sydänystäviks ei pääse. (H11)

Vaikka Irlanti on eurooppalainen demokraattinen maa kuten Suomikin ja siksi monilta piirteiltään tuttu ja turvallinen suomalaisen maahanmuuttajan kohdemaana, on maissa merkittäviä erojakin. Eräs haastateltava pohti katolisuuden ja erilaisten perinteiden merkitystä muun muassa sukupuolikäyttäytymiseen:

”--- Irlantilaiset ei oo seksuaalisesti vapautuneita niinku me ollaan ja se ihan oikeesti tekee sen eron. Siis kun mä oon syntyny 60-luvulla, niin mun ystävättäret, jotka on syntyny silloin, niin ne on naimisissa sen ensimmäisen seksuaalikokemuksensa kanssa. Niin se tekee elämäkokemuseron naisten välillä niin isoks, ettei se ystävyys synny siitä.” (H15)

Irlantilaisten ja suomalaisten erilainen tapa käsittää aika tuli esiin lähes jokaisessa haastattelussa. Suomalaiset ovat jämäptejä ja täsmällisiä, kun taas irlantilaisten aikakäsitys on joustava ja suurpiirteinen.

”Irlantilaiset on aina myöhässä. Joka paikasta.” (H2)

”Monet irlantilaiset- jos sovitaan esim kokoushuoneessa kaks kolmekymmentä, niin se voi olla melkeen viistoista vaille kolme, se voi olla jopa kolme, kun ne ihmiset ilmestyy. Ja varsinki sosiaalisella puolella ei oo mitään välii- aikakäsite on kauheen liukuva.” (H8)

Aikakäsityksen joustavuus havainnollistaa irlantilaisen taipumusta olla muillakin elämäntiloilla suomalaiseseen verrattuna rennompia ja suurpiirteisempiä.

”Tuntuu, että pikkasen yritetään viilata nurkasta. Että Suomessa ku tehään jotain, niin se tehään viimesen päälle. Irlannissa ku tehään, niin se on vähän enemmän se mañana-meininki Välimereltä. Tehään ku tehään ja tehään miten tehään.” (H14)

”Asiat ei oo täällä ihan niin justinsa.” (H5)

”Suomalaisethan on [---] organisoituja ajan suhteen ja itsensä suhteen ja ympäristön suhteen, kun taas irlantilaisilla on vähän tällanen easy going - asenne. Ei se oo mikään hällä väliä -asenne, mutta et irlantilaiset ei yleensä suunnittele paljon etukäteen, että hyvin paljon lonkalta hoidetaan hommia.” (H9)

Useimmat haastatellut Irlannin suomalaiset kokivat muuttaneensa suhtautumistaan aikaan ja tunnistivat itsessään suurpiirteisyyden suhteen irlantilaistuneita piirteitä:

*”Irlantilaiset on paljon enemmän myöhässä ku suomalaiset, mikä **mua ennen rassas, mutta nykyään mä oon ite yhtä myöhässä ku muutkin.** --- Mä haluan aatella niin, että mä oon omaksunu Irlannista jotain hyviä piirteitä, just ehkä sellasen niinkun lunkimman, **ettei oo niin pipo kireellä kun oli silloin alkuaikoina.**” (H5)*

”Se semmonen sallivampi ajankäyttö on aika ihanaa, että kyllä mä siihen oon oppinu.” (H15)

Viittasin tämän alaluvun alussa haastateltavien mainintoihin eroista sosiaalipolitiikassa Suomen ja Irlannin välillä. Yhteiskunnan tuki on suomalaisessa sosiaalidemokraattisessa valtiossa selkeästi järjestäytyneempää kuin Irlannissa, mihin moni on joutunut totuttelemaan. Muutamat haastateltavat kritisoivat irlantilaista tapaa hoitaa hyväntekeväisyydellä asioita, jotka Suomessa kuuluvat valtion järjestelmän piiriin. Tällaisina mainittiin vähävaraisten tukeminen ja päivähoidojärjestelmä. Irlannissa tukeudutaan Suomea huomattavasti voimakkaammin sukulaisverkoston ja tuttavapiirin tukeen. Tähän voi olla osasyynä katolisen perinteen mukainen yhteisöllisyys, joka eroaa selkeästi suomalaisesta individualismista ja ydinperheideaalista. Haastattelemani pienten lasten äidit viittasivat usein suomalaiseen neuvolajärjestelmään, tarkkaan mittaamiseen ja punnitsemiseen verrattuna Irlannissa syntyneiden lasten vähemmän kontrolloituun elämän alkun.

”Mä kävin sellasel baby clinicil, niin ku Suomes lapsi punnitaan ja mitataan ja otetaan vaatteet pois ja vaippa pois ja katotaan kaikki, niin siellä oli vähän, että ”ei tarvi ottaa vaatteitakaan, pistä tohon vaa’alle vaan ja joo joo. Ai pituus? No oota mä haen mittanauhan.”” (H7)

”Sit ku sä oot saanu lapsen, niin ei sua kukaan pyydä mihkään. Et ehkä sit 9 kuukauden ikäsenä tulee kirje, että pyydetään mittaamaan pää.” (H10)

Vähitellen näihinkin asioihin on sopeuduttu ja toisen lapsensa kohdalla eräs äiti totesi ajatelleensa: ”kyllä se kasvaa silloin ku kasvaa – mitäs mä siellä ramppaan”.

Irlantilaisten perhekeskeisyys nousi esiin useissa haastatteluissa eroavuutena Suomen ja Irlannin välillä. Irlannissa järjestetään paljon perhetapahtumia ja ollaan selvillä sukulaisten kuulumisista. Haastateltavien kokemuksissa tämä puoli on helpottanut integroitumista maahan ja kulttuuriin, mutta toisinaan se on koettu myös ahdistavaksi.

”Täällä siihen perheeseen otetaan kaikki. Plus sitte jos jollakin on tosi hyvä kaveri, niin otetaan seki ja sen vanhemmat. Että ei mulla tulis ikinä Suomessa mieleenkään, että mä pyytäisin jonku mun kaverin vanhemmat johki juhlaan tai lapsien syntymäpäiville. --- On sitte kivaa, että on pyytänky vähän enemmän ihmisiä.” (H10)

”Perheessä eri sukupolvetki on kaikki siinä samassa läjässä. Että esimerkiksi kun mun exän serkulla oli 18-vuotissyntymäpäivät yökerhossa, niin siellä oli sen vanhemmat ja isoäiti ja täti ja kaikki. Mun 18-vuotissynttäreillä ei kyllä jumankeka ollu muita ku mun kavereita.” (H6)

”Kun on joku juhla, niin sitten jo melkeen suunnitellaan seuraavia. Se on ihan iloista ja mukavaakin touhua, mutta sitten kun suomalaisena tulee sellaseen, niin se voi vähän tuntua sellaselt kuristavaltakin.” (H11)

5.2 Suomalaisena Irlannissa: Talvisota ja tasa-arvo, hullut hovit ja viina

Mitä irlantilaiset tietävät Suomesta? Millaisia Suomi-kuvia Irlannin suomalaiset kohtaavat kanssakäymisissään irlantilaisten kanssa? Haastatteluissa tuli esiin monenlaisia yksittäisiä asioita, mutta kokonaisuudessaan irlantilaisilla ei ole kovinkaan järjestelmällistä tietoa Suomesta ja suomalaisista. Yleisimmin tunnetaan joitakin tuotemerkkejä, kuten Nokia ja Marimekko sekä tiettyjä urheilijoita, etenkin moottoriurheilun parista, samoin kuin Joulupukki ja talven pimeys – varsin stereotyyppisiä asioita siis. Suomalaisuudesta ei irlantilaisilla ole selkeää kuvaa: businessympyröissä suomalaisia pidetään hiukan varautuneina ja jäykkinä, mikä haastateltavien mukaan johtuu suomalaisten small talk -taitojen rajoittuneisuudesta (esim. H2). Erään irlantilaisen mukaan suomalaisilla on sellainen käsitys, että ”asiat voi tehdä vaan yhdellä tavalla” (H13). Toisaalta kuitenkin suomalaiset nähdään vieraanvaraisina, reiluna, järjestelmällisinä ja luotettavina (H9, H3). Irlantilaisten mielestä suomalaiset ovat ”eri tavalla sosiaalisia kuin irlantilaiset” (H14).

Irlantilaiset viettävät paljon aikaa pubissa. Suomalaisten alkoholinkäyttö nostettiin useimmissa haastatteluissa esiin tunnettuna piirteenä, huumorilla höystettynä tai totisesti:

”Nehän muistaa sen meidän viinankäytön, kun ne käyttää viinaa itekin.” (H15)

”Ensimmäinen kommentti tuntuu olevan, että suomalaiset ryyppää yhtä paljon ku irlantilaiset. Kiva kuulla, ku Suomi tulee tunnetuksi näin positiivisessa mielessä. [sarkasmia]” (H14)

Haastateltavien mukaan irlantilaiset mieltävät Suomen toisinaan itäblokin maaksi (esim. H12), mutta useimmiten se yhdistetään Pohjoismaihin: hyvinvointivaltion saavutuksista ja korruption vähäisyydestä tiedetään. (H3, H12, H8) Jotkut irlantilaiset tuntevat Suomen historiaa: Mannerheim on hahmona tuttu joillekuille ja vaikuttava naapurimaa muistetaan, koska myös Irlannin historiassa on samanlaisia vaiheita (H15). Suomesta tiedetään Irlannissa vähän, mutta suurin osa siitä on positiivista.

”Suomi niinkun, sillä on hyvä maine, on kiva olla suomalainen.” (H12)

”Kyllä se on kiva edustaa tollasta pientä kansaa, joka on kuitenkin hyvässä maineessa ja on erittäin hyvät suhteet Irlantiin.” (H9)

Useat haastateltavat nostivat myös esiin Suomen maineen erikoisten kilpailujen kotimaana:

”Tai sitten saattaa olla tämmöisiä outoja juttuja, niinku tuo [nimi] sano tuossa, että ”arvaa mitä, mä näin ohjelman, missä oli suomalaisia ja semmoinen kilpailu, et kuka on kauimmin saunassa, ihan hulluja.”” (H12)

*”Ja tietysti nää **päättömät urheilulajit**. Siis niinku rallia ajetaan- ajaahan irlantilaisetkin. Mut sitte se mäkihyppy – Et sukset jalassa hypätään. Tai sitte isot korstot vetää perässä rekkavaunuja. Tai akkaa kannetaan. Mut **irlantilaiset tykkää semmosesta päättömyydestä, ne kokee, et se on niinku samanlaisia ku heki.** (H15)*

5.3. Irlanti ajan myötä

”Mitä kauemman sä oot ollu täällä, niin sitä enemmän sulle tulee sellast tuntumaa tästä maasta ja näistä ihmisistä ja kaikist asioista mitä täällä tapahtuu.” (H8)

Työni tarkoituksena ei ole muodostaa kuvausta Irlantiin muuttaneiden suomalaisten akkulturaatioprosessista, mutta sopeutuminen vaatii kuitenkin jonkinlaista tarkastelua. Tässä alaluvussa kohdistan huomioni haastateltavien kokemuksiin itsessään ajan myötä

tapahtuneista muutoksista suhtautumisessa omaan paikkaan Irlannissa. Toisille maahan asettuminen oli vaikeaa ja toisille se oli vain uusien tapojen omaksumista ilman varsinaisia ongelmia. Ajan kulku on kuitenkin keskeisessä asemassa uuteen maahan sopeuduttaessa. Yi-Fu Tuan (2006) puhuu paikan tajusta, joka usein syvenee ajan myötä, vaikka ei aina sisälläkään ajallista ulottuvuutta. Ulkosuomalaisen paikan taju Irlannissa voimistuu erinäisten ympäristön ominaisuuksien tullessa tutuksi ja hallinnan tunteen lisääntyessä. Tarkastelen tässä sitä, miten suomalaiset kokivat Irlantiin sopeutumisen päälimmäisinä tarkastelun kohteinani aika ja muutos. Tällä ajan ja paikan yhteen kutomisella pyrin lähestymään kulttuurien välillä muotoutuvaa ulkosuomalaisen topobiografista minuuden kuvaa.

Keskeisiä suomalaisen Irlantiin sopeutumista edistäviä tekijöitä ovat haastattelujen perusteella kielitaidon kehittyminen, sosiaaliset suhteet, työelämässä mukana oleminen ja sosiaalisen käyttäytymiskoodiston hallinta.

Sosiaalinen verkosto on tärkeässä roolissa maahan sopeutumisessa. Irlannin suomalaiset löysivät usein omansa joko valmiina odottaneesta työyhteisöstä tai kumppanin sukulaisista ja muista tuttavista:

*”Mullahan oli kamalan helppo sinänsä tulla tänne, koska **mulla oli tavallaan valmis turvaverkko siinä mielessä, että kun mä tulin firmaan, josta puolet on ulkomaalaisia** [---] ja ne on ite ollu samassa tilanteessa ja tietää, mitä- Ja on tästä samasta syystä hyvin avuliaita.” (H6)*

Ku sä et tavallaan tullu Irlantiin, ku sä tulit sinne [työpaikkaan]. Sä tulit niitten muun maalaisten ihmisten kanssa tänne. Että se oli niinkun helppoa.” (H10)

*”Mun sopeutumista autto ihan hirveesti se, että koska mulla oli silloin poikaystävä ja nykyään mies, jolla on aivan ihana perhe ja tosi tosi iso perhe ja sit mulla tuli niinku saman tien viis siskoa lisää ja yks veli. [---] **Ne otti tälleen avokäsin mukaan siihen perheeseen.**” (H2)*

*”Mähän tulin tietysti miehen luo, et sen tuttavapiiriin sopeuduin melko pian, mutta tota ollaanhan me nyt samassa maanosassa herranjumala. Mun mies on aika erikoinen tyyppi ja sen kaveripiiri erikoista, että siihen sellaseen **main stream -Irlantiin meni sitten enemmän aikaa. Sitä sitten enemmän lasten kautta, töiden kautta.**” (H15)*

Jos sosiaalista verkkoa ei ollut valmiina, oli sopeutuminen joillekin vaikeaa:

*”Mä osasin siihen varautuu, kun se oli kuitenkin toinen kerta. Mutta **kyllä se oli rankkaa**, oli se ainakin yhtä rankkaa, kuin ekalla kerralla, jos ei rankempaakin.”*
(H13)

Kielitaidolla on suuri merkitys maahan sopeutumisessa. Young Yun Kimin (1988: 48) mukaan onnistunut sopeutuminen riippuu suoraan kyvystä kommunikoida uudessa kulttuuriympäristössä. Englanninkieli oli kaikilla haastateltavillani jollakin tasolla hallussa ennen Irlantiin muuttamista, mutta käytännön kielitaitoa korostettiin erittäin tärkeänä tekijänä kotiutumisessa ja uuden ympäristön psykologisessa haltuunotossa.

”Se kestää se tunne [ulkopuolisuus] aika kauan ja se lähtee tai ainaki mulla se lähti sitte pois, mitä varmemmaks kielitaito tuli.” (H8)

Sosiaalisissa tilanteissa käyttäytyminen on kussakin kulttuuriympäristössä erilaista. Kuten Haapala (1998: 113) toteaa, äärimmäisessä merkityksessään täysin käsittämätöntä kulttuuria ei inhimillisessä maailmassa ole: pystymme vieraassakin ympäristössä näkemään yhteyksiä asioiden välillä ja toteamaan järjellisesti faktoja havaitsemastamme. Paikan koettu vieraus ulkosuomalaisuuden kontekstissa on kuitenkin paljon hienovaraisempaa kuin Haapalan periaatteellinen idea: pienet eleet, kielellinen ilmaisu ja muut käytöstavat kantavat paljon merkityksiä, joita opitaan lukemaan vasta sisältä päin. Uudessa ympäristössä yksilö luo suhteita asioiden välille ja siten kehittää ymmärrystään ja omaa sisäpuolisuuttaan yhteisössä (ibid.). Young Yun Kim (1988: 49) puhuu *kommunikaatiokompetenssista*: mentaalisesta kyvystä asettua sosiokulttuuriseen ympäristöön luomalla keinoja nähdä, kuulla, ymmärtää ja reagoida ympäristöön. Kommunikaatiokompetenssin kehittymisen kautta yksilö integroi itsensä todellisuuteen ja todellisuuden itseensä. Esimerkiksi irlantilainen keskustelukulttuuri ja sosiaalisuus muutenkin ovat kovin erilaisia verrattuna suomalaiseen, kuten aiemmin tässä luvussa totesin. Haastatellut kokivat oppineensa luovimaan irlantilaisten kirjoittamattomien sääntöjen mukaan vähitellen:

”Mä olin ihan poikki niinku varmaan ekat kolme kuukautta. Must vaikeinta silloin alussa oli semmosten niinku pysyvien kaverisuhteiden luominen täällä. --- No sit ihan semmonen tän kaupungin- et oppi tuntemaan ja kaikkee. Et kyl siin mun mielestä loppujen lopuks meni reippasti yli vuosi, varmaan saatto mennä ehkä

jopa kaks vuotta, että oli sillain hyvin ja pysyvästi asettunu tänne ja tottunu tähän kaikkeen.” (H8)

”Joo, sanoisin [oppineeni], mutta siinä menee tosiaan vuosikausia” (H3)

Vähitellen ja osin huomaamatta on tapahtunut myös muutoksia suhteessa suomalaiseen kulttuuriin. Yhdessä paikassa oleminen sulkee fyysisestikin pois toisessa paikassa samanaikaisesti olemisen. Suomalaisten asioiden hallinta ei ole enää yhtä itsestään selvää kuin maassa asuessa. Suomalaiset asiat voivat alkaa tuntua vierailta ja kaukaisiltakin:

”Kun käy Suomessa ja kuulee juttuja, niin huomaa, että ei sitä ookaan ihan niin kärryillä, kuin luulee olevansa. Että suomenkielikin jo pelkästään muuttuu, että on sellasia sanontoja, joita ei ollu silloin kun itse asu siellä. Se on jännä, tuntuu, että mähän oon ihan pihalla, että en mä tiedäkään- mitäs toi nyt tarkottaakaan. Ne Suomen uutiset tarkentuu, kun siellä on lomalla, ihan eri lailla. Ei sitä oo niin perillä ku luulee.” (H11)

”Mikä mua ärsyttää suomalaisen kulttuurissa, on se, et suomalaiset on niin hirveen hiljaisia ja ne ei kykene niinku semmoseen small talkiin mikä mun on pitäny esim opetella silloin, ku mä oon tullu tänne. Se on siis sitä hiljasuutta, mikä suomalaista ei vaivaa, et se on semmosta niinku normaalia hiljasuutta, mutta mua se on alkanu ärsyttämään.” (H8)

Suomalainen, joka asuu Irlannissa, elää arkiympäristöään, oppii siitä ja muuttuu sen mukana. Samanaikaisesti Suomi asukkaineen muuttuu, eikä ulkosuomalaisen ote siihen ole välttämättä tiivis. Tuloksena on Irlannin oppimista Suomesta vieraantumisen kustannuksella. Sisäpuolisuuden painopiste kallistuu Irlannin puolelle.

6 Suomi

Tässä luvussa luon katsauksen Irlannissa asuvien suomalaisten Suomi-suhteisiin. Tarkastelen käytännön tasolla sitä, miten Suomi on läsnä arjessa: Kuinka tiivistä on Suomessa tapahtuvien asioiden seuraaminen? Vierailtaanko Suomessa usein ja kuinka paljon sukulaisiin ja tuttaviiin pidetään yhteyttä? Kuinka paljon suomalaisen yhteiskunnan muutoksista tiedetään? Toisaalta tarkastelen myös sitä, mitä Suomi

merkitsee Irlannin suomalaisille: mitä maasta kaivataan ja millaisena se nähdään vuosien ulkosuomalaisuuden jälkeen. Kulunut aika, eletty paikka ja jokainen tapahtuma vaikuttavat haastateltavien esiintuomiin tulkintoihin tilanteestaan ja ajatuksistaan, joista koetan tämänkin luvun myötä saada otetta. Muistot muuttuvat, ihmiset muuttuvat ja suhde Suomeen muuttuu, joten esiintuomiani tuloksia on tarkasteltava vain tämän hetken topobiografisena kuvana Irlannin suomalaisten suhteesta Suomeen.

6.1 Suomi arjessa

Irlannissa asuvien suomalaisten harrastuneisuus suomalaisten arkirutiinien suhteen on varsin moninaista. Yhteydenpito, suomalaisten perinteiden noudattaminen, ruoat, kirjallisuus ja muu kulttuuri – haastateltavien suhde näihin asioihin on kehittynyt ajan myötä omaan tilanteeseen sopivaksi. Toiset löytävät suomalaisista rutiineista ”kodin tunnetta”, ”palan Suomea”, kun taas toisille niillä ei ole arkielämässä suurtakaan merkitystä. Käsittelen tässä alaluvussa keskeisimpiä haastateltavien esiin tuomia Suomeen ja suomalaisuuteen liittyviä arjen toimintatapoja.

Osa Irlannin suomalaisista pitää yhteyttä Suomessa oleviin sukulaisiin ja tuttaviin päivittäin. Toisille kuulumisten vaihto on harvemmassa. Keskustelu ylläpitää arkitodellisuutta – se rakentaa, muuttaa ja kannattelee minuutta (Berger ja Luckmann 1994: 172–173). Ovatko Suomeen enemmän yhteyttä pitävät siirtolaiset siis sidoksissa suomalaisuuteen enemmän kuin harvoin soittelevat? Muotoutuuko heidän minuutensa enemmän suhteessa Suomeen kuin suhteessa Irlantiin? Irlannin suomalaisen topobiografinen kuva piirtyy myös näiden arjen käytänteiden kautta: paikkojen merkitykset, henkilökohtaiset suhdeverkot ja tietyille rutiineille annetut painoarvot asemoivat suomalaisen kokemuksissaan tiettyyn kohtaan kulttuurien välillä.

Nykysiirtolainen on yhteydenpitomahdollisuuksiltaan itsestään selvästi erilaisessa asemassa kuin vertaisensa sata vuotta sitten: merten yli kulkevia kirjeitä ei tarvitse enää odotella viikkotolkulla eikä soittaminenkaan ole vain joulun ja juhannuksen ylellisyyttä. Siirtolaisuus ei tarkoita kommunikaation katkeamista. Internet on keskeisessä asemassa ulkosuomalaisten yhteydenpidossa: sähköposti ja verkossa tapahtuvat puhelut nousivat

esiin lähes jokaisessa haastattelussa. Nettipuhelin Skype oli monelle Irlannin suomalaiselle ensisijainen yhteydenpitoväline.

*”Miehen mielestä [suhteet Suomeen ovat] vähän **liiankin tiiviit** ehkä. Et siin on se ongelma, et ku haluais kaikki lomat ja kaikki käyttää siellä. --- Ja ton Skypen kans **soitellaan aina- melkeen päivittäin** jonkun isoveljen tai äidin tai anopin kanssa.”* (H7)

”Kyllä mä niinkun suunnilleen joka toinen päivä soittelen parhaan kaverin kanssa.” (H4)

”Nytte ku äiti on saatu Skypeen, niin meillä on Skype-treffit äitin kanssa joka toinen viikko ja siskojen kanssa joka toinen viikko tai jotain tällasta.” (H6)

Suurin osa haastateltavista kertoi vierailevansa Suomessa pari kertaa vuodessa, useimmiten jouluna ja kesällä. Suomeen liittyvä työ tarkoittaa usein tiivistä matkustamista: eräs haastateltava kertoi käyvänsä Suomessa keskimäärin joka toinen kuukausi. Lentoyhteyksien paraneminen ja halpalentoyhtiöt ovat lisänneet vierailuja muidenkin suomalaisten kohdalla:

*”Mulla oli tapana käydä kerran vuodessa, mutta sitten **kun halpalentoyhtiö Ryanair alko kulkemaan, niin sittenhän me on käyty**. Mä käyn viikonloppuja niin, että mä otan yhden lapsista viikonlopuks. Että se on ihan muuttanu sitä matkaamista toisella lailla.”* (H15)

*”Kyl mä käyn siellä aika tiheään. Ja **nyt kun on suorat lennot, niin sehän helpottaa.**”* (H9)

Paikkana Suomi on tärkeä myös niille Irlannin suomalaisille, jotka luonnehtivat suhdettaan maahan etäiseksi. Paikkakokemukset halutaan pitää elävinä ja Suomi on selvästi osa minuuden paikkasidonnaista rakennusmateriaalia:

*”Sen huomaa, kun ei ole ollut Suomessa pitkään aikaan. **Et jotenkin tulee sellanen orpo olo, et siellä pitää saada käytyä vähintään pari kertaa vuodessa.**”* (H3)

Myös Suomen asioiden seuraaminen vaihteli tiiviydeltään haastateltavien välillä: toiset olivat hyvin perillä tapahtumista Suomessa kun taas toiset korostivat asuinmaan asioiden tuntemista. Tällainen jakautuminen oli usein yhteydessä tapaan, jolla kahden

kulttuurin välimaastossa elämiseen suhtauduttiin yleisemminkin: jos haastateltava piti mahdollisena kahteen maahan kuulumista, hän myös usein seurasi Suomen asioita aktiivisemmin kuin suomalainen, jolle yhteen paikkaan juurtuminen oli tärkeää. Lähes kaikki haastateltavat kertoivat seuraavansa Suomen asioita jossakin määrin, mutta seuraamisen tavoissa ja säännöllisyydessä oli eroja.

”No mä käyn Hesarin verkkosivuilla päivittäin noin kymmenen kertaa. Et enemmän must tuntuu, et mä seuraan suomalaisia uutisia ku irlantilaisia uutisia.” (H5)

”Mä seuraan itse asiassa tosi tiiviisti. --- Ton webbisivuston kautta ihan Helsingin Sanomia seuraan koko ajan, sitten katon Iltasanomien noita verkkosivustoja ja joskus sillon tällön katon Kauppalehden. Silleen mä haluun tietää suurin piirtein, et missä mennään, jos joskus tulis sellanen tilanne, että me esimerkiksi muutettas Suomeen tai mentäs vähän pitemmäks aikaa Suomeen.” (H2)

”Mä seuraan päivittäin Iltasanomii ja Iltalehtee. Et ainoastaan tämmösiä. Ja sit mul tulee kotiin Anna. Elikkä tämmösi juoruja oikeastaan vaan. Et mä oon aika pihalla suomalaisest politiikasta esimerkiks.” (H8)

” Mä syvennyn aika paljon siihen, missä mä oon. --- Ku mä oon täällä, niin mun on pakko seurata Irlannin asioita, koska se kuuluu tähän työnkuvaan. Että mä priorisoin aika paljon. Että siitä ei oo mitään hyötyä tietää, mitä Suomes tapahtuu.” (H12)

”Hyvin vähän. Mä kuulen vanhemmilta isot asiat ja jos on jotain kauheeta käyny, niin mä katon netistä. Mä itse asiassa taidan olla niin vanha, että netti on tullu mulle kauhean hitaasti semmosena tiedonlähteenä. Et mä en osaa niinkun lehtiä lukea sieltä ja semmosia.” (H15)

Lasten saaminen vaikuttaa aineistoni perusteella olevan merkittävä vaikutin Suomi-kontaktien tiivyyteen: perheen perustamisen jälkeen suomalais-irlantilaisissa perheissä useimmiten herää tarve perehdyttää lapset myös suomalaisen vanhemman kulttuuritaustaan ja siten pitää heidän tulevaisuuden mahdollisuutensa avoimina.

”Mä luulen, että lapsen myötä varmaan ehkä alkaa pikkuhiljaa sellanen suomalaisuus korostumaan, koska haluu kuitenkin välittää niitä omia perinteitä, et mitä itellä on ollu, niin eteenpäin. Ei nyt mitenkään kaikkia, mut siis jotain juttuja.” (H8)

Se, että mun lapset voi pitää Suomessa- mä aattelin sillä tavalla, että antaa lapsille niinku mahdollisuudet, että okei me asutaan nyt täällä Irlannissa, mutta vaikka tulevaisuudessa jos he haluaa mennä Suomessa vaikka yliopistoon, niin he voi tehdä täysin valinnan itse, että kiinnostako heitä mennä Trinity Colleegeen Dublinissa vai yliopistoon Suomessa. Et he voi ite niinku valita. (H2)

”Musta ois kiva, jos joku niistä vaikka opiskelis Suomessa. Ja sit me yritetään saada niitä armeijaan Suomeen. --- Et semmonen vois olla kiva kokemus ja sit se on erittäin hyvä suomen kielelle. --- Se suomalaisuus vois iskostua, että se on tosiaan ytimessä.” (H12)

Suomalaisella musiikilla, elokuvilla ja kirjallisuudella on sijansa Irlannin suomalaisten arjessa, vaikka kaikki eivät niitä keskeisinä pidäkään. Naistenlehtiä kierrätetään suomalaisnaisten kesken ja paperiversioina Irlannin saavuttavat lehdistä ainakin Anna, Vauva-lehti, Avotakka ja Helsingin Sanomat. Eräs haastateltava pysyy kotipaikkakuntansa tapahtumien tasalla sukulaisten väsymättä lähettämän paikallislehden avulla.

Musiikin saralla lastenlaulut ja joululaulut edustavat suomalaisuutta monissa kodeissa. Metallimusiikki, tango ja suomipop saivat myös mainintoja aineistossani, mutta pääasiassa suomalaista musiikkia harrastettiin haastateltavien keskuudessa satunnaisesti asenteella ”hei nyt mä kuuntelen jotain tiettyä” tai ”joskus kun on vieraita, niin laitetaan Sibeliusta soimaan”. Osa haastateltavista oli kantanut mukanaan mieltymystä lapsuutensa ja nuoruutensa aikaisiin muusikoihin, joiden edelleen uudessa kotimaassa koettiin pitävän yllä kosketusta suomalaisuuteen:

”Ja musiikkia on sit enemmänki, nää oman lapsuuden Hassisen koneet ja tota Eppu Normaali ja Juicet ja tämmöset. Että ne kaikki löytyy kyllä.” (H6)

Suomalaisten keskuudessa työtä tekevä informantti piti musiikkia myös ovena suomalaiseen mielenmaisemaan ja väylänä tietynlaiseen työssä tarvittavaan suomalaiseen vireeseen:

” Mul on tapana korvalapuis kuunnella just jotain Hassisen koneita tai muita ku mä oon menos töihin, et mä saan semmosen kick ass- Suomi-filarin. (H15)

6.2 Kieli

”Kissalle puhun välillä suomea. Ja seki menee suurimman osan täytyy sanoa englanniksi.” (H6)

Kieli on sosiaalinen konstruktio, kollektiivinen merkitysjärjestelmä, joka on tiiviisti yhteydessä ympäröivään kulttuuriin. Kieli asemoi yksilön tiettyyn yhteisöön. Kielitaidon kautta yksilö tuntee yhteisön arvot, vaikka ei niitä jakaisikaan (Hall 2003: 89–90). Tällaisessa yhteisössä yksilö on kielellisesti sisäpuolinen. Miten ulkosuomalaiset kokevat kaksikielisyyden, jossa äidinkielen asema heikkenee vuosien mittaan uuden kielen vallatessa alaa? Muuttuuko minuus kielenkäytön muuttumisen myötä? Kuinka tärkeänä kielitaidon pysyvyyttä pidetään?

Irlannin suomalaiset vaikuttavat aineistoni perusteella sopeutuneen englanninkieliseen ympäristöön erittäin hyvin. Haastatteluissa ei tullut esiin ongelmia englannin kielen suhteen, vaan päinvastoin suomen kielen heikentymistä harmiteltiin. Huomasin itsekin useaan otteeseen haastattelujen varrella englanninkielen kieliopin rakenteiden tunkeutumista haastateltavien suomalaisen puheeseen sanajärjestysten tai suorien käännösten muodossa. Osa suomalaisista kertoi pitävänsä suomea tietoisesti yllä esimerkiksi pyrkimällä lukemaan joka toisen kirjan suomeksi, mutta suurimmalle osalle arjessa täysillä eläminen ja kieliympäristöön sopeutuminen oli keskeisempää. Paikkakokemukseen kuuluu kielessä eläminen. Usein valinta kielten välillä koetaan pakolliseksi.

”Toisaalta se oli ehkä se hinta, jonka mä jouduin maksamaan siitä, että mä pystyn kirjoittamaan täysin virheettömästi englanniksi. --- Se on täysin välttämätön ja kannattava investointi. Mut on se toisaalta vähän himpun verran surullistakin, että suomenkielen taito on vähän kärsinyt.” (H3)

Irlannin suomalaiset tiedostavat suomenkielen rappeutumisen:

”Semmosta oon huomannu semmosta niinko tietyllä tavalla rappeutumaa, joka toivottavasti häviäis pian. Esimerkiks ku mä oon Suomessa ja mä luen lehteä, mä luen Hesaria, joskus ku on oikeen pitkä yhdyssana, niin mä en ensilukemalla hahmota, että mistä se- että mistä kohtaan se meni poikki. (H6)

*”Mulla on täällä niinku pari semmosta suomalaista, jonka kanssa mä oon yhteydessä ja sitten **meil on niinku kehittyne sellanen oma kieli- se on semmost suomen ja englannin sekotusta**, et puolet lauseesta voi olla suomeks ja puolet englanniks. Että mun suomen kieli on todella rapistunu ja siis mun kirjoituskieli on tosi paljon heikentyny. Siis mä huomaan semmosia, että ei vaan tuu niinku niit sanoja silleen mieleen. Kyllä ne muistaa, mutta ne ei tuu niin helposti enää, eikä **siinä kielessä oo niinku sellasta touchia ollenkaan ku ennen.**” (H8)*

Kielten suhteet ja niiden ilmaisukyky herättivät keskustelua haastatteluissa:

*”**Mä en nauti runoista englanniksi, mä en saa sitä samaa sanojen väriä ja tunnetta, mikä siihen tulee, kun mä suomeksi luen runoja ja nautin niistä.** --- Mutta sitte esimerkiksi jotku kirjat, jos niitä on lukenu englanniksi, niin niitä on taas tönkkö lukea suomeksi.” (H6)*

*”**Kun suurin elementti koti-ikävään on kuitenkin se kieli.** Vaikka englantia puhuu hyvin ja se on koulussa opittu pitkään, niin se on kuitenkin aina se toinen kieli. Se ei oo kuitenkaan se emotionaalinen kieli.” (H15)*

Ulkosuomalainen voi suhtautua äidinkieleensä monella tapaa: toisille se edustaa minuuden ylläpitotapaa kun taas jotkut pitävät kieltä puhtaasti vain välineellisenä työkaluna arjessa:

*”**En mä tiedä onks se tärkeetä. On sitä kiva puhua. Se on jotenkin enempi väline ku itseisarvo sinänsä. Sitä käyttää ku tarvii.**” (H14)*

Perheelliset Irlannin suomalaiset pyrkivät suurelta osin puhumaan lapsilleen suomea. Aina se ei ole käytännön vuoksi helppoa: osa suomalaisista elää niin sisällä englanninkielessä, että suomen puhuminen on vaivalloisempaa. Usein myös perheen yhteisen kielen olemassaolo koetaan tärkeämmäksi kuin systemaattinen suomen puhuminen lapsille:

*”**Mä yritän. Mut se on vaikeeta, kun mä tunnen, että mä en voi jatkuvasti puhuu mun tytölle suomee** --- ku sit meidän perheel ei oo sellasta yhteistä kieltä ollenkaan.” (H8)*

*”**No mä puhun mun lapselle suomee ja vaan suomee**” (H13)*

*”**Mä puhun sitä aina lapsille kotona paitsi siis joskus ku on väsynyt, niin lipsuu englantiin,** koska mun on paljon helpompi puhua englantia. Mut mä yritän*

parhaani mukaan puhua vain suomea lapsille ja se auttaa mua pitämään sitä yllä.” (H3)

6.3 Muistot ja nostalgia

Vaikka Irlannin suomalaisten suhteet Suomeen olisivat tiiviit – yhteyttä pidettäisiin ahkerasti ja lomalla käytäisiin usein – ei Suomi kuitenkaan ole heille arjen elinympäristöä, ruumiillisesti eletty paikka. Kotimaa on Westinin (2000: 41–42) mukaan paikka elämän aika-tila -jatkumossa, jossa liikutaan ajan läpi riippumatta siitä, vaihdetaanko paikkaa vai ei. Kotimaan spatiaaliseen sijaintiin voi palata, mutta temporaalisesti se ei ole mahdollista. Kotimaa sijaitsee siis siirtolaisen mielessä. Suomi saa Irlannin suomalaisen mielessä aseman paikkana, josta ehkä ikävöidään joitakin piirteitä ja asioita, ja joka elää mielissä muistoina tai mielikuvina. Suhde Suomeen muuttuu ajan myötä, kun elämää rakennetaan aika-tila -jatkumossa ulkosuomalaisena, Suomen ulkopuolella. Suomi ei ole enää arjen asuinympäristö, vaan ulkopuolinen kiintopiste, lähtökohta, nostalgian paikka ja muuttuvien muistojen kohde.

Karjalaisen (1997: 235) mukaan minuus muodostuu ajan ja paikan solmukohdassa – tietyssä hetkessä suhteet menneisyyteen ja tulevaisuuteen ovat tietynlaiset, toisella hetkellä ne ovat jo muuttuneet toisiksi. Suhde menneisyyteen rakentuu muistojen kautta. Siten voidaan sanoa, että minuuden osasia löytyy muistoista. Irlannin suomalaisten paikkasidonnaista minuutta voidaan siis jäljittää pureutumalla muistoihin: ne kertovat tämänhetkistä tarinaa suhteesta Suomeen. Koska muistot ovat jokaiselle erilaiset, on kullakin ainutlaatuinen ajan ja paikan tekstuurinsa (Karjalainen 1997: 235).

Aineistoni sisältää valtavasti erilaisia viitteitä Suomeen ja suomalaisuuteen. Näen parhaaksi ja tilannetta kuvaavimmaksi nostaa tässä esiin tunnelmaan ja mielikuviin liittyviä tekijöitä haastateltavien puheessa. Suurimmassa osassa haastatteluja Suomi piirtyy esiin nostalgisesti: Suomessa ollessa nautitaan asioista, ”joita on aina tehty”, jotka Irlannissa ovat toisin. Suomea luonnehditaan useimmiten varsin samantyyppisin attribuutein: puhtaus, tila, rauha, luonto... Monille suomalaisille lomailu Suomessa sisältää jokaisella kerralla samoja aktiviteetteja: esimerkiksi mökkeily, torilla käyminen, kalastaminen ja metsässä kävely toistuivat useissa haastatteluissa. Kun Suomi ei ole

enää läsnä arjen elämässä, etsitäänkö Suomeen liittyvää sisäpuolisuutta näistä lomarutiineista?

Paikan tunnelmaa koetaan usein moniaistisesti. Minkälaisia aistimuksia Irlannin suomalaiset liittävät Suomeen? Haastattelussa tulivat esiin niin kesäisen kaupunkitorin herneiden ja mansikoiden makeus, metsän ja koivun tuoksu kuin luonteva hiljaisuuskin. Seuraavat lainaukset havainnollistavat aistien keskeisyyttä paikkakokemuksessa: ne luovat välähdyksenomaisesti kuvaa Irlannin suomalaisten merkityksellisinä pitämistä asioista Suomessa. Ne myös kuvaavat käsin kosketeltavasti tunnelmaa.

”Ja sitte kaikki nää --- se kun on kesällä kalassa yöllä hiljaisella joella ja kaikki se tavallaan se hiljaisuus ja se hajukin mikä siitä tulee --- ” (H6)

”Enhän mä nyt Geisha-patukkaa jaa. Että siinä on niin paljon muistoja ja se on mun juttu ja kaikkee tämmöstä.” (H15)

--- puhtauden tuoksu. Et ku menee jo lentokentälle Suomeen, niin siellä on ihan älyttömän puhdasta verrattuna esimerkiksi Dubliniin.” (H8)

Mut siinä [-]järven jäällä hiihtäminen kevätauringossa, se ois kiva kokea vielä useamman kerran elämässään.” (H3)

Suomesta kaivatut asiat toistuivat haastateltavien puheessa. Neljää vuodenaikaa, ruisleipää ja karjalanpiirakoita, puhtautta, tilaa ja luontoa, salmiakkia ja järjestelmällisyyttä kaivataan. En pyri luomaan stereotyyppistä kuvaa suomalaisten kaipuun kohteista, eivätkä kaikki Suomea kaipaakaan, mutta nostalgia näyttää liittyvän pitkälti juuri näihin Suomen muista maista erottaviin tekijöihin. Kääntöpuolikin kuitenkin nähdään: Irlannissa voi tasaisemman lämpötilan vuoksi kulkea pyörällä läpi vuoden (H6) ja kaivattujen elintarvikkeiden tilalle löytyy uusia paikallisia suosikkeja, joita ei puolestaan saa Suomesta (H5).

Näköaistia pidetään usein ensisijaisena ympäristön havainnoimisaistina (ks. esim. Forss 2007: 78). Paikkakokemus muodostuu kuitenkin moniaistisena kokonaisuutena. Etenkin muistot ja tunteet kiinnittyvät useisiin aisteihin ja elävöityvät pitkälti assosiativisten aistien kuten hajun tai kuulon kautta. Nostalgian tai koti-ikävän tunne voi laueta

aistiärsykkeiden kautta ja eräs haastateltava olikin huomannut musiikilla oleva tällainen vaikutus:

”Musiikki tekee sit sen, että jos mä kuuntelen suomalaista musiikki, niin mulla tulee siitä kyllä koti-ikävä monta kertaa. Et se laukasee sen sellasen- Et jos kuuntelee jotain J. Karjalaista, tai jotakin semmosta, niin sit tulee mieleen, et mitä kaikkee siel Suomessa on ja mitä ne kaverit ja kaikki...” (H11)

6.4 Tulevaisuus – Suomi, Irlanti vai kolmas maa?

Haastattelemistani suomalaisista löytyi sekä Irlannissa tulevaisuutensa näkeviä että Suomeen palaamista suunnittelevia ihmisiä. Lisäksi oli myös heitä, joiden tulevaisuudennäkymät olivat auki – työn tai muiden virikkeiden vuoksi oltiin valmiita vaihtamaan maata, kun aika olisi kypsä. Tämän alaluvun sijainti osana Suomea käsittelevää lukua selittyy sillä, että suurin osa haastateltavikseni valikoituneista suomalaisista näki tulevaisuutensa enemmän Suomi-keskeisenä kuin elämän tällä hetkellä. Eläkeikää oli pohdittu ja monella on suunnitelmissa tai jo valmiina Suomessa ”kesäpaikka” tai ”kakkoskoti”. Tuon tässä esiin myös muunlaisia tulevaisuudensuunnitelmia, koska en näe tarkoituksenmukaiseksi ripotella niitä muiden lukujen alle.

”Tällä hetkellä tää on mun koti, mutta niinku sanottu, mä en aio olla täällä ikuisesti. Että mulle on tavallaan niinku selviö, että mää muutan takasin Suomeen.” (H6)

”Ehkä varmaan myöhemmällä iällä sitte [mahdollinen Suomeen palaaminen]. Mut sitä ei oikeen tiedä, se riippu lapsista sitte. Ja jos on lapsenlapsia, niin missä ne on. Mut kyl mä niinku näkisin, että jonkunlainen tällanen tukikohta Suomessa, että eläkepäiviksi Suomeen, luulisi- Mutta en mä tiedä. Ja kyllä meidän lapset- ne haluais mökin.” (H12)

”Mä oon 99-prosenttisen varma siitä, että mä en tuu koskaan palaamaan Suomeen pysyvästi”. (H3)

”Ja vaikka välillä on leikitelly sillä asialla, että muutetaanpas nyt Suomeen, niin ei mulla ois kuitenkaan ikinä rohkeutta lähteä. Tai siis- Ei mulla ois niin paljoo energiaa ja rohkeutta lähtee taas sinne. [Aviomieskään] ei puhu sanaakaan suomee.” (H10)

”Meikäläisen ajattelu on kovasti pragmaattinen, että sinne mennään, mikä toteuttaa ne tarpeet, mitä nyt jollakin hetkellä on. On se sit Suomi tai Kanada, niin se on loppujen lopuksi aika epäoleellista. --- Toivon mukaan velattomana ja sen verran rahaa, ettei tarttis ihan tölkkilihaa syödä. Kokemuksia viisaampana ehkä. Mitä kokemuksia ja missä – en tiää.” (H14)

Erilaiset elämäntilanteet, taustat, mennyt elämä, sosiaaliset suhteet ja moni muu jokaiselle erilainen asia vaikuttavat siihen, miten tulevaisuus nähdään. Henkilökohtaisista ominaisuuksista riippuu myöskin se, kuinka tärkeäksi suunnittelu ylipäätään koetaan. Kuten monesta muustakaan käsittelemästani asiasta, ei myöskään tulevaisuudensuunnitelmista ole aineistoni perusteella mahdollista muodostaa kaikkia Irlannin suomalaisia koskevaa yleistettyä käyttäytymiskaavaa. Yksi näkee tulevaisuutensa elämismaailman selkeästi Irlannissa, toiselle se toteutuu todennäköisesti Suomessa ja kolmas ajattelee kosmopoliittisesti: *”sitä ollaan siel mis ollaan, tarpeen mukaan”* (H14).

7 Koti

Tässä luvussa käsittelen kotia monissa sen merkityksissä: koti on fyysinen asumus, asunto, mutta se on myös kokemus jostakin omasta suhteesta ympäröivään maailmaan. Reflektoin Irlannin suomalaisten ajatuksia kodista niin arjen asuntona kuin kuulumisen paikkanakin. Käsittelen alla ensimmäisenä Irlannin suomalaisten koteja asuntoina: miten suomalaisuus näkyy kodeissa konkreettisesti? Mitä suomalaiset käyttötavarat ja sisustusesineet merkitsevät Irlannin suomalaisille? Seuraavaksi siirryn käsittelemään kahden maan välimaastossa elämisen vaikutuksia haastateltavien kuulumisen tunteeseen: missä he mieltävät kotinsa olevan? Onko koti fyysinen rakennus vai mielentila? Voiko koti olla monessa maassa yhtä aikaa, vai tuleeeko juurtumisen paikka valita? Seuraavaksi, luvussa 7.3, tarkastelen arjen rutiineihin kiinnittyvää, paikkaan sitoutumatonta kuulumista, joka monen Irlannin suomalaisen puheessa muodostaa kodin. Luvussa 7.4 käsittelen ulkopuolisuuden, väliin putoamisen tai muukalaisuuden kokemuksia, joita ulkosuomalainen voi matkallaan kohdata. Koti-teeman käsittelyn päätän luvussa 7.5 pohtimalla ajan vaikutuksia paikan kodiksi kokemiseen.

7.1 Irlannin suomalaisen koti: käkikelloista keramiikkaan

”Kokolattiamatot pois ja räsymatot tilalle” (H15)

Sain kenttätyöaikani vierailta muutaman Irlannin suomalaisen kotona. Suomalaiset tekstiilit ja astiastot pistivät ensimmäisenä silmään ja eräällä haastattelunauhalla kukkuu kotoisasti käkikello (ks. kuva 9) Kahvipöytä oli muutamassa tapauksessa katettu suomalaisin astioin (ks. kuva 8) ja kirjahyllyistä löytyi suomalaisia kirjoja, CD-levyjä ja elokuvia. Kodeissa tekemistäni havainnoista ja haastateltujen kertomuksista koostan tähän esittelyn tavoista, joilla suomalaisuus näkyy Irlannissa asuvien suomalaisten kodeissa.

Kuva 8. Suomalaisia astioita Irlannin suomalaisen kotona. Heinäkuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Kuva 9. Käkikello. Syyskuu 2008. (Kuva S. Saarela)

Toisille Suomen visuaalinen lähellä pitäminen on tärkeämpää kuin toisille, mutta suurimmassa osassa suomalaisten koteja etninen tausta näkyy ja suomalaisten esineiden arkikäyttöä ja esilläpitoa pidetään tärkeänä.

*”Eliikkä Iittalan laseja on ja nyt mä aion seuraavalla kerralla ostaa Marimekon pöytäliinan tai verhot – jotakin sellasta suomalaisuutta mä kaipaen nyt jotenkin enemmän, että en oo niinkään sitä aikasemmin harrastanut. --- Ja oon mä omia huonekaluja tuonu. **Kiva, ku on tavallaan semmonen oma palanen, pieni palanen sitä Suomea täällä.**” (H11)*

*”Mut tost Marimekost- mulla ei oo koskaan Suomes ollu mitään Marimekkoo, mut jotenki **tääl se tuntuu kivalta**. Ja sitte lapsille oon ostanu Marimekon vaatteita. Suomi-kerhoon täytyy aina pistää jotain Marimekkoo.” (H7)*

Toisaalta myös tottumus on vaikuttanut suomalaisten esineiden käyttöön ja sitä kautta suomalaisuus on siirtynyt arjen toimintaan Irlannissa:

*”No ei mulla vasitusti tuu tuotua, mutta esimerkiksi mitä mulla oli astioita ennestään, että Hackmannin kahvelit ja Kermansaven astiat ja Arabian lautaset ja Muumimukeja ja jotain tekstiilejä. --- Jotaki semmosia, mitkä on ihan vaan designiltaan parempia --- jotaki juustohöylää ja tämmöstä. **Mutta ei sen takia, että se on suomalaista, vaan sen takia, että siihen on niinkö käsi tottunu**”. (H6)*

Suomalainen kirjallisuus lastenkirjoina, dekkareina ja Finlandia-palkinnon voittajina oli keskeinen osa kodin konkreettista suomalaisuutta suurimalla osalla haastateltavista. Samoin tekstiilit mainittiin monissa haastatteluissa.

”Tää on ihan semmonen täytyy sanoa Muumi-museo, että täällä on niin paljon kaikkee [Muumi-aiheista]. Ja kaikkii meidän äidin kutomia pannulappuja. Ja sitten kaikki mummolta saadut räsymatot. Ja kauheesti kaikkii suomalaisia kirjoja.” (H13)

”Ja se näkyy tietysti siinä, että on suomalaisia vaatteitakin lapsilla, kurahousuja oli ennen, kun muilla taas ei ollu. Sitte tietysti kirjahyllyssä näkyy.” (H12)

Haastateltujen mielikuvat Irlannin suomalaisten kodeista yleensä olivat melko yhtenäisiä: kertomuksista kävi ilmi, että suomalaisuutta korostetaan mielellään visuaalisin keinoin ja suomalaisuuden ilmentymät kodeissa ovat melko samantyyppisiä keskittyen designiin ja keittiön käyttötavaroihin:

*”Suomalaiskodinhan erottaa siitä, että siellä ehkä on Alvar Aalto -maljakko, sit siellä varmaan on Marimekkoa ja sit siellä on Arabiaa ja Iittalaa. Ja sit siellä on Fiskarsin saket ja varmaan Hackmanniaki löytyy. Et **suomalainen design näkyy suomalaises kodissa, oli se koti missä tahansa**.” (H12)*

*”Useimpien suomalaisten kotona näkyy, jos se heitä kiinnostaa. Näitä Iittalan lintuja ja kaikkee tollasta. Kyl ne suomalaiset joita mä tunnen, joita mun ikäluokassa on, kyllä ne **hyvin ylpeästi tuo esiin sitä suomalaisuutta** silleen kivalla tavalla, että niillä saattaa olla joku Kalevala-koru jossain tilaisuudessa tai jotain suomalaisia vaatteita.” (H9)*

7.2 Kuuluminen – valinnan paikka vai koti kaikkialla?

Tässä alaluvussa luon silmäyksen haastatteluissa esiin tulleisiin erilaisiin tapoihin suhtautua paikkasidoksiin ja kuulumisen tunteeseen ulkosuomalaiskontekstissa. Jo haastattelujen varhaisessa vaiheessa huomasin kuulumiseen liittyvien ajatusten olevan kovin vaihtelevia, eri tasoilla käsitettyjä ja henkilökohtaiselta painoarvoltaan monenlaisia. Aineistostani löytyi informantteja, joiden mielestä kahteen paikkaan yhtäaikaaisesti kuuluminen on täysin mahdollista. Toiset taas vaihtavat kuulumisen kohdemaata joustavasti tilanteen mukaan ilman ongelmia. Osa haastateltavista pitää läheisen paikkasidoksen luomista yhteen maahan tärkeänä, jotta juurtuminen ja kotiutuminen ylipäättään mahdollistuvat. Ajatukset kotimaasta ja kuulumisesta voivat myös muuttua ajan myötä, eikä paikkaan tai kansallisuuteen kuuluminen edes ole kaikille tärkeää tai keskeinen kokemusmaailman osa-alue.

Osa ulkomailla asuvista suomalaisista näkee paljon vaivaa sen eteen, että suhteet kumpaankin maahan pysyvät jatkuvasti läheisinä, kummankin maan tapahtumista ja olosuhteista ollaan tietoisia ja kumpaakin maata pidetään yhtä lailla kotimaana.

*”Ei oo mitään ongelmaa kuuluu kumpaankin. --- Mä oon tyytyväinen. Mä tykkään olla täällä hirveesti, mul on täällä perhe. Mut koska mul on myös tiivis perhe Suomessa, niin **mun mielestä mulla on perhe kahessa paikassa.** --- Meille oli tärkeempää, että meillä oli tiukat kiinnekohdat kahdes maassa ja me pidetään niistä hyvää huolta.” (H2)*

Aineistossani kuitenkin yleisempää oli kahden maan kotimaaksi tunnistaminen kahdella eri tasolla ja maiden painoarvon vaihtelu ajan myötä. Kingin (1995: 29) mukaan siirtolaisen paikantaju on usein dualistinen: ollessaan toisaalla hän identifioituu kotiin ja kotona identifikaatio suuntautuu ulkomaille. King käyttää nimenomaan termejä ’koti’ ja ’ulkomaat’ puhuessaan identifikaatiosta, mutta itse viittaa mieluummin kahteen tasa-arvoiseen paikkaan, joissa kummassakin on kodin ulottuvuuksia (jos koti ymmärretään sisäpuolisuuden ja samastumisen kautta), mutta myös vierautta ja ulkopuolisuutta. Kahdella eri tasolla tarkoitan, että monet puhuivat Irlannista nykyisenä, arjen konkreettisena kotimaana ja Suomesta lapsuuden ja muistojen mielenmaisemallisena kotimaana. Painoarvon vaihtelulla taas viittaa siihen, että haastateltavat kertoivat keskittyvänsä kuhunkin olinpaikkaansa kerrallaan toisen painuessa taka-alalle; Suomen

asioita ei välttämättä seurata lainkaan Irlannissa ollessa, mutta Suomen vierailulla Irlanti unohtuu ja Suomessa eletään kuten aina ennenkin.

*”Mä oon sellanen, että ku mä oon Suomessa, niin mun mielestä Suomi on aivan voittamaton, mutta nyt kun mä asun Irlannissa, niin sit Suomi niinku unohtuu. --- **Ku mä olen täällä, niin mulle riittää olla täällä ja mua ei oikeen kiinnosta, mitä Suomessa tapahtuu. --- Ja sitte ku mä oon Suomessa, niin tuleeki sellanen olo, että nyt jos yhtäkkiä Irlanti häviäis maailmankartalta, niin se on ihan ku mä en ois missään ollukaan.**” (H12)*

”Se riippuu aika paljon siitä, koska kysytään. Kun on pitempään ollu Irlannissa, niin ehkä se kallistuu enemmän Irlannin puolelle. Pari viikkoo ku on Suomessa taas pyöriny, niin niin se vaan heilahtaa taas sinne.” (H14)

”Ku sä oot Irlannissa, niin sit sä oot Irlannissa – Jos sä oot Suomessa, sä oot Suomessa.” (H1)

*”Itse asiassa sä oot saanu mut varmaan aika huonolla hetkellä kiinni, ku mä oon just tullu Suomesta. --- **Kummassakin maassa sen unohtaa aika nopeesti, että millasta siel toisessa on ollukaan.** No nyt tietysti tässä Suomi-jutussa taas kestää, ku mul on edelleen 500 grammaa Oltermanniakin kotona, mitä mä syön harkiten ja nautiskellen. Mutta joo se unohtuu kyllä aika äkkiä se toinen.” (H5)*

Osa haastatelluista taas korosti selkeää paikkasidonnaisuutta osana ulkosuomalaisena rakentamaansa minuutta. Heille kuulumisen johonkin paikkaan on tärkeää ja siksi he haluavat panostaa integraatioonsa ja juuriensa kasvattamiseen uuteen kotimaahan.

*”On se siis tärkeätä, että kuuluu johonki yhteiskuntaan, johonki semmisiin verkkoihin. ---Ja just se, että miks mullaki niin monet kaverit Suomessa jää- ku se **on niin tärkeätä rakentaa ne juuret niinku tänne.** Ku sä et pysty ylläpitämään-kahta kuulumista ei mun mielestä pysty ylläpitämään. --- Suomalaisen elämän asiat menee tietenki samal tahdil eteenpäin kun mun asiat menee täällä ja sit ku sä et oo niis mukana, niin et sä voi kuuluu enää niihin juttuihin niinku. --- **Pitää mun mielestä tehdä se valinta, että kumpaan kuuluu.**” (H8)*

”On tärkeää kuulua tänne, koska muuten se viihtyminen ois varmaan sitä sun tätä. Ja arki ois tosi ikävää, jos ois semmonen epämääräinen juureton olo, että ei kuulu mihinkään.” (H11)

Paikkaan kuulumisen tarpeellisuus voidaan myös kyseenalaistaa. Stuart Hall puhuu paljon lainatuissa kirjoituksissaan (ks. esim. Hall 2003) diasporasta siirtolaisten identiteettiä ja paikkasuhteita luonnehtivana tilana. Se sisältää käsityksen kodista ja

identiteetistä liikkuvina ja moninaisina, ilman lineaarista ajatusta juurista ja jostakin paikasta poissaolemista. Myös Avtar Brahmin (1996: 179–180) mukaan diasporan käsite kyseenalaistaa selkeiden alkuperien diskurssin ja ottaa silti huomioon kotiutumisen halun ilman viitettä kotimaan kaipuuseen. Tämän erottelun Brah näkee tärkeänä, koska kaikkiin diasporiin ei liity paluun ulottuvuutta. Puhutaan myös *postmoderneista nomadeista*, (ks. esim. Bauman 1996: 181–183) jotka eivät ole mistään kotoisin ja ovat kotonaan kaikkialla. Lähinnä niin kutsutut matkalaukkulapset, jatkuvasti asemamaata vaihtavien diplomaattien lapset, kokevat tällaisen olotilan, mutta viitteitä postmoderniin nomadismiin samoin kuin diasporaiseen minuuteen löytyi myös Irlannin suomalaisten haastatteluaineistosta. Seuraavaksi siirryn käsittelemään kotia edellistä abstraktimpana mielentilallisena kategoriana ulkosuomalaisten paikkajäsennyksissä. Ensin pohdin tuttujen toimintatapojen ja rutiineiden merkitystä kotoisuuden rakentajina Irlannin suomalaisten kertomuksissa.

7.3 Koti rutiineissa

Ulkosuomalaiskokemusta tarkasteltaessa nousee väistämättä esiin kodin määrittelytarve: jos synnyinmaa tai kotipaikkakunta, äidinkielen ympäristö tai sukulaiset ei ole koti, mitä koti on? Mistä kodin tunne syntyy?

Dublin on kollektiiviselta historialtaan ja ulkoisilta puitteiltaan suomalaisten keskuudessa leimallisesti tietynlainen paikka. Kaikki Irlannin suomalaiset eivät kuitenkaan jaa yhtä ja samaa paikan tuntua Dublinissa, vaan heistä kullakin on oma kaupunkinsa. Kuten Doreen Massey (2008: 27, ks. myös Haapala 1998) toteaa, paikan identiteetti ei ole yhtenäinen ja saumaton, vaan yksilöiden reitit paikan halki, heidän suosikkipaikkansa ja heidän ylläpitämänsä yhteydet tämän tutun paikan ja muun maailman välillä vaihtelevat suuresti. Tästä syystä Irlannin suomalaisen paikkaan kuuluminen Dublinissa ei ole yksiselitteistä: jokaisella paikan kokijalla on oma käsityksensä paikan ominaisuuksista. Mistä tekijöistä sisäpuolisuuden tunne syntyy? Mikä tekee Dublinista ja Irlannista kodin ulkosuomalaisen kokemuksissa? Kodin tunne liittyy fyysisen paikan lisäksi ympäristön aineettomiin asioihin. Tuttuus, päivittäiset rutiinit ja pysyvä sosiaalinen piiri mainittiin haastatteluissa sisäpuolisuuden tunnetta lisäävinä tekijöinä.

”Koti mulle on se paikka, jossa minä päätän ja johon minä teen kotini, mutta se ikävä kyllä tarkoittaa sitä, että siinä on myös jotain sellasta- ei nyt keinotekoista, mutta sellanen niinku yrittämisen meininki. Se ei ole täysin luontaista tai luonnollista. --- Se, että tuntee jotenki- tunnistaa ne asiat, jotka on sun ympärillä ja tuntee olevansa niihin sidoksissa. Ja tietää ne tutuiksi ja turvallisiksi.” (H3)

”Ihan ne rutiinit kotona mitä tekee, koska arki on sitä samaa kaikkialla. Pitää tehdä kotihommat, siivota, laittaa ruokaa. Se semmonen perusturvallisuus tulee sitä, ku on se oma koti ja sen saa pitää omissa järjestyksessä. Ihan yksinkertaisista asioista se on kiinni.” (H11)

”Musta tuommosista arkirutiineista. Joo ehkä se on siinä se tärkein. Ja sit se, että sä oot samojen ihmisten kanssa tekemisissä päivittäin tai viikoittain tai säännöllisin väliajoin. On ne sitte sun työkaverit tai tutut tai naapurit tai jotku muut.” (H8)

Kodin tunnetta Irlannissa rakentaa useissa kertomuksissa kokemus jostakin omasta, siitä, että paikka on eletty tutuksi ja oma kädenjälki ja vaikutus näkyy lähiympäristössä.

”Ja onhan se semmosta, kun on tämmösessä talossa, jossa on kuitenkin kaikkea puuhattavaa ja semmostakin, ku täällä on kaikenlaista, mitä on ite tehny ja ite korjannu ja ite fiksannu, niin sekin vaikuttaa siihen, että se tekee siitä sen oman kodin. Vuorilauta repsottaa, mutta onpahan minun vuorilauta, joka repsottaa.” (H6)

”Kyl mun koti on siellä missä [lapsen nimi] on. Se on siellä mis poikaystävä on. [Kodin tunne syntyy] siitä et on niinku- vaik se onki pinnallista, niin siitä, et on ne omat tavarat ja sitte siitä, että saa olla oma ittensä. Ja sitte siitä, että on niinku turvallinen olo. Ja sit tuttuudesta.” (H13)

Ruumiillinen läsnäolo kodin fyysisissä puitteissa, elinympäristön muovaaminen oman mielen mukaiseksi on osa kodinrakentamisprosessia. Ympäristön havaitsija on aina väistämättä paikantunut subjekti (von Bonsdorff 1998: 20–21): kehollisuus rajoittaa, tai ainakin ohjaa aina kokemista. Siksi fyysinen koti Irlannissa muovautuu ajan myötä, ruumiillisena kokemuksena merkitykseltään sellaiseksi, kuin se nyt on. Anni Vilkon (2007: 19) mukaan tämänhetkinen koti ja myös jo eletyt muut kodit ovat aina menneiden paikkasuhteiden lävistämiä. Vilko puhuu monikotisuudesta modernin elämän jatkuvaa muutosliikettä kuvaavana käsitteenä. Käsite havainnollistaa sitä, että kodilla on aina suhde niihin koteihin, joita olemme eläneet, elämme tai kuvittelemme elävämme tulevaisuudessa. Irlannin suomalaisen koti voidaan siis nähdä temporaalisena

ja spatiaalisenä minuuden asemointina – sillä voidaan etsiä jatkuvuutta erilaisten paikkasuhteiden verkostossa.

7.4 Muukalaisuuden tunteita

”Muukalaisella emme nyt tässä yhteydessä tarkoita paljon esillä ollutta kulkijaa, joka tulee tänään ja lähtee huomenna, vaan häntä, joka tulee tänään ja asettuu huomenna pysyvästi aloilleen. Hän on ikään kuin potentiaalinen kulkija: vaikka hän ei jatkakaan matkaansa, hän ei ole koskaan kokonaan jättänyt tulemisen ja lähtemisen irrallisuutta. Hän on kyllä sidoksissa johonkin alueelliseen piiriin tai ryhmään, jonka rajat vastaavat alueen rajoja, mutta hänen asemaansa ryhmässä määrää olennaisesti se, ettei hän ole alun pitäen kuulunut siihen ja että hän tuo siihen ominaisuuksia, jotka eivät ole eivätkä voi olla lähtöisin siitä itsestään.” (Simmel 2005: 76)

Tämä klassisen kaupunkisosiologi Georg Simmelin lausuma kuvaa yhtä ulkosuomalaisena elämisen ulottuvuutta: tasapainottelua kahden kulttuurin välissä, ulkopuolisuuden ja sisäpuolisuuden rajamailla. Muukalaisuus mielletään usein arkikielessä yksinäisyydeksi, poikkeavuudeksi tai irrallisuudeksi – joka tapauksessa joksikin negatiiviseksi. Tässä käytän muukalaisuutta teoreettisena käsitteenä ulkosuomalaisuuden olemuksen tavoittelussa: se liittyy vierauteen ja tuttuuteen, sisä- ja ulkopuolisuuteen, joiden välimaastoista siirtolaiset etsivät omaa paikkaansa minuuttaan rakentaessaan. Muukalaisuus on eräänlainen henkilökohtainen paikkakokemus, jos paikka ymmärretään Cresswellin (2004: 11) mukaan yhteyksinä ihmisten ja sijaintien välillä; muukalaisuus kuvaa suhteita kotimaihin, henkistä etäisyyttä fyysisiin paikkoihin. Haastatteluissa puhuttiin paljon muukalaisuudesta, vaikkakaan ei välttämättä tällä termillä. Irlannin suomalaiset kokevat usein valitsemassaan elämäntavassa, siirtolaisuudessa, muukalaisuuden tunteita:

” Sen mää tajusin ehkä viis vuotta sitten, että kun sä oot kerran lähteny siitä sun omasta taustasta, sinne ei oikein voi enää palata. Se ei koskaan tuu enää oleen sama sulle. Ja se voi olla tyhmääki sieltä lähtee. Nykyaikana lähetään kyllä, mutta se ei välttämättä oo ihmiselle hyväksi.” (H15)

”Mun mielestä ei oo tärkeitä kuuluakaan sataprosenttisesti jonneki. Se on aina-se on semmonen loppuikänen tragedia tavallaan ku asuu muualla – aina on olemassa semmosia asioita, jotka olis paremmin siellä toisessa paikassa.” (H6)

”Tää nyt kuulostaa hirveen surulliselta, mutta jotenkin siis- On hyvin hyvin hyvin hankalaa- en tiedä onko se ylipäättään mahdollista niinku juurtua todellisesti minnekään muualle [kuin kotimaahan]. Että sitä on vähän niinkö siinä välillä. Että kuten sanottua, niin en mä enää 100-prosenttisesti kuulu Suomeen, sinne meneminen ois hirveän hankalaa. Mutta ei tämäkään ole sellanen täys koti.” (H3)

Sitaatit kuvaavat irrallisuuden tunnetta, joka syntyy siitä, että elämää rakennetaan ikään kuin kahden kulttuurin välillä. Kotimaa ei kannan enää samaa merkitystä, kuin siellä asuessa, vaan sitä värittää korostuneemmin nostalgia tai ajassa taaksepäin ajattelu, muistelu. Julia Kristeva (1992: 18) kuvaa dramaattisen runollisesti muukalaisen kokemaa sivullisuutta: *”Olla kuulumatta mihinkään paikkaan, mihinkään aikaan, mihinkään rakkauteen. Menetetty alkuperä, mahdoton juurtuminen, vajottava muisti, ratkaisematon nykyisyys. Muukalaisen tila: liikkuva juna, lentokone, siirtyminen, joka ei salli pysähdystä. Ei yhtään kiintopistettä. Hänen aikansa?”* Nykypäivän ulkosuomalaisen tilannetta ei kuitenkaan ole tarpeen tulkita näin lohduttomasta näkökulmasta, vaikka tällaisia tunteita toisinaan koettaisiinkin. Monipaikkaisuus liikkuvassa maailmassa ei tee yksilöstä jatkuvasti liikkeessä olevaa, epätoivoisesti kiintopistettä etsivää sivullista muukalaista. Paikkaan kiinnittymisen tarvetta ei myöskään tule pitää yleisinhimillisenä piirteenä: turvallisuus, pysyvyys ja jatkuvuus voidaan postmodernisti löytää myös jostakin muualta kuin paikkasuhteista. Muukalaisuus on yhtäkaikki käyttökelpoinen termi pyrittäessä tavoittamaan jotakin oleellista ulkosuomalaisuuden luonteesta. Haastattelut ovat todentaneet sen, että yhdestä paikasta lähtemisen jälkeen ulkosuomalaisen tulee tottua tietynlaiseen irrallisuuden tai ulkopuolisuuden tunteeseen aika ajoin, sekä suhteessa uuteen että entiseen kotimaahan. Ehkä tuota tunnetta parhaiten kuvaa juuri käsite muukalaisuus.

Paikassa asuminen kiinnittää yksilön paikan kollektiiviseen muistiin (ks. Forss 2007). Jos tämä historiallinen ulottuvuus ei ulkosuomalaisen henkilökohtaisessa kokemuksessa ulotu vuosikymmenien taakse, voivat jotkut aikasidonnaiset tilanteet, muistelut aiheuttaa vierauden tunteita. Muukalaisuutta ulkopuolisuus-merkityksessään Irlannin suomalaiset kokevat Irlannissa muun muassa tilanteissa, joissa puhutaan Irlannin historiasta tai tunnelmoidaan tiettyjen juhlapyhien vuoksi.

”Kun puhutaan paljon niinku menneestä Irlannista, tai mitä se oli 60-luvulla, niin silloin mä tunnen itseni täysin vieraaksi.” (H11)

”Jos on joku vaikka historiallinen päivä täällä, niin ei oo mitään semmosta linkkiä täällä mihinkään- ne ei merkitse mitään ne näitten niinku historialliset päivät, ku ei oo kasvanu itse siinä mukana. Että niillä ei oo mitään semmosta merkitystä.” (H8)

Haastatteluissa tuli monta kertaa esiin myös kouluajoista puhumisen aiheuttama muukalaisuuden tunne:

*”Ku ei oo sitä semmosta- yhdistäviä tekijöitä, joita irlantilaisilla keskenään on, esimerkiksi lapsuudestaan – **kaikki on käyny jossaki hirveissä nunnien pitämässä kouluissa** ja- sitte kaikki nää kirkon jutut, ku kaikki on kauhean katolisia, vaikkei olisikaan. Joskus tuntuu jossaki kahvipöytäkeskusteluissa, että mä en pysty ollenkaan- **mulle ei oo mitään yhtymäkohtaa tähän keskusteluun.**” (H6)*

*”Me ei koskaan törmätä vanhoihin koulukavereihin, eikä vanhoihin opiskelukavereihin, eikä sukulaisiin eikä kehenkään tämmöseen ihmiseen, koska niit ei tässä maassa oo. Että **kaikki meidän tutut on luotu sen jälkeen ku me tultiin tänne, tai jonkun kautta.**” (H12)*

*”Et semmosis asiois mä **tunnen itteni ulkopuoliseksi, jos puhutaan niinku koulutuksesta.** Jos mä oon jossain ulkona ja ihmiset muistelee niiden kouluajoja. Koska jotkut meidän tuttavaperheistä on ollu niinku **sisäoppilaitoksessa, niin se on hirveen vieras- suomalainen ei osaa kuvitella paitsi jostain kirjoista ku on lukenu.**” (H8)*

Koulutusteema oli varmasti osin korostuneesti esillä, koska irlantilaiset lukiota vastaavan koulun päättäneet olivat juuri saaneet leaving certificate -arvosanansa kenttätyöni loppupuolella. Tiedotusvälineet huomioivat tapahtuman perinteiseen tapaan näkyvästi ja Dublinin katuja kulkiessani kantautui minunkin korviini niin koulupukuisten nuorten kuin varttuneemmankin väen puhetta ”leaving cert” -tuloksista. Kouluajat ovat kuitenkin merkittävä osa kollektiivista muistia, joka kulkeutuu yhteisön mukana arjen puheessa vuosien läpi, joten koulumuistot tai niiden puuttuminen olisivat varmasti tulleet esille, vaikka haastattelujen ajankohta olisikin ollut toinen.

7.5 Ajan myötä kotiin

Ajalla on väistämättä vaikutuksensa paikan syvälliseen tuntemiseen ja sisäpuolisuuden tunteen lisääntymiseen. Edward Relphin (1976: 52–55) neljällä sisäpuolisuuden asteella voidaan havainnollistaa mahdollista ajallista kehitystä Irlannin suomalaisten paikkasuhteissa. *Välillinen* (vicarious) sisäpuolisuus on paikan kokemista ulkopuolelta, ilman fyysistä läsnäoloa. Näin voi tapahtua Relphin mukaan kirjallisuuden kautta, mutta myös muu taide tai media tuottaa välillistä sisäpuolisuutta. Mielikuvat, joita suomalaisilla on ollut Irlannista ennen maahan muuttoa, ovat rakentaneet heidän välillistä sisäpuolisuuttaan. *Käytännön* (behavioural) sisäpuolisuus syntyy, kun paikassa ollaan fyysisesti ja se nähdään tiettyjen havaittavien ominaisuuksien kokoelmana. Se pystytään erottamaan muista paikoista. Tätä vaihetta Irlannin suomalaiset elävät pian muuton jälkeen, kiinnittäessään huomiota irlantilaisiin piirteisiin Suomesta poikkeavina, havainnoidessaan uutta ympäristöä. *Empaattinen* (empathetic) sisäpuolisuus vaatii tietoista pyrkimystä ympäristön havainnointiin, paikkaan liittyvän symboliikan tuntemista ja paikan merkitysten ymmärtämistä. Tämän vaiheen voisi Irlannin suomalaisten kohdalla yhdistää aikaan, jolloin Irlantia osataan lukea, sen käyttäytymiskoodisto tunnetaan ja menneen, nykyisen ja tulevan yhteys ymmärretään. Relphin neljäs, *eksistentiaalisen* (existential) sisäpuolisuuden vaihe tarkoittaa paikan kokemista ilman tietoista pyrkimystä ymmärtää sitä, eräällä tavalla automatisoitunutta, itsestään selvää paikan elämistä. Tässä syvimmissä paikkakokemuksen vaiheessa paikka on täynnä merkityksiä, mutta niihin ei enää kiinnitetä huomiota, vaan niihin ikään kuin sulaudutaan. Irlannin suomalaiset, jotka ovat asuneet Irlannissa kauan, kokevat hankalaksi kuvailla maata ja ihmisiä – tämä kielii eksistentiaalisesta sisäpuolisuudesta, siitä, että maahan on totuttu ja sen merkitysjärjestelmät eivät ole enää näkyviä, vaan eläminen tapahtuu niiden sisällä, ne on täysin omaksuttu.

Monet haastateltavat kokevat Irlannin muodostuneen kodiksi vähitellen ajan myötä tuttuuden ja elämänpiirin löytyessä. Relphin nimeämät vaiheet on käyty läpi ja ajallinen kehitys paikkakokemuksessa tiedostetaan:

”Koti on täällä kyllä. Ihan sen takia, että vaimo on täällä, lapset asuu vielä täällä. Lähin tuttavapiiri, mitä nyt täs viimeisen 30 vuoden aikana on tullu, niin ne asuu täällä.” (H9)

”Ensimmäisen vuoden aikana en ollu varma, että jäänkö tänne. Mietin, että pakkaanko laukut ja lähdenkö takaisin, että tää on kuitenkin erilainen maa ja kulttuuri on erilainen. Mutta kyllä tämä nyt kodilta tuntuu, tämä on monta vuotta tuntunut kodilta” (H11)

Paikkakokemuksen ajallista olemusta voidaan edelleen jäsentää Karjalaisen (2005: 84–85) kiertomallin avulla: Muutettaessa Irlantiin paikka on *näkyvä*, sen ominaisuudet tiedostetaan ja sitä arvioidaan. Elämän arkipäiväistyessä voidaan puhua *muotoutuvasta* paikasta, jolloin ulkosuomalainen alkaa tottua uuteen ympäristöön. Vähitellen muotoutumisprosessi päättyy *piiloutuvaan* paikkaan, jolloin paikan ominaisuuksia ja merkityksiä ei enää tiedosteta, paikkaa eletään eksistentiaalisen sisäpuolisuuden tapaan. Ulottuvuuksia paikkakokemukselle tuo myös *muistuva* paikka: se, millaisena Irlanti muistetaan asumisen alkua ajoilta sekä *odotettava paikka*, tulevaisuuden kehityskulkujen tulos.

Irlannin eläminen piiloutuvana näkyi haastatteluissa toisinaan turhautumisena kysellessäni irlantilaisuudesta ja irlantilaisista. Haastateltava ei välttämättä osannut kuvailla maan ominaispiirteitä tai puhui kovin ristiriitaisesti haastattelun eri kohdissa. Parissa haastattelussa havaitsin pientä närkästymistä ”tyhmästä kysymyksestä” aihetta puitaessa. Tämä kieli mielestäni selkeästi eksistentiaalisesta sisäpuolisuudesta tai Irlannin elämisestä piiloutuvana, jolloin toimintaympäristön merkitysjärjestelmät eivät enää ole tiedostettuja, vaan niihin on sulauduttu, niitä eletään.

-No minkälaisia irlantilaiset sitten on?

-No, ihan tavallisia. [naurahtaa] En mä tiää.

Vieraaseen maahan muuttaminen vaatii aina totuttelua ja avointa asennetta. Kullakin on henkilökohtaiset tapansa järjestää suhtautumisensa lähtömaahan ja uuteen asuinmaahan. Minkälainen se sitten onkaan, on ajan kulku joka tapauksessa avainasemassa tuon suhtautumisen selkiämisessä.

”Kyllä mä kuulun tänne nyt. Mä oon ollut täällä niin kauan, että ihan epäilemättä kuulun tänne, mutta en mä halua unohtaa sitä suomalaisuuttakaan. Et jos tää haastattelu ois ollu vaikka kuus vuotta sitten, niin mun vastaus ois ollu ehkä erilainen, enemmän Suomeen. Mutta kyllä mä kuulun tänne, mun koti on täällä.” (H11)

8 Johtopäätökset

Irlannissa asuvien suomalaisten kokemukset kahden kulttuurin vaikutuspiirissä asumisesta ovat kovin henkilökohtaisia, eivätkä ne sinällään ole yleistettävissä ulkosuomalaisten yhteisiksi paikkakokemuksiksi. Tässä työssä olen pyrkinyt valottamaan erilaisia tapoja kokea ulkosuomalaisuutta Irlannissa keskittymällä kulttuurien välillä muotoutuvaan minuuteen ja paikkasuhteisiin. Yksi tavoitteeni oli muodostaa Irlannin suomalaisen topobiografinen kuva. Nyt analyysin päätteeksi voin todeta, että yhden kuvan muotoilu on mahdotonta – jokaisella haastatellulla on omansa ja sekin muuttuu jatkuvasti.

Jaoin aineistoanalyysini neljään päälukuun, joille löysin tutkielmani teeman mukaisesti paikkoja kuvaavat nimet: Kaupunki, Irlanti, Suomi ja Koti. Ensimmäisenä käsittelin Dublinia elettyinä paikkana suomalaisten kertomuksissa. Tavoittamissani tarinoissa oli monia yhtäläisyyksiä esimerkiksi kaupunkia jäsentävien fyysisten rakenteiden suhteen: tietyt kadut, rakennukset ja joki toistuivat puheessa. Kaupungin kollektiivinen historia näyttäytyy kaupunkirakenteiden perusteella melko yhtenäisenä suomalaisten kokemuksissa – kaupunki on eletty jaetulla tavalla tutuksi. Kuitenkin jokaisella Irlannin suomalaisella on oma Dublininsa: elinpiirin koetaan usein vakiintuneen tietylle alueelle, tiettyjen reittien varrelle ja tiettyjen maamerkkien rajaamaksi. Usein työpaikka, koti ja arkipäivän asioiden suorittamispaikat muodostavat henkilökohtaisen päivittäisen kaupunkikokemuksen.

Toisessa analyysiluvussa otin näkökulmaksi Irlannin – sen, miten Irlantia koetaan erojen ja yhtäläisyyksien kautta. Luvussa käsittelin keskeisimpiä aineistosta nousseita eroja maiden välillä, koska niihin suhtautuminen valottaa mielestäni yksilön paikkakokemusta diasporassa. Merkittävimmitotuttelun aiheiksi haastatteluissa nousivat sosiaalinen kommunikaatio ja sen rinnalla suurpiirteisyys niin ajan käsityksen kuin käytännön elämän suoritustenkin suhteen. Halusin työssäni ottaa tarkasteltavaksi myös sen, mitä haastateltavat kertoivat irlantilaisten tietävän ja ajattelevan Suomesta ja suomalaisuudesta. Se voi mielestäni kertoa kulttuurien välisen oman paikan löytymisestä, koska kansallinen identiteetti on osa minuutta ja tämänhetkinen henkilökohtainen suomalaisuus muotoutuu ympäröivän yhteisön odotusten ja olemassa

olevan tiedon ristitulessa. Aineistoni kertoo, että Irlannin suomalaiset edustavat maata, josta tunnetaan laadukkaat tuotemerkit ja design, ansioituneet urheilijat, äärimmäiset vuodenaikojen vaihtelut, alkoholinkäyttö, historia voimakkaan maan vallan alla, Joulupukki, vähäisen korruption mielikuva ja skandinaavinen sosiaalipolitiikka. Se, miten nämä attribuutit vaikuttavat suomalaisen Irlannissa todentuneeseen kansallistunteeseen, on jokaisen kohdalla erilaista.

Kolmas analyysiluku käsitteli Suomea sellaisena kuin se näyttääytyy ulkosuomalaisten arjessa yhteydenpitona ja tietoisuutena maan tapahtumista. Lisäksi tarkastelin haastateltavien suhdetta äidinkieleensä sekä nostalgian ja muistojen myötä muotoutuvaa Suomi-kuvaa. Aineistoni suomalaiset olivat kovin heterogeeninen ryhmä suhteessaan Suomeen: osa heistä piti tiiviisti yhteyttä tuttaviiin ja sukulaisiin ja oli ajan tasalla myös suomalaisen yhteiskunnan muutoksista ja arjen uutisista kun taas toiset keskittyivät enemmän arkeen Irlannissa, eivätkä pitäneet tärkeänä Suomen tapahtumien seuraamista. Ulkosuomalaisen minuuden rakennusaineet ovat tässäkin suhteessa kovin henkilökohtaisia – toisten kiinnikkeet entiseen kotimaahan ovat tiiviimmät kuin toisten.

Neljännessä analyysiluvussa siirryin käsittelemään monitahoista kodin aihepiiriä. Sisällytin lukuun Irlannin suomalaisten fyysisen kodin ja sen suomalaisen esineistön tarkastelun. Se kuinka tärkeäksi kodin suomalaisittain pukeminen koetaan, vaihtelee ulkosuomalaisten keskuudessa: perheelliset tai iäkkäämmät informantit painottivat selkeämmin suomalaisuuden näkymistä kotona ja käyttöesineissä kun taas nuoremmat haastateltavat eivät pitäneet sitä tärkeänä. Tämä voi johtua asumisen väliaikaisuudesta nopeasti vaihtuvissa elämäntilanteissa, mutta en halua myöskään esittää, että suomalaisittain sisustaminen olisi väistämätön kehityssuunta jokaisen yksilön kohdalla. Seuraavaksi käsitteelin kuulumisen ja kiinnittymisen teemaa suomalaisten kokemuksissa. Toin esiin eri asteisia tapoja kokea fyysisen paikan merkitystä: toisille paikkaan kuulumisen tunne on tärkeämpää kuin toisille ja juurien kasvattaminen yhteen paikkaan koetaan merkittäväksi minuuden rakennusaineeksi. Toisaalta aineistostani löytyi esimerkkejä myös paikkasidonnaisuuden tarpeettomuudesta muiden tuttuutta ja turvallisuutta luovien asioiden rinnalla. Seuraavaksi tässä luvussa pohdin kodin tunteen rakennusaineita yhden kyseenalaistamattoman kodin paikan puuttuessa: ulkosuomalaiselle koti muotoutuu usein pienistä konkreettisista asioista, kuten

päivittäisistä rutiineista, pysyvistä sosiaalisesta piiristä, tutuista esineistä ja ympäristön hallinnan sekä turvallisuuden tunteesta. Lisäksi pohdin muukalaisuuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia, joita kohdataan väistämättä monipaikkaisessa jälkimodernissa maailmassa. Luvun viimeisessä osiossa käsitelin ulkosuomalaisten ajan myötä muuttuvaa suhdetta Suomeen ja Irlantiin – sitä miten he sijoittavat itsensä kulttuurien välille ja missä he kokevat oman paikkansa ulkosuomalaiskontekstissa olevan.

Irlannin suomalaisten paikkakokemukset ovat laajalti toisistaan poikkeavia. Haastatteluissa esiin piirtyneiden minuuksien ainutlaatuisuuden vuoksi en halua johtopäätöksissäkään tehdä yleistyksiä aineistoani koskien. Kvalitatiivisen tutkimusorientaation mukaisesti yleistysten teko ei ole tavoiteltavaakaan, vaan päämääränä on ymmärryksen lisääminen työn alla olevasta ilmiöstä. Olen tämän työn yhteydessä suorittanut kenttätöiden väljätkösti teemoitettujen, epämuodollisten haastattelukysymysten avulla ja valinnut aineistossa selkeästi painottuvat aiheet analyysin kohteeksi. Kokemusta tutkittaessa on pyrittävä tutkittavien todellisuuden *ymmärtämiseen* (ks. esim. Perttula & Latomaa 2005: 13) ja siksi jollakin muulla perusteella analysoitavaksi valikoituvien asioiden tutkiminen ei olisi mielestäni tuonut tulokseksi mahdollisimman realistista kuvausta ulkosuomalaisten kokemuksista Irlannissa. Työni keskeisistä tutkimuskohteista kokemuksen lisäksi minuus on hyvin henkilökohtaista. Siksi minuuden paikkasidonnaisten rakennusaineiden etsiminen aineistosta on ollut haastavaa. Koen, että tässä työssä raja kulkee *mahdollisten* ajatustapojen ja erilaisten kokemusten *kuvauksessa* ja niiden esittelyssä teorian avulla loogisesti. Viimeiseen asti olen halunnut välttää mutkien suoristamista ja johtopäätösten tekemistä huterin perustein. Tavoitteideni laadusta johtuen koen onnistuneeni raottamaan ulkosuomalaiskokemuksen luonnetta erinäisine vivahteineen.

Tutkielman tuloksia voidaan tarkastella erilaisten skaalajakojen näkökulmasta. *Yksilötasolla* ulkosuomalaisuus koetaan henkilökohtaisesti, kokemus eroaa kaikkien muiden Irlannin suomalaisten kokemuksista. Kuitenkin *kulttuurisella* tasolla kokemuksessa voi nähdä joitakin samankaltaisuuksia: suomalaiset kohtaavat Irlantiin tullessaan samantyyppisiä stereotyyppisiä suomalaisuudesta ja Suomesta ominaisuuksineen ja tapoineen. Kulttuuritausta myös suuntaa Irlantiin muuttavien

suomalaisten huomioita uudessa ympäristössä: sosiaaliset käytänteet vaativat totuttelua ja tapojen muovaamista aineistoni mukaan lähes jokaisen kohdalla. Tässä suhteessa Irlannin suomalaiset voivat osin identifioitua tiettyihin yhteisiin toiminta- ja ajattelutapoihin. Kulttuurisella tasolla ulkosuomalaiskokemuksessa voidaan siis nähdä jotakin kollektiivista, mutta koska työni fokus on koetun *henkilökohtaisen* minuuden tarkastelussa, en paneudu siihen enempää.

Tuloksissa voidaan erottaa myös konkreettinen ja abstrakti, etnografinen ja teoreettinen. Näitä tasoeroja olen pyrkinyt kutomaan yhteen analyysissä. Etnografista kuvausta ja konkreettisia kokemuksia olen halunnut tuoda esiin lainausten muodossa etenkin työn soveltava tavoite mielessäni: ulkosuomalaiskokemus tulee lähelle lukijaa todellisen ihmisen äänellä kerrottuna. Teorian osa-alueet olivat analyysissä läsnä lomittain eri lukujen alle sijoitettuna. Forssin paikkakokemuksen elementit painottuivat luvussa 4, mutta etenkin moniaistinen paikan kokeminen ja kaupungin henki -tematiikka kertautuivat myöhemminkin analyysissä. Topobiografinen näkökulma ohjasi koko analyysiä menetelmällisestä asennoitumisestani lähtien – se suuntasi ulkosuomalaisen minuuden rakennusaineiden etsintää paikkojen henkilökohtaisiin merkityksiin, muistoihin ja odotuksiin. Sisäpuolisuus-ulkopuolisuus -dikotomia keskittyi viimeiseen analyysilukuun, kodin ja kuulumisen käsittelyyn, mutta se oli läsnä jo aiemmin esimerkiksi maiden tapakulttuureihin liittyvien erontekojen muodossa.

Antropologian ja maantieteen yhdistäminen kävi työn puitteissa mielestäni varsin vaivattomasti. Kuten tutkielman alussa mainitsin, ei aloja ole syytä turhaan karsinoida, kun tutkimuskohteena ovat valitsemani aiheet: inhimillinen kokemus ja paikkasuhteet. Antropologian osuuden voisi sanoa painottuneen metodivalinnoissani sekä kentällä että kirjoittaessa, kun taas maantiede ohjasi teoreettisen osuuden rakentumista ja käsitevalintoja. Sosiologiteoreetikkojenkin ajatuksiin viittasin. Kuitenkin kokonaisuudessaan työni solahtaa yleisen yhteiskunta- ja kulttuuritutkimuksen kenttään ja mielelläni sijoittaisinkin sen tieteidenväliseen näkökulmapaikkaan.

Minuus ja henkilökohtaiset kokemukset muutoinkin ovat laaja tutkimuksen kenttä, johon tässä tutkielmassa olen kyennyt luomaan vain pienen silmäyksen. Tutkimusprosessin myötä kiinnostukseni aiheeseen on vain kasvanut: myöhäismodernin

maailman liikkuvuus ja erilaiset paikantumiset muuttavat jatkuvasti yksilön maailmankuvaa ja siksi ulkosuomalaisuuden kenttä tuottaa ehtymättä uudenlaisia tutkimusideoita. Tässä tutkielmassa olen sivunnut useampaa jo sinällään mielenkiintoista mahdollista tulevaisuuden tutkimuskohdetta – erityisesti paikan moniaistinen kokeminen ulkosuomalaiskontekstissa olisi kiehtova jatkotutkimuksen aihe. Siihen kietoutuu niin muuton kohdemaan ja arjen toimintaympäristön aistiminen kuin lähtömaahan yhdistetyt aistimielikuvat ja niihin usein liittyvä nostalgiakin. Myös kaupunki paikkakokemuksena olisi hedelmällinen aihe: vaikka kaupunkia onkin erityisesti sosiologian piirissä tutkittu jo vähintään kolmella eri vuosisadalla, voisi siirtolaisuusnäkökulma yhdistettynä paikan kokemisen henkilökohtaisuuteen aistimaailmoineen tuoda uusia nyansseja tutkimukseen. Kolmas kiehtova tässäkin työssä sivuttu näkökulma on *aika* siirtolaisen paikkakokemuksessa. Eräs haastateltava totesi Irlantiin muutosta, että ”*tavallaan mä menin ajassa taaksepäin*”. Tällaiset aikakokemukset tai ajan (ja paikan) eri ulottuvuudet menneet, nykypäivä ja tulevaisuus tutkimuksen kohteina voisivat syventää ulkosuomalaiskokemuksen ymmärrystä edelleen.

Minuus on yksilön ainutlaatuista olemista ajassa ja paikassa. Ajan ja paikan sidokset näyttäytyvät muistoina ja muokkaavat sen henkilökohtaisen minuuden, jollainen kukin tuntee olevansa. (Karjalainen 1997: 235; 2006: 83) Tutkimusaineistossani haastateltavat kertoivat itsensä ja minuutensa esiin juuri senhetkisten paikka- ja aikasidosten solmukohdassa. Haastattelut voitaisiin uusina nyt yli vuoden jälkeen ja esiin piirtyisi kenties jo toisin sävyin värittyneitä minuuksia, ajan ja paikan kokemusten uudelleen muovaamia topobiografioita. Jokainen ulkosuomalainen kokee paikkaansa henkilökohtaisten lähtökohtiensa, mieltymystensä ja taipumustensa valossa. Siksi Irlannin suomalaisten paikkakokemukset Dublinissa, Suomessa tai kulttuurien välissä ovat ainutlaatuisia. Tämä työ on välähdyksenomainen kuva näistä ainutkertaisista, tietyissä kertomispositioissa esiin piirtyneistä ulkosuomalaisen mahdollisista minuuksista.

Lähteet

I Informantit:

- H1: Nainen 32v, Irlannissa yhteensä 11 v. 30.7.2008
 H2: Nainen, 38v, Irlannissa vuodesta 1997, 4.8.2008
 H3: Nainen 38v, Irlannissa vuodesta 2000, 5.8.2008
 H4: Mies 30v, Irlannissa vuodesta 2001, 7.8.2008
 H5: Nainen 26v, Irlannissa vuodesta 2002, 11.8.2008
 H6: Nainen 41v, Irlannissa vuodesta 1998, 12.8.2008
 H7: Nainen 30v, Irlannissa vuodesta 2005, 13.8.2008
 H8: Nainen 34v, Irlannissa vuodesta 1998, 14.8.2008
 H9: Mies 59v, Irlannissa vuodesta 1974, 19.8.2008
 H10: Nainen 37v, Irlannissa vuodesta 2001, 20.8.2008
 H11: Nainen 45v, Irlannissa vuodesta 2000, 26.8.2008
 H12: Nainen 45v, Irlannissa vuodesta 1996, 28.8.2008
 H13: Nainen 31v, Irlannissa vuodesta 2005, 1.9.2008
 H14: Mies 39v, Irlannissa vuodesta 2005, 2.9.2008
 H15: Nainen 42v, Irlannissa vuodesta 1993, 3.9.2008

II Painetut lähteet:

Adams, Paul C. & Hoelscher, Steven & Till, Karen E. 2001: Place in context – Re-thinking humanist geographies. Teoksessa Paul C. Adams & Steven Hoelscher & Karen E. Till (toim.): Textures of place – Exploring Humanist Geographies. University of Minnesota Press. Minneapolis.

Barrett, Alan & Duffy, David 2008: Are Ireland's immigrants integrating into its labour market? International migration review 42: 3, 597–619.

Bauman, Zygmunt 1996: Postmodernin lumo. Vastapaino. Tampere.

Beale, Jenny 1986: *Women in Ireland*. Gill and Macmillan. Dublin.

Bell, Marjatta 2008: Irlanti ja muut saaret. Teoksessa Krister Björklund & Olavi Koivukangas (toim.): Suomalaiset Euroopassa. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas 1994: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen – Tiedonsosiologinen tutkielma*. Gaudeamus. Helsinki.

Björklund, Krister 1998: *Suomalaiset Sveitsissä 1944-1996*. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.

Björklund, Krister 2008: Johdanto. Teoksessa Björklund, Krister & Koivukangas, Olavi (toim.): Suomalaiset Euroopassa. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.

Von Bonsdorff, Pauline 1998: *The Human Habitat. Aesthetic and Axiological Perspectives*. International Institute of Applied Aesthetics. Lahti.

Brah, Avtar 1996: *Cartographies of Diaspora – Contesting Identities*. Routledge. London.

Broner-Bauer, Kaisa 2003: Mitä on eurooppalainen kaupunkikäsitys tänään? Synteesi 3/2003. 3–10.

Castells, Manuel 1989: *The Informational City – Information Technology, Economic Restructuring, and the Urban-Regional Process*. Basil Blackwell. Oxford.

Crang, Mike 1998: *Cultural Geography*. Routledge. London.

Cresswell, Tim 2004: *Place – A short introduction*. Blackwell Publishing. Malden.

Davies, Charlotte Aull 1999: *Reflexive Ethnography – A Guide to Researching Selves and Others*. Routledge. London.

Duncan, James & Johnson, Nuala & Schein, Richard (toim.) 2004: *A Companion to Cultural Geography*. Blackwell Publishing. Malden.

Duncan, James & Ley David 1993 (toim.): Place/Culture/Representation. Routledge. London & New York.

Erkkilä, Raija 2005: Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.): Kokemuksen tutkimus – Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. Dialogia. Helsinki.

Fornäs, Johan 1998: Kulttuuriteoria. Vastapaino. Tampere.

af Forselles-Riska, Cecilia 2006: Menneisyyden muuttuvat paikat. Teoksessa Seppo Knuutila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.): Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu. SKS. Helsinki.

Forss, Anne-Mari 2007: Paikan estetiikka – Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa. Yliopistopaino Kustannus. Helsinki.

Grönfors, Martti 1982: Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. WSOY. Porvoo.

Haapala, Arto 1998: Strangeness and Familiarity in the Urban Environment. Teoksessa Arto Haapala (toim.): The City as Cultural Metaphor. International Institute of Applied Aesthetics Series vol. 4. Lahti.

Haarni, Tuukka & Karvinen, Marko & Koskela, Hille & Tani, Sirpa 1997: Johdatus nykymaantieteeseen. Teoksessa Tuukka Haarni & Marko Karvinen & Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.): Tila paikka ja maisema – Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Vastapaino. Tampere.

Hall, Stuart 1999: Identiteetti. Vastapaino. Tampere.

Hall, Stuart 2003: Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.): Erilaisuus. Vastapaino. Tampere.

Honohan, Patrick & Walsh, Brendan 2002: Catching up with the leaders – the Irish hare. Brookings papers on economic activity. 1: 1–77.

Häkli, Jouni 2004: Meta hodos – Johdatus ihmismaantieteeseen. Vastapaino. Tampere.

Irlanti – Näe ja Koe. 2006. AA Travel Guides -teossarja. Tammi. Helsinki.

Kallio, Minka 1993: Siirtolaisuus paikkakokemuksena: Tutkimuksen mahdollisuuksia ja rajoja. Teoksessa Pauli Tapani Karjalainen (toim.): Maantieteen maisemissa – Aiheita kulttuurimaantieteen alalta. Joensuun yliopisto. Joensuu.

Karjalainen, Pauli Tapani 1997: Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa Tuukka Haarni & Marko Karvinen & Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.): Tila paikka ja maisema – Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Vastapaino. Tampere.

Karjalainen, Pauli Tapani 2003: Geobiografinen kysymys – Paikat ja elämämme kertomukset. Synteesi 3/2003. 11–19

Karjalainen, Pauli Tapani 2006a: Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa Seppo Knuutila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.): Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu. SKS. Helsinki.

Karjalainen, Pauli Tapani 2006b: Ajassa ja tilassa – Paikka kertomispositiona. Synteesi 1/2006. 38–47.

Karjalainen, Pauli Tapani 2008: Paikka, aika ja elämänkuva. Teoksessa Arto Haapala & Virpi Kaukio (toim.): Ympäristö täynnä tarinoita – Kirjoituksia kuvien ja kertomusten kysymyksistä. Unipress. Kuopio.

Kim, Young Yun 1998: Communication and Cross-Cultural Adaptation – An Integrative Theory. Multilingual Matters Ltd. Clevedon.

King, Russell 1995: Migrations, Globalization and Place. Teoksessa Doreen Massey & Pat Jess (toim.): A Place in the World? – Places, Cultures and Globalization. Oxford University Press. New York.

Korkiakangas, Pirjo 1999: Muisti, muistelu, perinne. Teoksessa Bo Lönnqvist & Elina Kiuru & Eeva Uusitalo (toim.): Kulttuurin muuttuvat kasvot – Johdatusta etnologiatieteisiin. SKS. Helsinki.

Korkiasaari, Jouni 1989: Suomalaiset maailmalla. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.

Korkiasaari, Jouni 1992: Siirtolaisia ja ulkosuomalaisia – Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset 1980-luvulla. Työministeriö. Helsinki.

Korkiasaari, Jouni 1994: Suomalaiset Euroopassa. Siirtolaisuus – Migration. 3, 35–42.

Korkiasaari, Jouni & Tarkiainen, Kari 2000: Suomalaiset Ruotsissa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 3. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.

Kristeva, Julia 1992: Muukalaisia itsellemme. Gaudeamus. Helsinki.

Kymäläinen, Päivi 2006: Paikan ajattelun haasteita. Teoksessa Seppo Knuutila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.): Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu. SKS. Helsinki.

Kytömäki, Jorma & Moisio, Sami 2006: Ihmismaantieteen perspektiivejä. Teoksessa Jorma Kytömäki & Sami Moisio (toim.): Paikka, kaupunki, valtio – Ihmismaantieteen perspektiivejä. Kirja-Aurora. Turku.

Lainevuo, Ari 1998: Kaupunki kuulolla. Teoksessa Liisa Knuuti (toim.): Aistien kaupunki. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Espoo.

Luoto, Ilkka 2008: Paikan tekstit ja niiden henki: Johdatus geosemiotiikkaan – matkakertomus paikan ytimeen. Nordia Geografia Publications 37: 2. Oulun yliopisto. Oulu.

Massey, Doreen 1995: The Conceptualization of Place. Teoksessa Doreen Massey & Pat Jess (toim.): A Place in the World? – Places, Cultures and Globalization. Open University. Oxford.

Massey, Doreen 2008: Globaali paikan tuntu. Teoksessa Mikko Lehtonen & Pekka Rantanen & Jarno Valkonen (toim.): Samanaikainen tila. Vastapaino. Tampere. Alkuperäinen artikkeli A Global Sense of Place. *Marxism today*. 6/1991, 24–29.

Mitchell, Don 2000: *Cultural Geography – A Critical Introduction*. Blackwell Publishing. Oxford.

Moen, Torill 2006: Reflections on the narrative research approach. International Journal of Qualitative Methodology. 5 (4): 5. 2–11.

Niskanen, Sirkka 2004: Representaatio, kuvailu ja tulkinta. Teoksessa Raine Mäntysalo (toim.): Paikan heijastuksia – Ihmisen ympäristösuhteen tutkimus ja representaation käsite. Atena Kustannus. Jyväskylä.

Pallasmaa, Juhani 2006: Ihmisen paikka – Aika, muisti ja hiljaisuus arkkitehtuurikokemuksessa. Teoksessa Arto Haapala & Martti Honkanen & Veikko Rantala (toim.): Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka. Yliopistopaino. Helsinki.

Papastergiadis, Nikos 2000: *The Turbulence of Migration – Globalization, Deterritorialization and Hybridity*. Polity Press. Cambridge.

Peltoniemi, Teuvo 1985: Kohti parempaa maailmaa – Suomalaisten ihannesiirtokunnat 1700-luvulta nykypäivään. Otava. Helsinki.

Peltoniemi, Teuvo 1986: Suomalaisten siirtolaisutopiat: Kohti parempaa maailmaa! Siirtolaisuus – Migration 1, 9–18.

Perttula, Juha 2005: Kokemus ja kokemuksen tutkimus – Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.): Kokemuksen tutkimus – Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. Dialogia. Helsinki.

Perttula, Juha & Latomaa, Timo 2005 (toim.): Kokemuksen tutkimus – Merkitys, tulkinta, ymmärtäminen. Dialogia. Helsinki.

Rantala, Taina 2007: Kokemuksen etnografia – Avain koulun arjen tunteisiin. Teoksessa Eija Syrjänen & Ari Eronen & Veli-Matti Värri (toim.): Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere University Press. Tampere.

Relph, Edward 1976: Place and Placelessness. Pion Limited. London.

Relph, Edward 1996: Place. Teoksessa Ian Douglas & Richard Huggett & Mike Robinson (toim.): Companion Encyclopedia of Geography – The Environment and Humankind. Routledge. London & New York.

Runblom, Harald 2000: Introduction: Homeland as Imagination and Reality. Teoksessa Harald Runblom (toim.): Migrants and the Homeland – Images, Symbols, and Realities. Uppsala multiethnic papers 44, Centre for Multiethnic Research, Uppsala University. Uppsala.

Rutherford, Jonathan 1990 (toim.): Identity – Community, Culture, Difference. Lawrence & Wishart. London.

Ryan, Louise 2003: Moving Spaces and Changing Places. Irish Women's Memories of Emigration to Britain in the 1930's. Journal of ethnic and Migration Studies. 29: 1, 67–82.

Semi, Jussi 2005: Kaupunkiympäristö sukupolvikokemuksena. Teoksessa Ari Aukusti Lehtinen (toim.): Maantiede, tila, luontopolitiikka – Johdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen. Joensuu University Press. Joensuu.

Sepänmaa, Yrjö 1998: Moniaistisuus ja kaupunki. Teoksessa Liisa Knuuti (toim.): Aistien kaupunki. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Espoo.

Simmel, Georg 2005: Suurkaupunki ja moderni elämä – Kirjoituksia vuosilta 1895–1917. Gaudeamus. Helsinki.

Stenros, Anne 1997: The Phenomenology of Place – Three Readings on Genius Loci. Teoksessa Pauli Tapani Karjalainen & Pauline von Bonsdorff (toim.): Place and Embodiment. XIII International Congress of Aesthetics. Proceedings I. University of Helsinki. Lahti research and training center. Lahti.

Tani, Sirpa 1997: Maantiede ja kuvien todellisuudet. Teoksessa Tuukka Haarni & Marko Karvinen & Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.): Tila paikka ja maisema – Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Vastapaino. Tampere.

Tolska, Timo 2002: Kertova mieli. Jerome Brunerin narratiivikäsitys. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Triandafyllidou, Anna & Gropas, Ruby & Vogel, Dita 2007: Introduction. Teoksessa Anna Triandafyllidou & Ruby Gropas (toim.): European Immigration – A Sourcebook. Ashgate Publishing Ltd. Aldershot.

Tuan, Yi-Fu 1989: Space and Place –Perspective of Experience. University of Minnesota. Minneapolis.

Tuan, Yi-Fu 1996: Home and World, Cosmopolitanism and Ethnicity. Teoksessa Ian Douglas & Richard Huggett & Mike Robinson (toim.): Companion Encyclopedia of Geography – The Environment and Humankind. Routledge. London & New York.

Tuan, Yi-Fu 2006: Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Teoksessa Seppo Knuutila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.): Paikka – Eletty, kuviteltu, kerrottu. SKS. Helsinki. Alkuperäinen artikkeli: Sense of Place: Its relationship to Self and Time 2004. Teoksessa Tom Mels (toim.): Reanimating Places. A Geography of Rhythms. Ashgate. Aldershot.

Tuomi-Nikula, Outi & Granö, Päivi & Suominen, Jaakko 2004: Oma koti kullankallis – johdannoksi. Teoksessa Outi Tuomi-Nikula, Päivi Granö & Jaakko Suominen (toim.) Koti – Kaiho, paikka, muutos. Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. Turun yliopisto. Pori.

Ugba, Abel 2007: Ireland. Teoksessa Anna Triandafyllidou & Ruby Gropas (toim.): European Immigration: A Sourcebook. Ashgate Publishing Limited. Hampshire & Burlington

Vilkko, Anni 2007: Kodin kaipuu – tuntuma ajassa muuttuvaan tilaan. Teoksessa Seppo Knuutila & Ulla Piela (toim.): Menneisyys on toista maata. SKS. Helsinki.

Weedon, Chris 2004: Identity and Culture – Narratives of Difference and Belonging. Open University Press. Maidenhead.

Westin, Charles 2000: Migration, Time and Space. Teoksessa Harald Runblom (toim.): Migrants and the Homeland – Images, Symbols, and Realities. Uppsala multiethnic papers 44, Centre for Multiethnic Research, Uppsala University. Uppsala.

Williams, Allan M. 2005: What human capital, which migrants? International migration review. 39: 2, 441–442.

III Sähköiset lähteet

Central Statistics Office Ireland (CSO), kansallisuudet. Irlannin tilastokeskuksen kotisivut.

<http://beyond2020.cso.ie/Census/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=76491>. Luettu 24.4.2009.

Central Statistics Office Ireland (CSO), väestön ikärakenne. Irlannin tilastokeskuksen kotisivut.

<http://beyond2020.cso.ie/Census/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=76969>. Luettu 28.4.2009

Central Statistics Office Ireland (CSO), väestön jakautuminen. Irlannin tilastokeskuksen kotisivut.

<http://beyond2020.cso.ie/Census/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=75467>. Luettu 24.4.2009.

Immigration Council of Ireland 2005: Background Information and Statistics on Immigration to Ireland. http://www.immigrantcouncil.ie/images/2043_icistatistics.pdf. Luettu 11.2.2009.

Kauppila, Seppo. Irlannin Suomen suurlähettiläs 10.9.2009 asti. Sähköpostiviesti 19.8.2009.

Siirtolaisuusinstituutin kotisivut: <http://www.migrationinstitute.fi/sinst/index.php>. Luettu 16.2.2009.

Suomen suurlähetystön kotisivut:

<http://www.finland.ie/public/default.aspx?nodeid=39165&contentlan=1&culture=fi-FI>. Luettu 2.10.2009.

Suomi-Irlanti -seuran kotisivut: <http://www.finnish-irish.fi/historiasivu.html#suomeksi>. Luettu 24.4.2009.

LIITE 1: Haastattelurunko

Perustiedot:

Nimi:

Ikä:

Sukupuoli:

Ammatti/asema:

Syntymäpaikka:

Kuinka kauan asunut Irlannissa:

Tausta:

Miksi ja miten tulit Irlantiin?

Missä maissa/paikoissa olet asunut aiemmin? – Mihin yhteyksiä? –Mitkä ovat sinulle tärkeitä paikkoja?

Suomesta ja suomalaisuudesta:

Minkälainen suhde sinulla on Suomeen?

Esimerkkikysymyksiä:

Kuinka usein käyt Suomessa?

Onko sinulla paljon tuttavuuksia Suomessa?

Asuvatko kaikki sukulaisesi Suomessa?

Seuraatko Suomen asioita?

Mitä teet lomaillessasi Suomessa?

Mitä kaipaat Suomesta?

Onko olemassa makuja tai tuoksua, jotka liität Suomeen?

Aiotko joskus palata Suomeen?

Näkyykö suomalaisuus asunnossasi?

Noudatatko suomalaisia perinteitä? Juhlapyhiä? Ruokia? Kuunteletko suomalaista musiikkia tai luetko suomalaista kirjallisuutta tai lehtiä?

Koetko itsesi suomalaiseksi?

Mitä suomalaisuus sinulle merkitsee?

Mitä suomen kieli sinulle merkitsee?

Käytätkö paljon suomen kieltä?

Puhutko lapsillesi suomea?

Pidätkö suomea tietoisesti yllä? Onko kielen säilyminen tärkeää?

Onko tilanteita, jotka haluaisit hoitaa suomeksi?

Suomalaisuus Irlannissa

Minkälaisia Irlannin suomalaiset ovat?

Miksi suomalaiset tulevat Irlantiin?

Järjestetäänkö Irlannissa paljon suomalaistapahtumia? Osallistutko niihin?

Oletko tekemisissä muiden suomalaisten kanssa?

Mitä irlantilaiset ajattelevat suomalaisista? Minkälaisia suomalaiset ovat heidän silmissään?

Kohdellaanko sinua koskaan ulkopuolisena kansallisuutesi takia?

Irlannista ja irlantilaisuudesta

Minkälaisia irlantilaiset ovat?

Onko sinulla irlantilaisia ystäviä tai tuttavvia?

Onko piirteitä, jotka yhdistävät suomalaisen ja irlantilaisen? Mikä on erilaista?

Puhutaan samantyyppisestä kansanluonteesta – mitä mieltä olet?

Oliko Irlantiin mielestäsi helppo sopeutua?

Koetko irlantilaistuneesi jossakin suhteessa?

Kaupunki elinympäristönä, Dublin

Minkälaista on asua Dublinissa?

Oletko kotiutunut kaupunkiin?

Missä päin Dublinia asut?

Missä päin Dublinia liikut?

Mikä alue on sinulle vierasta?

Mitkä paikat toimivat maamerkkeinä?

Missä on Dublinin keskipiste?

Missä paikoissa/alueilla viihdyt? Miksi?

Mitkä paikat koet epämiellyttäväiksi? Miksi?

Mihin viet suomalaiset vieraasi Dublinissa?

Miten kaupunki on muuttunut asuessasi siellä? -1990-luvun kehittämistoimet

Millainen ilmapiiri Dublinissa on? Mikä on omaleimaista kaupungille? Mikä tekee Dublinista Dublinin?

Minkälaisia dublinilaiset ovat? Onko olemassa ”peridublinilaisia” asioita tai käyttäytymistapoja?

Koti ja kuuluminen

Miten kuvailisit suhdettasi Irlantiin ja Suomeen?

Minkälaisia asioita maat sinulle edustavat?

Miten määrittelisit oman kansallisuutesi?

Kumpaan maahan tunnet kuuluvasi?

Onko kuuluminen sinulle tärkeää?

Onko mahdollista olla kuulumatta mihinkään? Voiko kuulua moneen paikkaan? tms.

Missä koet kotisi olevan?

Mitä koti merkitsee sinulle?

Minkälaisista asioista kodin tunne syntyy?

Mikä tekee Suomesta/Irlannista kodin?

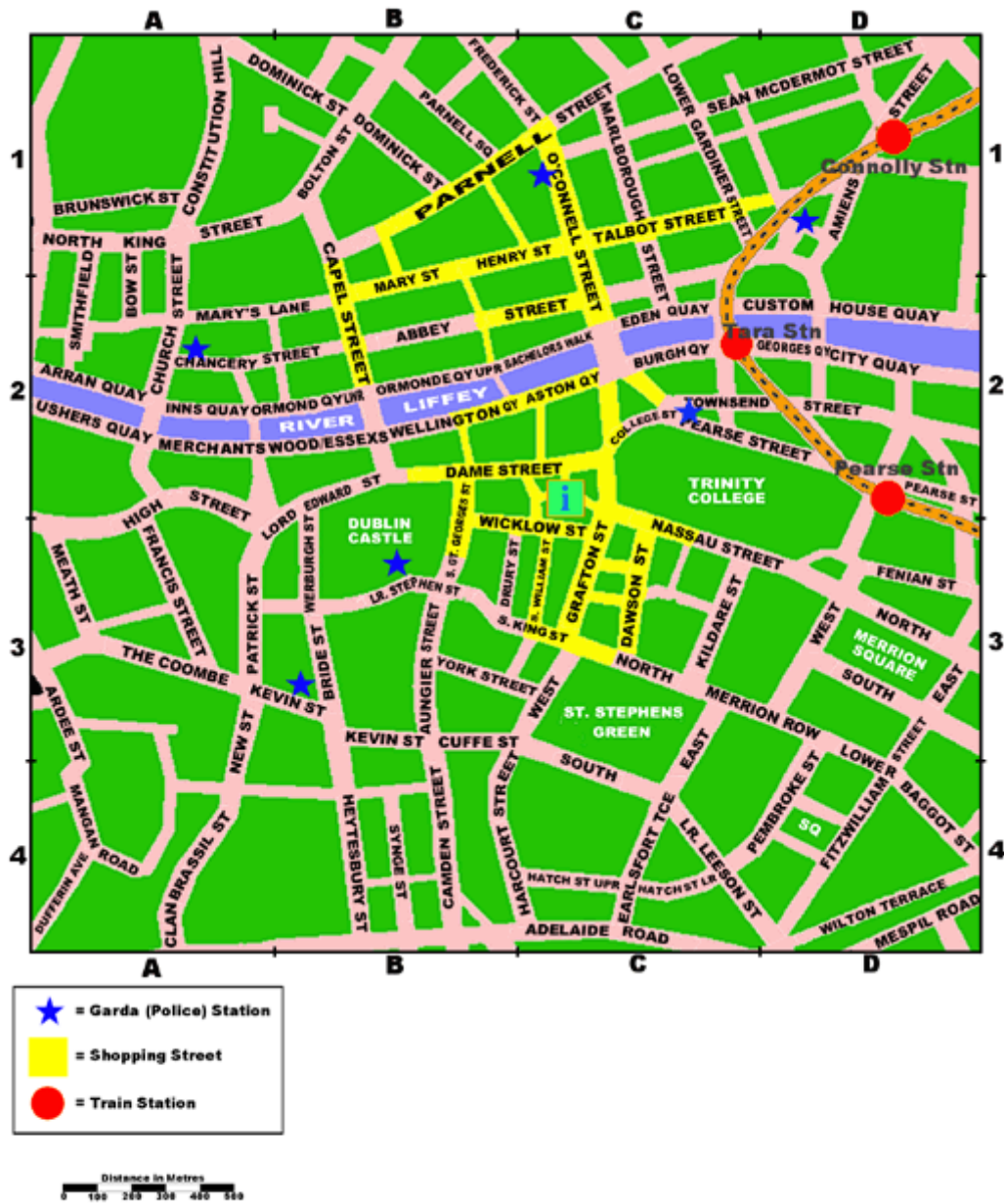
Aiotko palata takaisin Suomeen?

Oletko Irlannissa jäädäksesi?

Voitko kuvitella viettäväsi eläkeikäsi Irlannissa?

Haluatko nostaa esiin jotakin muuta ulkosuomalaisuuteen liittyvää?

LIITE 2: Dublinin keskustan kartta

Kartan lähde: <http://www.dublinitourist.com/maps/>. Luettu 25.9.2009